

Kasvattajan jatkokurssi

Kurssimateriaalia ei saa julkaista kaupallisessa tarkoituksessa kirjallisessa eikä sähköisessä muodossa ilman Suomen Kennelliiton lupaa.

On jäljempänä lyhennetty muotoon Kennelliitto.

SISÄLLYS

Kasvattajan jatkokurssi	6
Sisältö on uusittu vuonna 2006-2007	6
Kurssin järjestäjä.....	6
Kurssiohjelman painopistealueet	6
Kasvattajan jatkokurssin tavoite ja toteutus.....	6
Ennakovalmentautumiskirjat	7
Kirjallinen tehtävä.....	7
Kasvattajan jatkokurssin ohjelma – ohjeellinen ajankäyttö- suunnitelma.....	7
1. Ajankohtaista Kennelliitosta	8
2. Kertausta peruskurssista.....	8
Kasvattajasitoumus	8
3. Kennelin perustamiseen liittyvät ilmoitukset	10
Ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- tai harrastuseläinten pito	10
4. Eläinsuojelu ja kasvatustyö	12
Eläinsuojelulain tarkoitus	12
1 Eläinten pitopaikka.....	12
1.1. Pitopaikan yleiset vaatimukset	12
1.2. Pitopaikan olosuhteet	13
1.3. Ulkotarhan vaatimukset.....	13
1.4. Tietylle paikalle kytkettynä pidettävä koira	14
1.5. Koirankoppi tai muu sitä vastaava säänsuoja.....	14
1.6. Koiran pitoon tarkoitettu häkki.....	15
2 Hyvinvointi.....	15
2.1. Hyvinvoinnista huolehtiminen.....	15
2.2. Synnytys	16
3 Eläinten kohtelu ja käsittely.....	17
3.1. Yleiset vaatimukset.....	17
3.2. Tarpeettoman kärsimyksen, kivun ja tuskan tuottaminen.....	17

3.3. Sallitut toimenpiteet	17
3.4. Välineet, laitteet ja aineet	17
3.5. Saira-at tai vahingoittuneet eläimet, lopettaminen.....	17
4 Ammatinm-aisen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito	18
5 Eläinten kuljetus.....	19
5.1. Yleiset edellytykset	19
5.2. Kuljetusväline.....	19
6 Viranomaiset.....	20
5. Kennelin kirjanpito ja arvonlisävero	21
Kirjanpidon tarkoitus	21
Kirjanpidon perusvaatimuksia	22
Yhdenkertainen/kahdenkertainen kirjanpito	23
Kirjanpidon säilytys.....	25
Kirjanpitovelvollisuus.....	25
Kirjanpidon peruskäsitteitä	25
Mitä kirjataan kenneltoiminnasta?.....	26
Omaisuserien kirjaaminen.....	28
Tilikartta.....	29
Tasetilit.....	29
Ajopäiväkirja	31
Kennelin arvonlisäverotus	31
Veronperuste	32
EU-kauppa	33
Ilmoitukset.....	34
Verovelvollisuuden alarajaan liittyvä huojennus.....	34
6. Kennelin toiminnan suunnittelu	37
Mikä on kenne-ll, millainen se voi olla?.....	37
Kasvatus	37
Kennelnimi	38
Viranomaisilmoitukset	38
Kennelneuvoja.....	38
Koirat.....	38
Toimintasuunnitelma.....	39
Kasvattajakurssit	39
Kennelin toimintasuunnitelma	40
Kennelin toiminta	42
Malli - Tietopaketti koirakaupassa (sijoituksessa)	44

7. Jalostuksen perusteita - miten säilyttää elinvoimainen jalostuspohja?	46
Historiasta nykypäivään	46
Jalostus muuttaa perinnöllistä tasoa.....	46
Mendelistä geenitekniikoihin.....	47
Ympäristökin vaikuttaa	47
Linjauskin on sukusiitosta.....	48
Liikakäyttö pienentää vaihtelua.....	48
Jalostus on myös tilastotiedettä	48
Miten muuttaa tilannetta?	49
Kuinka eteenpäin nykytilanteesta?.....	50
Jalostuksen eettiset kysymykset.....	50
8. Koiran luonne ja kasvatustyö	52
Millainen on hyväluonteinen koira?	52
Rodunomaisuuden merkitys	52
Luonnetestin hyödyntäminen.....	52
Mitä sitten jää jäljelle karsinnan jälkeen?.....	53
Hyvän lopputuloksen takaamiseksi	53
Oikeaa kotia etsittäessä on syytä muistaa muutama asia	53
Ja vielä evästykseksi uusille pennun omistajille.....	54
Lopuksi	55
9. Jalostuksen tavoiteohjelma	56
Jalostuksen tavoiteohjelman mallirunko	56
1. Yhteenveto	57
2. Rodun tausta	57
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia	57
4. Nykytilanne	57
4.1 Populaation koko ja rakenne	57
4.2 Luonne ja käyttöominaisuudet	58
4.3 Terveys	58
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	58
4.3.2 Muut Suomessa rodulla todetut merkittävät sairaudet	59
4.3.3 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista	59
4.4 Ulkomuoto	59
5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta	59
6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat	60
6.1 Visio	60

6.2 Rotujärjestön tavoitteet	60
6.3 Rotujärjestön strategia	60
6.4 Uhat ja mahdollisuudet	60
6.5 Varautuminen ongelmiin	61
6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi	61
7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta	62
8. Lähteet	62
9. Liitteet	62
10. Ohje jalostuksen tavoiteohjelman laatimisesta	63
1. Määritelmät	63
2. Hyväksyminen ja suhteet muihin säännöksiin	63
3. Vastuut ja velvollisuudet	64
4. Aikataulut	64
5. Tavoiteohjelman rakenne	64
6. Käyttöönotto ja tiedottaminen	64
LIITTEET	65
Liite 1. Kennelin toimintasuunnitelma -malli	65

KASVATAJAN JATKOKURSSI

SISÄLTÖ ON UUSITTU VUONNA 2006–2007

Materiaalin ovat koonneet aluekouluttajat Mari Jänisniemi-Honkala ja Leena Hämäläinen.

KURSSIN JÄRJESTÄJÄ

Kasvattajan jatkokurssin järjestäjänä on aina kennelpiiri yksin tai yhdessä toisten kennelpiirien kanssa.

Kurssin toteutuksesta vastaavat aluekouluttajat.

Kesä-, heinä- ja elokuussa ei yleensä järjestetä kasvattajakursseja.

Jatkokurssille voi osallistua suorittuaan kasvattajan peruskurssin hyväksytysti.

Kurssiin kuuluu kirjallinen tehtävä, jonka hyväksytysti suorittaneet saavat todistuksen.

Kurssimateriaalia ei saa julkaista kaupallisessa tarkoituksessa kirjallisessa eikä sähköisessä muodossa ilman Suomen Kennelliiton lupaa.

KURSSIOHJELMAN PAINOPISTEALUEET

- Eläinsuojelulaki
- Kennelin perustaminen, kirjanpito ja arvonlisävero
- Kennelin toiminnan suunnittelu
- Koiran jalostus ja koiran luonne jalostuksessa
- Jalostuksen tavoiteohjelma

KASVATAJAN JATKOKURSSIN TAVOITE JA TOTEUTUS

- lisätä koirankasvatuksen vastuullisuutta ja tavoitteellisuutta
- syventää kasvattajan tietämystä perinnöllisyydestä ja jalostuksen periaatteista
- perehdyttää kasvattaja koiran luonteen arviointiin ja tuoda esille sen merkitystä koiranjalostuksessa
- antaa tietoa kennelin perustamiseen liittyvistä asioista
- tuoda esille koiranjalostuksen ajankohtaisia aiheita
- kurssin suorittaminen on yksi ulkomuototuomarikurssille pääsyn edellytyksistä

ENNAKKOVALMENTAUTUMISENA JATKOKURSSIIN ON TUTUSTUTTAVA SEURAAVIIN KIRJOIHIN:

- Koiran ruokinta ja hoito - ProAgria Maaseutukeskusten liitto
- Parempaan pentutulokseen - Helena Koskentalo
- Lemmikkieläinten jalostus - Per-Erik Sundgren

KIRJALLINEN TEHTÄVÄ

Lopputyönä kurssilaiset laativat kennelinsä toimintasuunnitelman kirjallisena. Se toimitetaan aluekouluttajalle hyväksyttäväksi aluekouluttajan suunnittelemassa aikataulussa. Tehtävän hyväksytysti suorittaneille aluekouluttaja lähettää kurssitodistuksen.

KASVATTAJAN JATKOKURSSIN OHJELMA - OHJEELLINEN AJANKÄYTTÖSUUNNITELMA

1. Avaus ja kurssin tavoite.....	0,5h
2. Ajankohtaista Kennelliitosta.....	0,5h
3. Kertausta peruskurssista	0,5h
4. Kennelin perustamiseen liittyvät ilmoitukset	0,5h
5. Eläinsuojelulaki ja kasvatustyö.....	1,0h
6. Kennelin kirjanpito ja arvonalisävero	1,5h
7. Kennelin toiminnan suunnittelu	2,5h
8. Jalostuksen perusteita – Miten säilyttää elinvoimainen jalostuspohja	2,5h
9. Koiran luonne ja kasvatustyö	1,5h
10. Jalostuksen tavoiteohjelma.....	1,5h

1. AJANKOHTAISTA KENNELLIITOSTA

Aluekouluttaja esittelee Kennelliiton ajankohtaisia asioita.

2. KERTAUSTA PERUSKURSSISTA

Koirankasvattaja kantaa omalta osaltaan vastuun rodusta, yksittäisestä koirasta, tulevista harrastajista, ympäristöstä ja harrastuksen suhteesta yhteiskuntaan.

Jalostuksen tavoitteena tulee olla keskimääräistä terveempi ja rotumääritelmän mukainen koira.

Koirankasvattaja katsotaan elinkeinonharjoittajaksi, jos hän on kasvattanut kolmen edellisen vuoden aikana vähintään yhden pentueen vuodessa tai vähintään kaksi pentuetta samana vuonna kahden edellisen vuoden aikana.

Kauppalaki

- myyjä on kuluttaja ja ostaja on kuluttaja
- myyjä on kuluttaja ja ostaja on elinkeinonharjoittaja
- myyjä ja ostaja ovat molemmat elinkeinonharjoittajia
- riidat käsitellään käräjäoikeudessa – päätös on lainvoimainen

Kuluttajansuojalaki

- myyjä on elinkeinonharjoittaja ja ostaja on kuluttaja
  - ostajalla on oikeus viedä riitatapaus koiran kaupasta kuluttajariitalautakunnan käsittelyyn
- päätös on suositus

Hyväksytty Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry:n valtuustossa 30.5.2010 ja tarkennettu Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry:n valtuustossa 20.11.2010. Tulee voimaan 1.1.2011.

Allekirjoittanut sitoutuu koiranpidossaan ja koirankasvatuksessaan noudattamaan seuraavia Suomen Kennelliiton määrittelemiä periaatteita, jotka samalla ovat edellytyksenä kennelnimen saamiseksi.

1. Hyväksyn liiton tarkoituksen, joka on seuraava:

Suomen Kennelliiton tarkoituksena on edistää puhtasrotuisten rekisteröityjen koirien kasvattamista ja käyttöä. Lisäksi Kennelliitto edistää terveiden ja hyväluonteisten, käyttöominaisuuksiltaan, rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomaisten koirien kasvattamista. Liitto edistää myös koirien hyvinvointia sekä koiranpidon edellytyksiä.

Olen selvillä siitä, että Kennelliiton säännöt, ohjeet (erityisesti koirarekisteriohje) ja määräykset koskevat minua.

2. Olen selvillä eläinsuojelulain ja järjestyslain sekä muiden koiria koskevien lakien, asetusten ja määräysten sisällöstä. Huolehdin siitä, että koirani saavat riittävästi ravintoa ja huolenpitoa. Pidän koiriani asianmukaisissa tiloissa ja huolehdin niiden riittävästä liikunnasta. Huolehdin siitä, ettei koiranpidostani aiheudu kohtuutonta haittaa ympäristölle.

3. Kasvatan rekisteröintikelpoisia koiria. Tavoitteenani on kasvattaa terveitä ja hyväluonteisia koiria, jotka ovat käyttötarkoitukseensa soveltuvia ja rotumääritelmän mukaisia.

4. Perehdyn kasvattamiini rotuihin niin, että tunnen hyvin niiden voimassa olevat rotumääritelmät ja käyttötarkoitukset. Jalostukseen käyttämäni koirat ovat sopivan ikäisiä, terveitä ja hyväkuntoisia sekä luonteeltaan, ulkomuodoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan käyttötarkoitukseensa soveltuvia ja rotumääritelmän mukaisia.

5. En salaa koirieni vikoja ja sairauksia. Annan avoimesti tietoa koirieni ominaisuuksista. Luovutan Kennelliitolle omistamieni ja mahdollisuuksien mukaan myös kasvattamieni koirien terveystutkimustulokset ja suostun niiden julkaisemiseen.

6. Rekisteröin ja tunnustusmerkitsen pentueeni Kennelliiton voimassaolevan koirarekisteriohjeen mukaisesti.

7. Luovutan pennut hyvän kauppatavan ja voimassaolevan koirarekisteriohjeen mukaisesti terveisinä, hyväkuntoisina ja tunnustusmerkittyinä.

8. Mydessäni koiran teen siitä kirjallisen sopimuksen Kennelliiton vahvistamaa lomaketta käyttäen tai muuten kirjallisena samansisältöisenä. Kauppahintaan sisältyy rekisteridistys ja kirjalliset hoito-ohjeet. Jos Kennelliitto poistaa myymäni koiran rekisteristä, palautan kauppahinnan.

9. Mydessäni koiran neuvon uutta omistajaa tekemään omistajailmoituksen Kennelliittoon.

10. Luovuttaessani koiran sijoitukseen niin, että jalostusoikeus säilyy minulla, teen tästä kirjallisen sopimuksen Kennelliiton "Sopimus koiran sijoituksesta" -lomaketta käyttäen tai muuten kirjallisena samansisältöisenä.

11. Mikäli välitän muiden kasvattamia/omistamia koiria, noudatan tämän sitoumuksen määräyksiä ja huolehdin siitä, että koirat ovat rekisteröityjä ja tunnustusmerkittyjä.

12. Suostun siihen, että Kennelliiton valtuuttamat henkilöt voivat opastaa ja neuvoa koirieni pidossa ja hoidossa, suorittaa kennelneuvontakäyntejä sekä ottaa polveutumismäärityksiin tarvittavia näytteitä koirista.

13. Tämä sitoumus on voimassa Kennelliiton jäsenyydestä riippumatta, ellen sitä kirjallisesti irtisano.

Kasvattajan nimi		Kennelnimi
Osoite		Postinumero ja -toimipaikka
Puh.		Sähköpostiosoite
Olen Kennelliiton jäsen	☐ Kyllä ☐ Ei	Kennelliiton jäsennumero
Haluan liittyä Kennelliiton jäseneksi	☐ Kyllä ☐ Ei	Syntymäaikani
Paikka ja aika		Allekirjoitus

3. KENNELIN PERUSTAMISEEN LIITTYVÄT ILMOITUKSET

www.evira.fi tai www.mmm.fi

Ilmoitus lääninhallitukselle on tehtävä 30 vrk ennen toiminnan aloittamista
Lääninhallitukselta voi tilata lomakkeet ilmoitukseen viimeistään 14 vrk kuluessa toiminnan muut-
tuessa olennaisesti tai toimintaa lopetettaessa

Ilmoituksessa tulee ilmetä

- toiminnanharjoittajan nimi, osoite ja kotipaikka
- yhtiöjärjestys, säännöt tai rekisteriote
- mahdollinen toiminimi
- kennelnimi
- selvitys eläinten hoidosta vastaavan henkilön koulutuksesta ja muusta toiminnas-
sa tarvittavasta kokemuksesta
- missä ja minkälaista toimintaa harjoitetaan
- tiedot eläinlajeista ja eläinmääristä
- selvitys tiloista, lattia- ja seinämateriaalit, lämmitys, valaistus, ulkoilutus ym.
- tilojen puhtaanapito ja jätehuolto
- selvitys siitä, miten eläinten hoito on tarkoitus järjestää
- mikäli eläimillä on erillinen tila, liitä ilmoitukseen pohjapiirros

Mitä tarkempi ilmoitus on, sen parempi.

Jätä itsellesi kopio ilmoituksesta.

Ilmoituksen voi tehdä lääninhallitukselle, vaikka sitä ei lain mukaan vielä vaadittaisikaan.

Kennelneuvojan ja/tai virkaeläinlääkäriin tai eläinsuojeluvalvojan tarkastusraportti on hyvä liittää
ilmoituksen mukaan.

Jos koiramäärät ovat suuret ja eläimillä on erilliset tilat, kannattaa terveystarkastaja kutsua katso-
maan kenneliä etukäteen.

AMMATTIMAINEN TAI MUUTOIN LAAJASSA MITASSA TAPAHTUVA SEURA- TAI HARRASTUSELÄINTEN PITO

Ilmoitus lääninhallitukselle on tehtävä seuraavissa tapauksissa:

- koirien, kissojen tai muiden seura- ja harrastuseläinten säännöllinen kaupanpitä-
minen tai välittäminen
- kun koirien tai kissojen omistajalla tai haltijalla on kasvatettavanaan vähintään
kuusi (6) siitosnarttua, jotka ovat penikoineet ainakin yhden kerran ja jota vielä
aiotaan käyttää jalostukseen
- koirien tai kissojen hoitoon, säilytykseen tai koulutukseen ottaminen, jos saman-
aikaisesti ja säännöllisesti otetaan hoidettavaksi, säilytettäväksi tai koulutettavak-
si vähintään kuusi (6) yli viiden kuukauden ikäistä koiraa tai kissaa

Mikäli kasvattaja on sijoittanut nartun yhdestä pentueesta, sitä ei lasketa siitosnartuksi. Vanhoja
narttuja, joilla ei enää teetetä pentuja, ei myöskään lasketa siitosnartuiksi. Ne ovat jalostusnarttu-
ja, mutta eivät enää siitosnarttuja.

Lääninhallitus voi ilmoituksen tarkastettuaan antaa toiminnan harjoittajalle eläinsuojelullisten
haittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä.

Lääninhallituksella, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhalti-

jalla, poliisilla ja eläinsuojeluvalvojalla on oikeus suorittaa tarkastuskäynti toimintaa harjoittavan luona milloin vain ja ilman etukäteisilmoitusta.

Mikäli toiminnan harjoittaja on Kennelliiton jäsen ja allekirjoittanut kasvattajansitoumuksen, Kennelliiton kennelneuvojalla on oikeus suorittaa tarkastuskäynti toimintaa harjoittavan luona milloin vain ja ilman etukäteisilmoitusta.

Jos toiminta ei täytä laissa tai sen nojalla säädettyjä tai määrättyjä vaatimuksia, eikä toiminnan harjoittaja annetussa määräajassa korjaa puutteita, voi lääninhallitus kieltää toiminnan harjoittamisen.

4. ELÄINSUOJELU JA KASVATUSTYÖ

Satu Lahtinen, Suomen Kennelliitto ry, kennelneuvonta-asiat
Koostettu 13.3.2007, päivitä tietosi osoitteesta www.evira.fi

Seura- ja harrastuseläinten, kuten kaikkien muidenkin eläinten pitoa, hoitoa, kohtelua ja käsittelyä säätelevät eläinsuojelulaki, eläinsuojeluasetus, laki eläinten kuljetuksesta ja eläinkuljetusasetus. Seura- ja harrastuseläinten pidosta säädetään lisäksi maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä, jossa asetetaan mm. koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten häkkikojoja, tarhoja, hoitoa, käsittelyä ja kohtelua koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset. Päätös sisältää myös suosituksia, jotka eivät ole sitovia.

Tähän materiaaliin on tehty kooste tärkeimmistä koiran pitoon liittyvistä määräyksistä. Tämän materiaalin ulkopuolelle on jätetty määräykset mm. eläinkilpailuista, eläintarhoista ja maahantuonti- ja vientimääräykset.

ELÄINSUOJELULAIN TARKOITUS

Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Lain tarkoituksena on myös edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Tarpeettoman kivun ja tuskan tuottaminen eläimille on kielletty. Lisäksi eläintenpidossa on edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä sekä otettava huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet.

1 ELÄINTEN PITOPAIKKA

1.1. PITOPAIKAN YLEISET VAATIMUKSET

Eläimen pitopaikka sekä pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Varusteiden ja laitteiden on oltava helposti puhtaana pidettäviä. Pintakäsittelyyn ei saa käyttää puunsuoja-aineita, maaleja tai muita aineita siten, että ne voivat aiheuttaa eläimelle myrkytyksen.

Pitopaikan tulee olla kunkin eläinlajin erityistarpeet huomioon ottaen riittävän tilava. Eläimen on voitava pitopaikassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Eläimen tulee voida nousta makuulta luonnollisella tavalla. Samassa pitopaikassa pidettävien eläinten tulee voida pitoaikassaan asettua yhtä aikaa makuulle.

Pitopaikassa tulee voida ylläpitää puhtautta ja hyvää hygieniää ja siellä olevat eläimet on voitava tarkastaa ja hoitaa vaikeuksitta. Pitopaikka ja siihen liittyvät sellaiset laitteet, joista eläinten terveys ja hyvinvointi riippuvat, on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä tai hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja, jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka.

Pitopaikan tulee tarjota riittävä suoja epäsuotuisia sääoloja sekä liiallista kylmyyttä, lämpöä ja kosteutta vastaan. Eläimen ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut astiat ja laitteet on sijoitettava pitopaikkaan siten, että eläin voi syödä ja juoda vaikeuksitta.

Pitopaikan lattia tai pohja on voitava pitää puhtaana. Lattia ei saa olla liukas ja se on voitava pitää helposti kuivana. Eläimellä on oltava käytettävissä sopiva makuupaikka.

Pitopaikka ei saa vahingoittaa eläintä eikä vaarantaa sen terveyttä. Sähköjohdot ja -laitteet sekä esineet, jotka voivat vahingoittaa eläintä, on tarvittaessa suojattava tai sijoitettava siten, että ne

ovat eläimen ulottumattomissa.

Häkin, terraarion tai muun vastaavan eläimen pitoon tarkoitetun tilan oviaukon tai muun vastaavan aukon on oltava kooltaan, rakenteeltaan ja muodoltaan sellainen, että eläin voidaan poistaa pitopaikasta ilman, että sille aiheutuu vahingoittumisen vaaraa. Pitopaikan on oltava sellainen, että eläin ei voi jäädä kiinni pitopaikan rakenteisiin tai muutoin vahingoittua, eikä siinä saa olla sellaisia teräviä kulmia ja ulokkeita, jotka voivat vahingoittaa eläintä. Häkit, terraariot sekä muut vastaavat tilat on sijoitettava siten, että niiden väliin jää riittävästi tilaa eläinten tarkastamista ja hoitamista varten, sekä niin, etteivät eri häkkien eläimet voi vahingoittaa tai liata toisiaan.

Pitopaikassa on oltava eläinlajille sopiva sisustus ja muu varustus sekä tarvittaessa sellaista materiaalia, että eläin voi toteuttaa lajinomaisia käyttäytymistarpeitaan kuten kiipeilyä, kaivamista, jyrsimistä, piiloutumista, suojautumista, kylpemistä, uimista, sukeltamista tai pesän rakentamista.

Koiran pitoon tarkoitettujen tilojen on oltava sellaisia, että koiralla on kuulo- ja näköyhteys pitopaikassa tai sen ympäristössä tapahtuvaan toimintaan sekä mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Koiraa saa muuten kuin tilapäisesti pitää ulkona tietylle paikalle kytkettynä vain asuttuna olevan rakennuksen välittömässä läheisyydessä.

Alle vuoden ikäistä koiraa saa vain tilapäisesti pitää ulkona tietylle paikalle kytkettynä.

1.2. PITOPAIKAN OLOSUHTEET

Pitopaikan ilmanlaadun, lämpötilan ja ilman suhteellisen kosteuden on oltava eläimelle sopivia. Ilmanvaihto ei saa aiheuttaa eläimelle haitallista vetoa.

Eläin ei saa olla jatkuvasti alltiina ympäristön melulle, joka ylittää 65 desibeliä (dB(A)).

Pitopaikan valaistuksen on oltava sellainen, että eläin voi toteuttaa lajinomaisia käyttäytymistarpeitaan. Valaistus ei saa aiheuttaa eläimelle haittaa eikä vahinkoa ja eläin tulee voida tarkastaa ja hoitaa asianmukaisesti.

MMM:n suositus:

Sisätiloissa koiran pitopaikan lämpötila on koiran rodusta ja iästä riippuen 10 - 21°C.

1.3. ULKOTARHAN VAATIMUKSET

Ulkotarhaan johtavien kulkuteiden on oltava eläimelle turvallisia.

Ulkotarhan on oltava riittävän tilava ottaen huomioon eläinlaji, -rotu, eläimen koko ja aktiivisuus sekä eläinten lukumäärä. Ympäristön on oltava riittävän rauhallinen ja meluton.

Ulkotarhan maaston, kasvillisuuden ja maapohjan on oltava eläinlajille sopivia. Pohjan on oltava sellainen, että se voidaan pitää kuivana. Tarvittaessa maapohjan on oltava salaojitettu tai viemäröity. Tarha ei saa olla liukas siten, että siitä aiheutuu eläimelle vahingoittumisen vaaraa.

Ulkotarhan aidan on oltava eläimelle turvallinen ja eläinlajille sopivasta materiaalista valmistettu. Jos aita on verkkoaitaa, verkon silmäkoon on oltava sellainen, että eläin ei voi jäädä siihen kiinni päästään, raajoistaan tai muista ruumiinosistaan. Ulkotarhan aitaamiseen ei saa käyttää piikkilankaa.

Koiran pitoon tarkoitettujen tilojen on oltava sellaisia, että koiralla on kuulo- ja näköyhteys pitopaikassa tai sen ympäristössä tapahtuvaan toimintaan sekä mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Koiran ulkotarhassa on oltava tilaa vähintään:

Koirien lukumäärä	Pinta-ala (m ²) Koiran (koirien) keskimääräinen paino					
	5 kg ja alle	10 kg	20 kg	30 kg	40 kg	50 kg ja yli
1	5	6	8	10	15	16
2	5	8	10	14	18	20
3	6	10	13	17	22	24
4	8	12	15	20	26	28
5	8	14	18	24	30	32
6	10	16	20	26	34	36

Jos ulkotarhassa pidetään useampaa kuin kuutta koira, tarhan pinta-alaa on lisättävä sopivassa suhteessa yllä olevaa taulukkoa soveltaen.

1.4. TIETYLLE PAIKALLE KYTKETTYNÄ PIDETTÄVÄ KOIRA

Jos eläin pidetään kytkettynä, on kytkemiseen käytettävän laitteen tai välineen oltava sellainen, että se ei vahingoita eläintä. Kytkemiseen käytettävä laite tai väline on sovitettava ja säädettävä siten, että se on eläimelle sopiva ja antaa tarpeellisen ja turvallisen liikkumisvapauden.

Muutoin kuin tilapäisesti ulkona tietylle paikalle kytkettynä pidettävän koiran kaulapannan on oltava riittävän leveä ja ympärysmitaltaan säädettävissä. Kaulapanta ei saa olla metallinen eikä kuristava.

Jos koiran kytkinketju kiinnitetään muuhun juoksulankaa vastaavaan sopivaan laitteeseen tai välineeseen, koiralla on oltava liikkumatilaa vähintään 40 m². Koiran kytkinketju ei saa päästä kiertymään puun, tolpan eikä muun vastaavan esteen ympärille.

Sisällä koira ei saa pitää kytkettynä muutoin kuin hyväksyttävästä syystä tilapäisesti ja lyhytaikaisesti.

MMM:n suositus:

Koira kytketään juoksulankaan siten, että se pääsee liikkumaan langan suunnassa vähintään 10 metriä ja siitä sivusuuntiin poispäin vähintään 2 metriä kummallekin puolelle. Jos koiran kytkinketju on metallia, kaulapannan ja kytkinketjun pään välissä on sellainen liitinosi, että kytkinketjun liikkumisen aiheuttama sirinä ei välity koiraan.

1.5. KOIRANKOPPI TAI MUU SITÄ VASTAAVA SÄÄNSUOJA

Ulkona muutoin kuin tilapäisesti kytkettynä pidettävällä koiralla sekä koiratarhassa pidettävällä koiralla on oltava mahdollisuus päästä asianmukaiseen koppiin tai muuhun tarkoituksenmukaiseen lepopaikkaan, jossa sillä on riittävä suoja sääoloja vastaan.

Koirankopin on oltava kooltaan, rakenteiltaan ja varustukseltaan koiralle sopiva. Kopin seinien, katon ja lattian on oltava tiiviitä ja tarvittaessa lämpöeristettyjä. Kopin pohjan on oltava irti maanpinnasta. Kopin lämpötilan ja ilmanlaadun on oltava siellä olevalle koiralle sopivia.

Koirankopin kulkuaukon on oltava sellainen, että koiralle ei aiheudu vahingoittumisen vaaraa. Kulkuaukko on tarvittaessa varustettava sopivalla läpällä. Kopin lattia on pidettävä puhtaana ja kuivana. Koiralla on oltava käytössään makuualusta.

MMM:n suositus:

Koirankopin katto on muodoltaan loivasti viettävä ja pinnaltaan sellainen, että koira voi vaivattomasti käyttää sitä tähytys- ja lepopaikkana.

Koirankopissa on tuulikaappi. Kopin lämpötila on vähintään +5°C koiran ollessa sisällä kopissa.

1.6. KOIRAN PITOON TARKOITETTU HÄKKI

Kissaa tai koiraa taikka muuta eläintä saadaan pitää sen kuljetukseen tarkoitettussa laatikossa tai häkissä taikka muussa vastaavassa pienikokoisessa säilytystilassa vain, jos eläimen kuljettaminen, sairaus tai muu tilapäinen ja hyväksyttävä syy sitä vaatii.

Muutoin häkissä tai muussa vastaavassa tilassa on oltava tilaa vähintään:

Koirien lukumäärä	Pinta-ala (m²) Koiran (koirien) keskimääräinen paino					
	5 kg ja alle	10 kg	20 kg	30 kg	40 kg	50 kg ja yli
1	2,0	2,0	2,5	3,5	4,5	5,5
2	2,0	2,5	3,5	4,5	6,0	7,5
3	2,0	3,5	4,5	6,0	7,5	10,0
4	2,5	4,0	5,5			
5	3,0	5,0	6,5			
6	4,0	5,5				
7	4,5	6,0				

Eläinsuojelulain (247/1996) 15 §:n 1 momentissa tarkoitettussa löytöeläinten talteenotto paikassa sekä eläinsuojelulain 24 §:ssä tarkoitettussa eläinten säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottamisessa voidaan edellä olevan taulukon tilavaatimuksia pienentää silloin, kun säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottaminen on lyhytaikaista, kuitenkin enintään 50%:lla.

Koiran pitoon tarkoitettun häkin tai muun vastaavan tilan korkeuden on oltava vähintään häkissä pidettävän koiran pituus rintalastasta hännän juureen kerrottuna luvulla kaksi. Jos samassa häkissä tai muussa vastaavassa tilassa pidetään useampaa kuin yhtä koiraa, korkeus määräytyy suurimman siinä pidettävän koiran pituuden mukaan.

Lattian on oltava kiinteäpohjainen.

2 HYVINVOINTI

2.1. HYVINVOINNISTA HUOLEHTIMINEN

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä. Eläimen sairastuessa sen on saatava asianmukaista hoitoa. Jos hoidossa oleva eläin on ihmisen välittömässä valvonnassa tai tavoitettavissa, on eläimen kunto ja terveydentila sekä hyvinvointi tarkastettava vähintään kerran päivässä ja tarvittaessa useamminkin.

Eläimen terveyden ja hyvinvoinnin tarkastukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota lisääntymisaikana tai kun hoito-olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Jos tarkastuksessa havaitaan jokin poikkeava, on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen selvittämiseksi ja korjaamiseksi.

Hoidossa olevalle eläimelle on annettava sille sopivaa hyvälaatuista ruokaa ja juomaa. Ruokinnassa on otettava huomioon kunkin eläimen tarpeet ja varmistettava, että jokainen eläin saa ravintoa riittävästi. Ruokintaan ja juottamiseen tarkoitettut astiat, laitteet ja välineet on pidettävä puhtaina. Virtsa ja ulosteet eivät saa pilata ruokaa eivätkä juomavettä.

Täysikasvuista koiraa on ulkoilutettava päivittäin riittävän usein, ja erityistä huomiota on kiinnitettävä koiran liikunnantarpeen tyydyttämiseen. Ulkona saa ympärivuotisesti pitää vain sellaisia

koirarotuja, jotka soveltuvat jatkuvaan ulkona olemiseen.

Päivittäisten hoitotoimenpiteiden äkillisiä muutoksia on vältettävä.

Eläinryhmiä yhdistettäessä tai tuotaessa uusia eläimiä ryhmään on kiinnitettävä erityistä huomiota sosiaalisten suhteiden uudelleenmuodostumisesta mahdollisesti aiheutuviin käyttäytymisongelmiin. Eläimet, jotka suhtautuvat toisiinsa vihamielisesti tai saattavat muutoin vahingoittaa toisiaan, on pidettävä erillään toisistaan, tai eläimellä on pitopaikassa oltava mahdollisuus paeta ja piiloutua muilta eläimiltä.

Eläimen suorituskyvyn keinotekoinen kohottaminen, alentaminen tai ylläpitäminen lääkkeillä taikka muilla vastaavilla aineilla tai valmisteilla on kielletty.

MMM:n suositus:

Eläimen luovuttaja antaa eläimen myynnin tai muun luovutuksen yhteydessä eläimen vastaanottajalle eläinlajia ja eläimen pitoa koskevat tarpeelliset tiedot. Tällaisia ovat eläimen hoitoa, ruokintaa, käsittelyä, pitopaikkaa ja pito-olosuhteita koskevat ohjeet, tiedot eläimen lajinomaisesta käyttäytymisestä, eläimen senhetkisestä iästä, koosta täysikasvuisena ja eläimen keskimääräisestä eliniästä sekä muut eläimen hyvinvoinnin, terveyden ja pitämisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Eläimiä ei pidetä esillä näyteikkunassa.

2.2. SYNNYTYS

Nartulle on annettava mahdollisuus synnyttää rauhalliseen, mukavaan paikkaan, joka on sille etukäteen tuttu tai johon sen on annettu tutustua riittävän varhain ennen synnytystä. Nartulle, joka valmistautuu synnytykseen tai jolla on imetettäviä pentuja, on annettava mahdollisuus olla rauhasa. Synnyttäneellä nartulla on tarvittaessa oltava mahdollisuus poistua vapaasti pentujensa luota. Pentuja ja poikasia ei saa vieroittaa emostaan liian varhain. Vieroituksen on tapahduttava sekä pentujen tai poikasten että emon hyvinvoinnin kannalta edullisimpana ajankohtana.

Siitokseen käytettävän nartun pidossa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei nartulla teetetä pentuja liian usein.

Jos vieroitettuja 8 - 16 viikon ikäisiä pentuja pidetään häkissä tai muussa sitä vastaavassa tilassa, siinä on oltava tilaa vähintään:

Pentujen paino yhteensä (kg)	Pinta-ala (m ²)
10	2,0
20	2,5
30	3,5
40	4,0
50	5,0
60	5,5
70	6,0

MMM:n suositus:

Vieroitetulla pennulla on virikkeinä turvallisia leikkivälineitä ja pureskeltavia esineitä. Pentuja käsitellään päivittäin niiden sosiaalistamiseksi.

3 ELÄINTEN KOHTELU JA KÄSITTELY

3.1. YLEISET VAATIMUKSET

Eläintä on kohdeltava rauhallisesti, eikä sitä saa tarpeettomasti pelotella tai kiihdyttää. Eläimen käsittelyssä on pyrittävä käyttämään hyväksi sen lajinomaista käyttäytymistä, kuten laumavaistoa. Eläintä ei saa vahingoittaa tai käsitellä väkivaltaisesti. Eläimen potkiminen sekä lyöminen kuritus-, koulutus- tai muussa sellaisessa tarkoituksessa eläintä vahingoittavalla välineellä on kielletty. Eläintä ei saa raahata sarvista, jaloista, hännästä, turkista tai suoraan päästä vetäen taikka käsitellä muutoin sillä tavalla, että sille aiheutetaan tarpeetonta kärsimystä. Eläintä ei saa pakottaa yrittämään luonnollisten kykyjensä tai voimiensa ylittämistä. Eläimen on annettava levätä kunnolla ja lisäksi sen on saatava liikkua. Eläintä ei saa lihottamistarkoituksessa eikä tuotannon lisäämiseksi pakolla syöttää.

3.2. TARPEETTOMAN KÄRSIMYKSEN, KIVUN JA TUSKAN TUOTTAMINEN

Eläinsuojelulain (247/96) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua tarpeettoman kärsimyksen, kivun ja tuskan tuottamista eläimelle on:

- 1) elävän eläimen käyttäminen maalina harjoitus- tai kilpa-ammunnassa;
- 2) piikkikannusten, piikkipannan tai piikkikuolaimen käyttö;
- 3) elävän kalan suomustaminen tai suolistaminen taikka eläimen elävänä kyniminen tai nylkeminen;
- 4) elävän linnun tai nisäkkään taikka muun selkärankaisten syöttäminen hoidossa olevalle eläimelle, ellei se ole välttämätöntä hoidossa olevan eläimen myöhempää luontoon palauttamista varten tai muutoin sille ehdottoman välttämätöntä;
- 5) muun kuin kohtuulliseksi katsottavan ihmisvoiman käyttö eläimen synnytyksessä sikiötä ulos vedettäessä;
- 6) eläimen kuljettaminen jostakin ruumiinosasta ripustamalla;
- 6 a) eläimen hännän katkaiseminen siten, että vahingoitetaan ihoa ja sen alaisia kudoksia; (7.11.2002/910)
- 7) poron tai muun kotieläimen taikka tuotantotarkoituksessa tarhatun eläimen tappaminen metsästyksellisin keinoin ampumalla, ei kuitenkaan poron ampuminen poromiehen toimesta tai muun kotieläimen taikka tuotantotarkoituksessa tarhatun eläimen ampuminen sen välitöntä tappamista vaativasta hyväksyttävästä syystä; sekä
- 8) muu sellainen eläimeen kohdistuva toiminta tai toimenpide, joka aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa.

3.3. SALLITUT TOIMENPITEET

Leikkaus tai muu siihen verrattava kipua aiheuttava toimenpide saadaan eläimelle suorittaa vain, jos se on eläimen sairauden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi tarpeellista. Toimenpiteen saa suorittaa vain eläinlääkäri. Jos toimenpiteestä aiheutuva kipu on lievää ja hetkellistä tai toimenpide ei siedä viivytystä, saa toimenpiteen kuitenkin tehdä myös muu henkilö kuin eläinlääkäri.

Koiran tatuointi ja mikrosirun asettaminen on sallittua siihen pätevän henkilön suorittamana.

3.4. VÄLINEET, LAITTEET JA AINEET

Eläimille tehtäviin toimenpiteisiin käytettävien välineiden ja laitteiden tulee olla tarkoitukseensa sopivia, puhtaita ja toimintakuntoisia.

Sellaisten eläimen hoitoon, käsittelyyn, kiinniottamiseen, kuljettamiseen, tainnuttamiseen tai lopettamiseen tarkoitettujen välineiden, laitteiden ja aineiden, joiden käyttö ilmeisesti aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kipua tai tuskaa, valmistus, maahantuonti, myynti, luovutus ja käyttö on kielletty.

3.5. SAIRAAT TAI VAHINGOITTUNEET ELÄIMET, LOPETTAMINEN

Luovutettaessa sairas tai vahingoittunut eläin on sairaudesta tai vahingoittumisesta ilmoitettava eläimen vastaanottajalle. Sairasta, vahingoittunutta tai muutoin avuttomassa tilassa olevaa koti-

eläintä tai muuta ihmisen hoidossa olevaa eläintä on joko itse autettava tai ilmoitettava eläimestä sen omistajalle tai hoitajalle taikka kunnaneläinlääkärille, kunnan terveydensuojelu-valvontaa hoitavalle viranhaltijalle tai poliisille.

Jos mainittujen henkilöiden tavoittaminen on kohtuuttoman vaikeaa ja jos eläin on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on ilmeistä julmuutta sitä kohtaan, saadaan se lopettaa. Eläimen saa lopettaa vain lopettamisen osaava henkilö. Lopettamisen suorittavalla henkilöllä tulee olla riittävät tiedot kyseisen eläinlajin lopetusmenetelmästä ja lopetustekniikasta sekä riittävä taito toimenpiteen suorittamiseksi. Eläimen lopetus on suoritettava siten, että eläimelle ei aiheudu tarpeetonta kipua, tuskaa tai kärsimystä ja että muille eläimille aiheutuva häiriö on mahdollisimman vähäinen.

Eläimen lopettavan henkilön on varmistettava, että eläin on kuollut ennen kuin sen hävittämiseen tai muihin toimenpiteisiin ryhdytään.

Tajuissaan olevan nisäkkään, linnun ja matelijan lopettaminen hukuttamalla tai tukehduuttamalla on kielletty.

Koira ja kissa sekä muu vastaava pienikokoinen seura- tai harrastuseläin saadaan lopettaa, jollei sitä lopeteta eläinlääkärin toimesta asianmukaisella nukutus- tai lopetusaineella, ainoastaan ampuamalla aivoihin tai käyttämällä kaasua, joka aiheuttaa välittömän tajunnan menetyksen ja kuoleman. Jos lopettamiseen käytetään hiilimonoksidia, kaasun tulee olla asianmukaisesti jäähdytetty ja suodatettu, eikä siinä saa olla ärsyttäviä aineita. Koiran ja kissan pentu sekä muun vastaavan pienikokoisen seura- tai harrastuseläimen pentu tai poikanen saadaan alle kolmen päivän ikäisenä lopettaa lyömällä eläintä päähän niin voimakkaasti, että se välittömästi menettää henkensä.

Hätätapauksessa, eläimen kärsimyksen pitkittymisen estämiseksi ja jos edellä tarkoitettuja keinoja ei ole mahdollista käyttää tai jos eläintä ei saada kiinni, se voidaan lopettaa myös muulla kuin edellä säädetyllä tavalla, kuitenkin niin, ettei eläimelle aiheuteta tarpeetonta kärsimystä.

4 AMMATTIMAISEN TAI MUUTOIN LAAJASSA MITASSA TAPAHTUVA SEURA- JA HARRASTUSELÄINTEN PITO

Eläinsuojelulain 24 §:ssä tarkoitettua ammattimaista tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvaa seura- ja harrastuseläintenpitoa on:

- 1) koirien, kissojen tai muiden seura- ja harrastuseläinten säännöllinen kaupanpittäminen tai välittäminen;
- 2) kun koirien tai kissojen omistajalla tai haltijalla on kasvatettavanaan vähintään kuusi siitosnarttua, jotka ovat penikoineet ainakin yhden kerran;
- 3) koirien tai kissojen hoitoon, säilytykseen tai koulutukseen ottaminen, jos samanaikaisesti ja säännöllisesti otetaan hoidettavaksi, säilytettäväksi tai koulutettavaksi vähintään kuusi yli viiden kuukauden ikäistä koira tai kissaa;
- 4) kun ravi- tai ratsuhevosia tai muita vastaavia seura- tai harrastuseläiminä pidettäviä eläimiä kasvatetaan, vuokrataan, otetaan säilytettäväksi tai hoidettaviksi, valmennettaviksi tai kouluttaviksi tai kun annetaan opetusta mainittujen eläinten käytössä ja käsittelyssä, jos täysikasvuisia eläimiä on yhteensä vähintään kuusi; sekä
- 5) muu vastaava ammattimainen tai laajamittainen seura- ja harrastuseläinten pito.

Toimintailmoitus on tehtävä lääninhallitukselle viimeistään 30 vuorokautta ennen uuden toiminnan aloittamista ja toiminnan oleellisesti muuttuessa tai toiminta lopetettaessa viimeistään 14 vuorokautta ennen muutoksen toteuttamista. Lääninhallituksen on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille kunnan alueella harjoitettavasta toiminnasta.

5 ELÄINTEN KULJETUS

Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006) astunut voimaan 5.1.2007.

Asetus eläinten kuljetuksesta tulossa kesän aikana (Evira, Sari Salminen 15.3.2007).

5.1. YLEISET EDELLYTYKSET

Eläintä ei saa kuljettaa, jos se ei ole matkan edellyttämässä kunnossa ja jollei sopivin järjestelyin ole huolehdittu eläimen hoidosta matkan aikana ja määränpähän saavuttaessa.

Sairas tai vahingoittunut eläin ei ole kuljetuskuntoinen, jollei sairaus tai vahingoittuminen ole lievää ja jollei eläintä voida kuljettaa siten, että kuljetuksesta tai eläimen käsittelystä kuljetusta varten ei aiheudu sille tarpeetonta kärsimystä.

Muutoin kuin lievästi sairaas tai vahingoittunut koira voidaan kuljettaa lopetettavaksi tai eläinlääkärin hoidettavaksi, jos kuljetuksesta tai koiran käsittelystä kuljetusta varten ei aiheudu sille lisäkärsimystä. Kuljetettaessa sairasta, vahingoittunutta, heikkoa tai kantavaa eläintä on noudatettava erityistä varovaisuutta, jotta eläimelle ei aiheuteta liiallista rasitusta.

Eläimen hyvinvoinnista on huolehdittava kuljetuksen aikana. Eläimelle on annettava vettä, sopivaa ravintoa ja lepoa sopivin väliajoin ottaen huomioon kuljetettava eläinlaji, eläimen ikä, kuljetusväline, kuljetusolosuhteet ja matkan kesto aika sekä muut eläimen veden-, ravinnon- ja levontarpeeseen matkan aikana vaikuttavat seikat.

Kuljetuksen aikana sairastuneelle tai vahingoittuneelle eläimelle on annettava ensiapua mahdollisimman nopeasti. Eläin on tarvittaessa toimitettava asianmukaiseen hoitoon tai lopetettava tavalla, joka ei aiheuta sille tarpeetonta kärsimystä.

5.2. KULJETUSVÄLINE

Kuljetusvälineen on oltava eläimelle turvallinen ja sellainen, että se estää eläintä karkaamasta.

Kuljetusvälineestä ei saa aiheutua eläimelle kuljetuksessa vammoja tai tarpeetonta kärsimystä.

Eläimet on sijoitettava kuljetusvälineeseen siten, että ne eivät purista, likaa tai vahingoita toisiaan.

Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että eläimet eivät kuljetuksen aikana vahingoita itseään kuljetusvälineen rakenteisiin tai välineisiin.

Häkit, laatikot ja muut kuljetuspäällykset on kiinnitettävä niin, etteivät ne pääse siirtymään, ja sijoitettava siten, että kaikki eläimet saavat riittävästi ilmaa eivätkä likaa toisiaan.

Jos eläin pidetään kuljetuksen aikana kytkettynä, on kytkemiseen käytettävän köyden tai muun siteen oltava niin vahva, että se ei katkea matkan aikana. Köyden tai muun siteen on oltava sopivan pitkä, jotta eläin voi tarvittaessa asettua makuulle sekä syödä ja juoda. Köysi tai muu side on sovitettava ja säädettävä siten, että eläin ei kuristu tai muutoin vahingoitu.

Kuljetusvälineen on oltava niin tilava, että eläin tai samassa kuljetusvälineessä olevat eläimet voivat seistä luonnollisessa asennossa ja asettua tarvittaessa makuulle. Kuljetusväline on voitava tarvittaessa jakaa karsinoinhin väliseinillä, aidoilla tai puomeilla eläinten erottamiseksi toisistaan tai eläinten tukemiseksi kuljetuksen aikana.

Kuljetusvälineessä olevat eläimet on voitava tarkastaa ja tarvittaessa hoitaa vaikeuksitta. Kuljetusväline on voitava puhdistaa ja tarvittaessa desinfioida helposti.

Kuljetusvälineen seinien ja lattian on oltava riittävän lujia kestääkseen kuljetettavien eläinten painon. Seinien ja lattian on oltava rakenteiltaan ja materiaaleiltaan kuljetettavalle eläinlajille sopivia. Kuljetusvälineen seinien on oltava sileitä eikä niissä saa olla sellaisia eläimen kiinnityslaitteita tai muita ulokkeita, jotka voivat vahingoittaa eläintä. Kuljetusvälineen lattia ei saa olla liukas. Lattiasa ei saa olla sellaisia rakoja tai askelmia, joista voi aiheutua eläimelle vahingoittumisen vaara.

Eläimen kuljetusolosuhteiden tulee olla sellaiset, että eläin on kuljetuksen aikana suojassa epä-

suotuisilta sääoloilta ja jyrkiltä ilmastonvaihdoksilta. Kuljetusvälineessä on oltava riittävä määrä säädettävissä olevia ilmanvaihtoaukkoja, jollei ilmanvaihtoa voida järjestää asianmukaisesti ja luotettavasti muulla tavalla. Kuljetusvälineessä on oltava kuljetettava eläinlaji huomioon ottaen riittävä ilmatila. Kuljetuksen aikana on huolehdittava siitä, että eläin ei kärsi kuumuudesta, kylmyydestä, vedosta, liiallisesta kosteudesta, haitallisista kaasusta tai eläimelle haitallisesta jatkuvasta melusta.

Eläintä ei saa kuljettaa henkilöauton umpinaisessa tavaratilassa.

Eläimen kuljettaminen sellaisessa henkilöauton tavaratilassa, jossa on riittävän suuri tila kuljetettavalle eläimelle ja josta on riittävän avoin yhteys auton matkustajatiloihin, on sallittua, jos kuljetus voi tapahtua aiheuttamatta eläimelle tarpeetonta kärsimystä.

Kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaan eläinten kuljetukseen on lisämääräyksiä (eläinkuljetusasetus 1/2005).

6 VIRANOMAISET

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista.

Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista.

Lääninhallitus huolehtii lain sekä säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta läänin alueella.

Kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija, poliisi ja läänin eläinsuojeluvalvoja valvovat säännösten ja määräysten noudattamista kunnan alueella. Läänin eläinsuojeluvalvojalla ei ole oikeutta tehdä tarkastuksia kotirauhan piirissä.

Rajaeläinlääkäri valvoo säännösten ja määräysten noudattamista rajanylityspaikan, maasta poistumispaikan ja eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman alueella.

5. KENNELIN KIRJANPITO JA ARVONLISÄVERO

Eila Kettunen

Kirjanpitotehtävien kokemuksen Eila Kettunen on hankkinut toimimalla tilintarkastajana parissa koiraseurassa ja asunto-osakeyhtiössä sekä rahastonhoitajana monessa isossa koiranäyttelyssä, koiraseuroissa ja muissa yhdistyksissä. Tällä hetkellä Kettunen hoitaa suuren koiraseuran rahastonhoitajan ja kirjanpitäjän tehtäviä ja valtakunnallisen rotujärjestön jäsenrekisteriä. Kettunen on itse tehnyt kennelinsä kirjanpidon alusta lähtien eli vuodesta 1994.

Tässä materiaalissa keskitytään harrastaja kasvattajan ja ammatinharjoittajakasvattajan kirjanpito- ja arvonlisäverokysymyksiin. Kasvattajista liikkeenharjoittajia on vähemmistö ja ne ongelmat vaativat oman kokonaisuutensa, joten heitä koskevat kysymykset on jätetty tämän materiaalin ulkopuolelle. Kirjanpitoa pidetään yleisesti vaikeana ammattilaisten hommana, jota sen ei välttämättä tarvitse olla. Harrastajakasvattajalle riittää tulojen ja menojen muistiin kirjaaminen vaikkapa ruutuvihkoon, ja se kannattaakin tehdä. Harrastajakasvattajan toiminta tuottaa harvoin rahallista voittoa, sitä todellista voittoa, mielihyvää, ei voi rahassa mitata. Omasta pussista joudutaan kennelin kassaa täyttämään jatkuvasti ja kennelin velkahan siinä vaan kasvaa. Yhdenkertaisenkin kirjapidon avulla näiden summien hallinta onnistuu helposti.

Kahdenkertainen kirjanpito sen sijaan on jo mutkikkaampi asia ja vaatii hieman enemmän perehtymistä. Ammatinharjoittajalla on kirjanpitovelvollisuus, mutta sekään ei välttämättä vaadi kirjanpidon ammattilaista. Jos ei usko omiin kykyihinsä, tilitoimistoja on lähes kaikilla paikkakunnilla tarjoamassa apuaan pientä korvausta vastaan. Tosin koirankasvattajat eivät ole kovin paljoa käyttäneet tilitoimistojen palveluja, eikä niin ollen ammattilaisillakaan ole laajaa kokemusta käytännön ongelmatilanteista. Tämä on tullut esille keskusteluissa kirjanpitäjien kanssa. Veroviranomaisilla on velvollisuus antaa tarvittaessa ohjeita, mutta käytännöt eri verovirastoissa vaihtelevat suurestikin. Ohjeet on syytä aina pyytää kirjallisesti. Määräyksiä kirjanpidon osalta löytyy ensisijaisesti kirjanpitolaista ja asetuksista, joihin tämäkin paketti nojaa. Kirjanpitolaki kokonaisuudessaan löytyy internetsivuilta osoitteesta www.oikeus.fi ja verotukseen liittyviä ohjeita osoitteesta www.vero.fi

KIRJANPIDON TARKOITUS

Taloudellisen tuloksen selvittäminen

Kirjanpidosta saadaan johdettua tilinpäätös, jonka yleisesti katsottuna tehtävänä on oikean ja riittävän kuvan antaminen kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Esim. rahoittajat käyttävät tuloslaskelmaa ja tasetta päätöksentekonsa pohjana. Harrastajakasvattajalle kirjanpito osoittaa toimintaan sijoitettujen omien varojen määrän eli kennelin velan kasvattajalle.

Veroilmoituksen peruste

Huolellisesti laadittu kirjanpito antaa verottajalle riittävästi tietoa kasvattajan toiminnasta ja taloudellisesta asemasta. Verottaja on ennen kaikkea kiinnostunut toiminnan tuloksesta ja etenkin voitosta verotuksen pohjaksi riippumatta toiminnan laajuudesta tai ammattimaisuudesta. Verottajalle yleensä riittää nähtäväksi kennelin tuloslaskelma ja tase sekä mahdolliset tase-erittelyt esim. jalostuseläimistä ja käyttöomaisuudesta.

Omien ja kennelin varojen erottaminen

Kennelin varat voidaan kirjanpidon avulla erottaa omista varoista ilman, että kennelille on avattu omaa pankkitiliä. Nykyiset tilinhoitomaksut ovat melko huomattavia, eikä siten muutaman tapahtuman vuoksi ole järkevää avata omaa tiliä. Jos toiminta on ammattimaista, tulisi oma tili kennelille avata tilinhoitomaksuista huolimatta.

Arvonlisäveron tilitys

Mikäli kasvattaja on hakeutunut tai on myyntimäärän takia arvonlisäverovelvollinen, kirjanpidon avulla saadaan laskelmat tilitettävästä arvonlisäverosta helposti ja luotettavasti. Silloin kirjanpi-

dossa ylläpidetään tilejä suoritetusta ja vähennettävästä arvonlisäverosta ja näiden tilien erotus on joko maksettavaa tai takaisin saatavaa arvonlisäveroa. Arvonlisäverovelvollisuus tuo mukanaan myös kirjanpitovelvollisuuden.

Tuottaa tietoa

Kirjanpidon tuloslaskelmasta voidaan helposti saada tietoa eri menoerien kehityksestä vuosittain, tai vaikka tuloksen muodostumiseen vaikuttaneista menoista eri vuosina. Toimintaan sijoittamamme varat näkyvät suoraan kirjanpidon tasetileiltä ja on helposti esitettävissä verottajallekin.

Seuraavan vuoden rahoitussuunnitelman laatimisessa on hyötyä edellisten vuosien tuloslaskelmista saatavasta tiedosta. Päätöksen teko esim. pentujen teettämisestä on realistisella pohjalla, kun tiedossa on tarkkoja lukuja kustannuksista aikaisemmilta kerroilta.

KIRJANPIDON PERUSVAATIMUKSIA

Selkeästi ja pysyvästi

Kirjanpitolaissa on määritelty kirjanpidon perusvaatimukset. Tärkeätä on, että merkinnät tehdään selkeästi ja pysyvästi, ei lyijykynällä vaan kuivamustekynällä. Kirjanpito voidaan tehdä käsin tai hyväksikäyttäen tietokoneohjelmia, joita on nykyisin saatavilla myös ilmaisjakelussa (esim. Tappio-ohjelma toimii hyvin ja on helppo, <http://personal.inet.fi/perhe/lahdenniemi/jussi/tappio/>).

Jokaisesta rahatapahtumasta kirjataan suorituspäivä (suoriteperusteinen) tai maksupäivä (kassa-perusteinen). Lisäksi tapahtuman selitys ja rahamäärä. Kaikista kirjanpitoon kirjatuista tapahtumista tulee löytyä kirjallinen juoksevasti numeroitu tositemerkintä.

Mikäli merkintöjä joudutaan korjaamaan kynällä tehdyssä kirjanpidossa, on se suoritettava ilman raaputtamista tai päällekirjoittamista. Virheellinen merkintä vedetään yhdellä viivalla yli ja merkinnän yläpuolelle suoritetaan korjattu merkintä.

YHDENKERTAINEN/KAHDENKERTAINEN KIRJANPITO

Koirankasvattajan kirjanpito voi olla joko yhdenkertainen tai kahdenkertainen, mikäli toimintaa ei voida katsoa liiketoiminnaksi. Kahdenkertaisessa kirjanpidossa jokainen liiketapahtuma merkitään kahdelle tilille, jolloin tapahtuma merkitään toisen tilin vasemmalle eli debet-puolelle (veloituskirjaus) ja toisen tilin oikealle eli kredit-puolelle (hyvityskirjaus). Kahdenkertaisen kirjauksen tilimerkinnot kertovat toisaalta syyn rahan liikkeeseen ja toisaalta käytetyn rahatilin. Kahdenkertaisen kirjanpidon perusteella laaditaan tilikauden tuloslaskelma ja tase liitetietoineen ja tase-erittelyineen.

Harrastajakasvattajankin on syytä pitää kenneltoiminnastaan kirjanpitoa. Siihen soveltuu vaikka ruutuvihko, johon merkitään yhteen sarakkeeseen tulot ja toiseen menot. Lisäksi vähän selitystä ja tapahtuman päivämäärä. Tällöin puhutaan yhdenkertaisesta kirjanpidosta. Yhdenkertaisessa kirjanpidossa tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, mutta varsinaista tasetta ei laadita. Vaikka tasetta ei tarvita, ammatinharjoittajan on liitettävä tilinpäätökseensä luettelot mm. ammattia varten hankitusta vaihto-omaisuudesta, käyttöomaisuudesta, saamisista ja veloista sekä varauksista. Tilikirjoja, parista tilistä jopa kymmeneen tiliin, käsin pidettävää kirjanpitoa varten on saatavana kirjakaupoista.

Mallit

YHDENKERTAINEN KIRJANPITO TULOT – MENOT

Kuukausi	pv	tosite	selitys	tulot	menot
tammi	8	2	ilm.maksu - Pori KV		30,00
	15	3	el.lääk. hammaskiven poisto		45,00
	16	4	hyppymaksu/Naapurin Neiti	85,00	
	22	5	pennun osto/Nyypä Niilo		800,00
	24	6	astutusmaksu K-pentue á 85		340,00
	30	7	rekisteröinti K-pentue		80,00
			Yhteensä	85,00	1335,00
			Saldo		1250,00
helmi	4	8	pennun myynti/H-M Yks vaan	750,00	
	5	9	ruokalasku		56,30
	7	10	siivous		23,40
	11	11	pennun myynti/H-M Toinenkin	750,00	
	15	12	matkalasku Pori KV		62,40
	26	13	uusi fööni koirille		72,50
	27	14	shampoo+haitoaine		32,50
	28	15	pennun myynti/H-M Kolmaskin	500,00	
			Yhteensä	2000,00	247,10
			helmikuun saldo	1752,90	
			Ed. kk saldo		1250,00
			Saldo	502,90	

KAHDENKERTAINEN KIRJANPITO (6 tiliä)

kk	pv	tos n:o	tiliviennin selitys	kassa debet	kredit	ruoka debet	eläinl. debet	pennut debet	kredit	näytt. debet	muut debet	kredit
tam- mi	4	1	3 säkkiä ruokaa		120,00	120,00						
	8	2	ilm. Pori KV * 3		90,00					90,00		
	15	3	El.lääk.		45,00		45,00					
	16	4	Astutus- maksu/nn	340,00								340,00
	22	5	Pennun osto		800,00						800,00	
	22	6	Ruokinta		49,00	49,00						
	24	7	Astutus- maksu K-pentue		340,00				340,00			
	30	8	Rekis- teröinti K-pentue		80,00				80,00			
	31	9	Siivous ja ruokinta		55,00	16,50					38,50	
			Yhteensä	340,00	1579,00	186,00	45,00		420,00	90,00	839,00	340,00
			Saldo tam- mikuu		1239,00	186,00	45,00		420,00	90,00	499,00	
helmi	1	10	ilm. Salo		30,00					30,00		
	2	11	Ruokinta ja siivous		25,50	13,20					12,30	
	3	12	Matka Haminan näytt.		42,50						42,50	
	4	13	Lehti-ilm. pennut		41,60			41,60				
	5	14	H-M Kas Yks Vaan	800,00					800,00			
	5	15	H-M Kas Toinenkii	800,00					800,00			
	6	16	H-M Kas Kolmaskii	600,00					600,00			
	12	17	College- paita		25,00						25,00	
	15	18	Trimmerin huolto		33,00						33,00	
	24	19	Ruokinta		39,30	39,30						
	27	20	Shampoo ja hoito- aine		32,50						32,50	
	28	21	Rokotuksia		88,60		88,60					
			Yhteensä	2200,00	358,00	52,50	88,60	41,60	2200,00	30,00	145,00	
			Saldo helmikuu	1842,00		52,50	88,60		2158,40	30,00	145,00	
			Saldo tammikuu		1239,00	186,00	45,00		420,00	90,00	499,00	
			Saldo yhteensä	603,00		238,00	134,00	41,60	1738,40	120,00	644,00	

KIRJANPIDON SÄILYTYS

Kirjanpidon minimi säilytysaika on kirjanpitolain mukaan 10 vuotta. Tämän ajan tulee säilyttää tilikirja, tuloslaskelma ja tase liitteineen. Suosittelemme säilytettäväksi kyllä pidempään. Tietokone ohjelmalla pidetystä kirjanpidosta säilytetään samoin 10 vuotta päiväkirja, pääkirja, tuloslaskelma ja tase liitteineen. Tositteiden säilytysaika on 6 vuotta (+kuluva vuosi) kirjanpitolain mukaan, verottajalle riittää 5 vuotta (+kuluva vuosi).

KIRJANPITOVELVOLLISUUS

Kirjanpitovelvollisia ovat lainsäädäntömme tuntemat yhteisöt (osakeyhtiö, kommandiittiyhtiö, avoin yhtiö) ja säätiöt. Myös luonnollinen henkilö, joka harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa (toiminimen haltija), on toiminnastaan kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitovelvollisten on noudatettava kirjanpitolaikia ja asetuksia.

Myös harrastustoiminnasta on suositeltavaa pitää kirjanpitoa. Verottaja saattaa jossain vaiheessa kiinnostua kennelin toiminnan tuloksesta ja pyytää kirjanpitoa nähtäväksi. Kokemus on osoittanut, että verottajan puoleen voi kääntyä vaikka kateellinen naapuri, ja silloin on olemassa oleva kirjanpito kultaakin arvokkaampi.

KIRJANPIDON PERUSKÄSITTEITÄ

Tili

Kirjanpidossa merkitään rahan liikkeitä muistiin tileille. Yhdenkertaisessa kirjanpidossa on kaksi tiliä, tulot ja menot. Kirjanpidossa on erotettavissa tilikauden aikana tarvittavia tilejä kuten meno-, tulo- ja rahoitustilit, ja tilinpäätöstilejä tulostili ja tasetili. Kahdenkertaisessa kirjanpidossa jokaisella tilillä on kaksi puolta, debet ja kredit. Kun kenneliin hankitaan esim. koiranruokaa, syntyy siitä merkintä kassatilin krediitiin ja ruokinta –tilin debetiin. Raha on lähtenyt kassasta ja käytetty ruokaan.

Tilikausi

Tilikausi on yleensä kalenterivuosi ja tilinpäätös laaditaan aina tilikauden päätyttyä (voidaan toki laatia joka kuukauden lopussakin ns. välitilinpäätös). Varsinkin harrastustoiminnassa on järkevää pitää tilikautena kalenterivuotta. Mikäli toiminta alkaa kesken vuoden, voi ensimmäinen tilikausi olla pidempi, samoin toiminnan lopettamisen yhteydessä.

Liiketapahtuma

Liiketapahtumat kirjataan aikajärjestyksessä kirjanpitoon. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa kirjaus tapahtuu silloin, kun esim. pentu luovutetaan. Kassaperusteisessa kirjanpidossa kirjataan sille päivälle, jolloin raha liikkuu kassassa tai tilillä.

Menotapahtumia ovat tuotannontekijöiden, kuten jalostuseläinten hankintaan ja ruokintaan liittyvät ostot jne. Tulotapahtumia ovat esim. pennun myynnistä saatu tulo ja mahdolliset palveluista saadut tulot. Rahoitustapahtuma muodostuu esim. silloin, kun otetaan kennelille lainaa pankista tai annetaan kasvattajan omista varoista kennelin toimintaan rahaa.

Tosite

Tosite todentaa liiketapahtuman ja sen tulee aina olla päivätty sekä juoksevasti numeroitu. Tosite voi olla hyödykkeen ostosta saatu kuitti tai itse kirjoitettu kuitti saadusta suorituksesta. Itse laaditun tosittteen allekirjoittaa aina rahan vastaanottaja. Tositteena voi käyttää myös tiliotetta, jos kennelillä on oma tili. Tosittteen tulee olla aina kirjallinen ja siihen on oltava kirjoitettu selkeästi liiketapahtuman sisällön yksilöinti eli selvitys menosta tai tulosta. Maksun saaja on aina tosittteen tai kuitin antaja, jonka nimi on merkittävä tosittteeseen. Käteismyynneistä tulee laatia juoksevasti numeroidut kuitit, joiden jäljennökset toimivat tosittteina kirjanpidossa. Tosittteeseen merkitään myös kirjanpidon tilin numero tai nimi, mille tapahtuma on kirjattu.

Tosittteen tulee olla arkistointikelpoinen, useat kassakuitit eivät sitä ole. Silloin kannattaa pyytää erillinen kuitti ostoksista tai ottaa kopio kassakuitista kirjanpitoon alkuperäisen liitteeksi. Tositttei-

den arkistointiaika on kirjanpitolain mukaan 6 vuotta (+kuluva vuosi), verottajalle riittää 5 vuotta (+kuluva vuosi).

Arvonlisäverovelvollisen tositteessa tulee olla merkittynä veroton arvo ja veron määrä.

MITÄ KIRJATAAN KENNELTOIMINNASTA?

Tulot

Kun kysymyksessä on harrastajakasvattaja ja käytössä on kassaperusteinen kirjanpito, tulot kirjataan saaduksi silloin, kun raha on nostettu, merkitty tilille tai muutoin saatu vallintaan. Suoriteperusteiden mukaan tulo kirjataan tavaran luovutushetkellä. Tuloja kenneltoiminnassa ovat mm.:

Pentujen myyntitulot

Ottettava huomioon arvonlisäverotuksen verovapaa tuloraja, vuonna 2005 alle 8.500 . Katso myöhemmin arvonlisävero –kohta.

Vakuusmaksu

Sijoitusnartun haltijalta perittävä vakuusmaksu kirjataan pennun myyntituloksi. Vakuusmaksusta voidaan tehdä varaus, jolloin rahan tulee olla kassassa ja poistetaan varauksista sitten kun on maksettu summa takaisin. Tai se voidaan kirjata siirtovelkoihin tai lyhytaikaisiin velkoihin, josta se kirjataan pois takaisinmaksun yhteydessä.

Vakuutuskorvaukset

Saadut korvaukset vakuutuksista voidaan kirjata omalle tililleen tai kahdenkertaisessa kirjanpidossa vastaavan menon kredit puolelle. Jos esim. eläinlääkärin kuluista saadaan korvausta, kirjataan se samalle tilille kuin kulut, mutta vastakkaiselle puolelle.

Trimmauspalkkiot

Trimmauspalkkiot ovat työtuloa – siis verotettavaa tuloa myös harrastustoiminnassa ja ilmoitettava erikseen verottajalle veroilmoituksessa.

Mahdolliset hoitopalkkiot ja esittämispalkkiot

Nämäkin tulot ovat harrastajakasvattajan henkilökohtaista työtuloa ja ilmoitettava omassa veroilmoituksessa. Saaduista palkkioista on muistettava laatia kuitti.

Astutuspalkkiot

Saadut astutuspalkkiot ovat uroksen omistajan kenneltuloa. Maksun saaja antaa aina kuitin saastaan rahasta ja kuitin jäljennös on kirjanpitoon kirjattava tosite.

Menot

Kun kirjanpito on kassaperusteinen, menot kirjataan silloin kun tapahtuma on maksettu käteisenä tai tililtä. Suoriteperusteella kirjaus tehdään luovutushetken mukaan. Perheen ruokaostosten yhteydessä hankitut kennelin kirjanpitoon menevät ostot on hyvä maksaa erikseen tai laittaa ”hihnalle” ensin ja pyytää kaupan kassaa painamaan välisumman ennen kenneltoimintaan kuulumattomia muita ostoksia. Näin saadaan helposti kennelin kirjanpitoon tosite. Kennelin kirjanpitoon kirjattavia menoja ovat mm.:

Koirien hankintakustannukset

Tälle tilille kirjataan hankittujen koirien ostohinnat. Rekisteröintikulut voidaan kirjata omalle tililleen. Jalostuseläimistä on syytä pitää erillistä luetteloa, johon kirjataan hankintahinta ja hankintapäivä, yksilöintitiedot ja eläimen arvon muutokset esim. tehdyt poistot sekä lopetuspäivä. Tämä luettelo liitetään tilinpäätösasiakirjoihin ja se toimii omaisuusluettelona.

Ruokintamenot

Ruokasäkkien ostoista on hyvä merkitä selityksiin merkki ja säkkikoko. Näiden merkintöjen perus-

teella on helppo laskea esim. koirakohtainen ruokakustannus ja ruuankulutus.

Terveydenhoito / lääkintä

Eläinlääkäriin palkkiot, lääkkeet, sairauskulukorvaukset vakuutuksesta (kreditin, ellei omaa tiliä), rokotukset, lisäravinteet jne. kirjataan tälle tilille.

Turkinhoito / trimmaus

Kun trimmaukset tekee joku toinen ja hänelle maksetaan siitä, kirjataan meno tälle tilille. Shampooot ja hoitoaineet, harjat ja kammot voidaan kirjata samoin tälle tilille. Trimmausvälineet esim. kone ja sakset voidaan kirjata suoraan menoksi. Jos olet ammatinharjoittaja tai kustannus halutaan jakaa useammalle vuodelle, kirjataan suurimmat hankinnat kalustoon tai tarpeistoon. Katso jäljempänä kohta Kalusto.

Näyttely- ja koemaksut

Näyttely- ja koemaksut voidaan kirjata samalle tilille tai erikseen, jos halutaan eriteltyä tietoa vain toisesta ryhmästä.

Matkakulut

Jotta verottaja voisi hyväksyä matkakuluja kennelin vähennyskelpoisiksi menoiksi, on ajopäiväkirjan pitäminen välttämätöntä. Matkakulutilille kirjataan ajopäiväkirjan mukaisesti matkat näyttelyihin, kokeisiin, astutukseen, kursseille, kasvattajapäiville tai kokouksiin. Harrastustoiminnassa kilometrikorvauksena käytetään yleisesti noin 0,20 /km, kuitenkin enintään valtion kulloinkin maksama korvaus (vuonna 2006 0,42 /km). Jos korvaus kirjataan polttoainekuluna, on siitä oltava asialliset kuitit ajopäiväkirjan liitteeksi. Yleisillä kulkuneuvoilla suoritetuista matkoista kirjaus suoritetaan kuittien mukaan. Myös hotellikulut astutus- tai näyttelymatkoilta voidaan kirjata nekin matkakuluina.

Puhtaanapito

Tähän tiliin kuuluu koirien pesu- ja hoitoaineiden lisäksi myös koiratilojen siivoustarvikkeet ja pesuaineet, koirien alustojen yms. pyykinpesuaine sekä jätesäkit ja kakkapussit.

Pennuttamiskulut

Mikäli kasvattaja haluaa erikseen seurata pennuttamiskulujen määrää, tai laskea kulut myytyä pentua kohti, on tämä tili tarpeen. Sille kirjataan esim. astutusmaksu, ultra, rekisteröintikulut ja erikoisesti pentuja varten hankitut ruoka-aineet, kuten kermaviili, jauheliha yms.

Kalusto / tarpeisto /tarvikkeet

Kalustotili on taseen omaisuustili kun taas tarpeisto ja tarvikkeet –tilit ovat tuloslaskelman kulu-tilejä. Kalustoa on pitkävaikutteiset (käyttöaika 3 v. tai yli) tai suuruudeltaan (yli 850) huomattavat menot, esim. häkit ja aitaukset tai trimmauskone. Tarpeistoa voisi olla esim. muut trimmaus-tarvikkeet. Tarvikkeisiin voisi kirjata pannat, hihnat ja alustat jne. Katso jäljempänä Omaisuuserien kirjaaminen -kohdan ohjeet kalustosta.

Toimisto- posti- ja puhelinkulut

Nämä kulut vain kenneltoiminnan osalta kirjataan kennelin kirjanpitoon. Puhelinkuluja tulee toiminnan laajuuden mukaan, esim. pentujen aikana enemmän kuin normaalisti. Kotisivujen ylläpidosta aiheutuvat kulut kennelin osalta, esim. laajakaistayhteyden kuukausimaksuista voidaan osa kirjata kennelin kuluksi.

Mahdolliset sähkö- ja vesimaksut

Tässäkin huomioidaan vain kulut kenneltoiminnan osalta. Jos erillisiä kenneltiloja ei ole, voidaan arvioida tietty %-osuus kennelin kuluiksi vuositason menoista. Alkuperäiset kuitit on hyvä liittää laskelman mukaan.

Vakuutusmaksut

Vakuutusmaksut koirien vakuutuksista ja jos on erilliset kenneltilat, vakuutusmaksut myös niiden

osalta kirjataan tähän. Muutoin kiinteistövakuutuksesta samoin kuin sähköstä ja vedestäkin kirjataan laskennallinen osuus kuluista. Verottaja saattaa sen jopa hyväksyä.

Jäsenmaksut

Kennelliiton, rotujärjestön, kasvattajajärjestön ja paikallisen koiraseuran tms. jäsenmaksut kirjataan jäsenmaksutilille.

Verot

Ammatinharjoittajalle tulee verojakin maksuun, jos pentuja teetetään paljon. Niille, jotka tekevät trimmauksia tms., tulee työtuloa ja se verotetaan henkilökohtaisessa verotuksessa. Koiraveroa ei kirjata tälle tilille, vaan muihin kuluihin.

Edustuskulut ja vierastarjoilut

Näitä kuluja voi kirjata kohtuullisesti ja on muistettava merkitä kuittiin ketä on kestetty ja miksi. Verottajalla on tarkat määräykset edustuskuluina vähennettäväksi hyväksyttävistä määristä. Elinkeinoverolain mukaan edustuskuluista saadaan vähentää verotuksessa puolet.

Mainonta- ja ilmoituskulut

Mainontaan ja ilmoitteluun liittyvät kulut kirjataan omalle tililleen. Kopio mainoksesta tai ilmoituksesta on hyvä laittaa tositteen liitteeksi.

Lehdet ja kirjat

Niin sanottu ammattikirjallisuus ja alan lehtien tilausmaksut voidaan kirjata omalle tililleen. Kulut hoito-ohjeista

Pennun mukaan annettavan hoito-ohjeen painatuskustannukset ja muut mahdolliset kulut kirjataan tälle tilille.

Kulut pentutapaamisista

Tapahtuman tilavuokrat, tarjoilu, luennoitsijoiden kulut yms kulut voidaan kirjata tälle tilille. Jos pentutapaamisia ei järjestetä joka vuosi, kirjauksen voi suorittaa myös muihin kuluihin ja tarjoilut vierastarjoiluun.

Rahoituskulut

Kennelin oman pankkilainan korot ovat rahoituskuluihin kirjattavaa kuluja. Jos kasvattajan omista varoista lainatuille varoille peritään korkoa, on se lainanantajan veronalaista tuloa.

Pankin kulut

Pankin perimät tilinhoitomaksut ja muut palvelumaksut vain kennelin oman tilin osalta ja kennelin tekemistä sopimuksista voidaan kirjata kennelin kuluksi.

Muut kulut

Tälle tilille kirjataan ne menot, joille ei ole omaa tiliä. Pyritään kuitenkin siihen, että muihin kuluihin tulisi mahdollisimman vähän vientejä. Mikäli tilinpäätöksessä tämän tilin saldo on suuri, tulisi siitä laatia erillinen eritelty selvitys. Satunnaiset menot voi kirjata muihin kuluihin, samoin pienet erät kuten näyttelyluettelo tai parkkimaksu, jos niistä on kuitti.

OMAISUUSERIEN KIRJAAMINEN

Kassa eli käteisvarat

Kassaan kirjataan kaikki käteisrahatapahtumat. Jos kennelillä ei ole omaa pankkitiliä, myös esim. kasvattajan henkilökohtaisella pankkikortilla maksetut ostot ovat käteisostoja kirjanpidon näkökulmasta. Huom. Kassa ei voi olla miinuksella, eli sinne on kirjattava omistajalta lainaksi rahaa, jotta sieltä voidaan maksaa menoja.

Pankkitili

Pankkitilille kirjataan kennelin omalla pankkitilillä olevat varat ja tililtä tapahtuneet rahatapahtumat.

Saamiset/siirtosaamiset

Esim. lainasaamiset tai siirtosaamiset kirjataan tälle tilille. Siirtosaamisia voi syntyä osamaksulla myydyin pennun kauppahinnan loppuosan maksun siirtyessä seuraavan vuoden puolelle.

Kalusto ja laitteet

Jos irtaimen käyttöomaisuuden eli kaluston ja laitteiden, hankintameno on enintään 850 euroa tai käyttöaika on kolme vuotta tai vähemmän, voidaan meno kirjata hankintavuoden kuluksi kokonaan niin haluttaessa. Jos tälle tilille kirjataan menoja, täytyisi tehdä myös käyttöomaisuuden poistoja (25-30% jäännösarvosta) seuraavina vuosina. Kaluston hankintameno voidaan siis poistojen avulla jakaa useammalle vuodelle. Kalustotilille kirjatun omaisuuden jäännösarvo näkyy tilinpäätöksessä taseessa omaisuuseränä. Ammatinharjoittajalle kalustotili on välttämätön, sillä voidaan erottaa ammatinharjoittamiseen käytetty omaisuus omasta henkilökohtaisesta omaisuudesta. Auto voidaan kirjata omaisuudeksi vain, jos se on kennelin nimissä. Silloin on oltava oma tili myös auton menoille. Jos kalustoa ja laitteistoa halutaan vakuuttaa, on ne silloin kirjattava kalustoksi.

Vieras pääoma

Vierasta pääomaa ovat esim. kennelin omistajan kennelille lainaamat varat sekä kennelin nimissä otetut pankkilainat. Jos kirjanpidon tuloslaskelma näyttää tappiota, tulisi tappion määrä kirjata omistajan saamiseksi kennelin kirjanpitoon (toisin sanoen kennelin velaksi omistajalle). Vierasta pääomaa on myös sijoituskoirasta saatu vakuusmaksu, sehän on ehkä maksettava joskus takaisin, on siis hyvä varautua siihen.

Oma pääoma

Edellisen vuoden tilinpäätöksen mukaiset oman pääoman erät.

TILIKARTTA

Jäljempänä malliksi erään kennelin tilikartta, josta voi poistaa oman toiminnan kannalta tarpeettomia tilejä ja lisätä puuttuvia tilejä asioista, joista halutaan tietoa kirjanpidon kautta. Karttaan on vahvistetulla merkitty ne tilit, jotka vähintään tulisi löytyä harrastajankin kahdenkertaisesta kirjanpidosta. Tilinumeroita ei tarvitse käyttää, pelkkä nimikin riittää. Yhdenkertaista kirjanpitoa pidettäessä, ei tarvitse erikseen eritellä tase- ja tulostilejä, vain menot ja tulot erikseen.

TASETILIT

Vastaavaa

Rahat

100 Kassa

101 Pankkitili

Saamiset

110 Lainasaamiset

111 Siirtosaamiset

112 ALV-saamiset

Vaihto-omaisuus

120 Myyntitavarat

Käyttöomaisuus

130 Kalusto ja laitteet

Vastattavaa

Vieras pääoma, lyhytaikainen

200 Siirtovelat

201 Muut lyhytaikaiset velat

Vieras pääoma, pitkäaikainen
205 Lainat rahoituslaitoksilta
206 Lainat kennelin omistajalta
Oma pääoma
210 Säästövarat
211 Muu oma pääoma
212 Edellisen tilikauden tulos

Tuloslaskelman tilit

Tulotilit

Muun toiminnan tulot

300 Trimmaustulot
301 Tulot kursseista
302 Tulot julkaisuista

Rahoitustulot

310 Korkotuotot

Myyntitulot

320 Koirienmyyntitulot
322 Muut myyntitulot
323 Muut tulot

Menotilit

Kasvatustoiminnan menot

400 Astutusmaksut
401 Eläinlääkäri ja lääkkeet
402 Edustus ja vierastarjoilut
403 Hoitotarvikkeet
404 Jäsenmaksut
405 Lehdet ja kirjat
406 Mainonta ja ilmoitukset
407 Matkakulut
408 Näyttely- ja koeilmoittautumiset
409 Puhtaanapito
410 Ruokintamenot
411 Sähkö-, vesi- ja lämpökulut
412 Toimisto-, posti- ja puhelin
413 Tarvikkeet, pannat, ym.
414 Trimmaustarvikkeet
415 Vakuutukset
416 Muut kulut
Verot419 Maksetut verot

Rahoitusmenot

420 Korkomenot
421 Pankkien palvelumaksut
422 Muut rahoitusmenot

Käyttöomaisuus

425 Poistot käyttöomaisuudesta

Koirien hankinta

430 Koirien hankinta

AJOPÄIVÄKIRJA

Matkakustannukset ovat yksi suurimmista menoeristä kasvatustoiminnassa, varsinkin kasvattajan ollessa aktiivisesti mukana näyttely- tai koetoiminnassa. Ajopäiväkirjan voi hankkia kirjakaupasta tai käyttää omatekoista päiväkirjaa. Jäljempänä yksi malli. Jotta matkakustannukset olisi mahdollista vähentää verotuksessa, on ajopäiväkirja liitettävä kirjanpitoon. Irrallisia päiväkirjasivuja voi käyttää kirjaustositteina esimerkiksi kuukausittain. Verottaja tuskin hyväksyy harrastajakasvattajan kilometrikorvaukseksi samaa korvausta kuin esim. valtion ohjeiden mukainen korvaus on. Kilometrikorvauksen suuruudesta ei ole olemassa yleisesti saatavilla olevaa ohjetta, jokainen verotoimisto toimii omalla tavallaan. Sopivana suuruutena voidaan pitää noin 0,20 euroa kilometrille tai ½ valtion matkakorvauksesta (0,42 euroa vuonna 2006).

X-kennel

Ajopäiväkirja Ajalta:

Pvm	Kellon aika		Mittarin lukema		km	km hinta	Bensaosto		Reitti	Selite
	Alku	Loppu	alussa	lopussa			litraa	Euroa		
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
						0,20				
Kilometrejä yhteensä			0			Bensaostot litraa				
Kulu € / km			0,20			Bensaostot euroa				
Km-korvaus yhteensä			0			Kustannus yhteensä			Varmennus:	___ / ___ 200__

KENNELIN ARVONLISÄVEROTUS

Verovelvollisuus

Arvonlisäverovelvolliseksi hakeudutaan jättämällä perustamisilmoitus läänin verovirastolle. Kasvattajan, joka on tai tulee arvonlisäverovelvolliseksi on syytä tutustua arvonlisäverolakiin syvällisemmin. Verohallinto julkaisee vuosittain uudistettuna Arvonlisäverovelvollisen opas –vihkosta, jossa on selostettu alv:n pääpiirteet. Tähän on koottu yleisiä periaatteita ja todennäköisimpiä koirankasvattajan eteen tulevia tapauksia hyvin karkealla seulalla, eikä siten ole käsitelty kaikkia mahdollisia tilanteita.

Arvonlisäverotuksessa verovelvollisia ovat tavaroiden ja palvelujen myyntiä harjoittavat yritykset ja ammatinharjoittajat. Verovelvollisuuden edellytyksenä on että tavaran ja palvelun myynti tapahtuu liiketoiminnan muodossa. Jokainen koirankasvattaja ei kuitenkaan ole verovelvollinen. Myynti tulee olla vähintään 8.500 euroa tilikaudella, jotta se olisi arvonlisäverovelvollista. Verovelvolliseksi voi hakeutua itsekin.

Liiketoiminnasta ei ole laissa selkeitä määritelmiä, mutta yleisesti liiketoimintana pidetään ansio- tarkoituksessa tapahtuvaa jatkuvaa, ulospäin suuntautuvaa ja itsenäistä toimintaa, johon sisältyy tavanomainen yrittäjäriski. Liiketoimintaa on myös ammattitoiminta, jos toiminta on yhtiömuotoista, pääasiallinen toimeentulo saadaan kasvatustyöstä ja kasvattajalla on työntekijöitä palvelukseensa.

Laki arvonlisäverosta tuli voimaan 1.6.1994 (määräyksiä laskusta 30.6.2003 ja 20.2.2004). Lain mukaan arvonlisävero on kulutusvero, josta seuraa, että koira on kulutustavara. Arvonlisäverovelvollinen on aina myös kirjanpitovelvollinen ja hänellä on aina laskunantovelvollisuus.

Lääninverovirastot pitävät yllä verovelvollisten rekisteriä ja tilitykset peritystä ja maksetusta verosta tehdään lääninverovirastolle, samoin perustamis- ja lopettamisilmoitukset.

Verotuksen kohteet

Tavarahan, eli tässä tapauksessa elävän koiran myyntitapahtuma, eli tavarahan omistusoikeuden vastikkeellinen luovuttaminen on verotuksen kohteena. Arvonlisävero maksetaan siis pennun myyntihinnasta, jolloin veron määrä siirtyy hinnanalisanä ostajan eli kuluttajan maksettavaksi. Tästä aiheutuu paineita koiranpennun hinnan korotuksiin. Pennun hinnan määrääminen oikealle tasolle onkin tärkeää.

Suomessa tapahtuva myynti on lain tarkoittamaa verollista myyntiä. Suomessa tapahtuva maahan-tuonti, siis koiran tuonti Suomeen, on alv:n alaista, mutta koiran vienti on verovapaata.

Omaan käytön verotus toteutuu pääsääntöisesti vain sen tapahtuessa arvonlisäverollisen liiketoimin-nan yhteydessä. Oman käytön verotus koskee vain verottomina yrityksessä olevia tavaroita eli niitä tavaroita, joista on joko ostettaessa voitu tehdä verovähennys tai jotka on tehty itse ja joita ei ole siis vielä verotettu. Ottamisella omaan käyttöön tarkoitetaan sitä, että verovelvolliseksi rekisteröity ottaa tavarahan yksityiseen kulutukseen tai luovuttaa vastikkeetta tai "huomattavasti" alempaa vas-tiketä vastaan taikka siirtää tavarahan käyttöön, joka ei oikeuta verovähennyksen tekemiseen.

VERONPERUSTE

Kotimaan myynti

Veronperuste kotimaan myynnissä on kokonaiskorvaus (vastike), jonka ostaja maksaa myyjälle ta-varasta ilman arvonlisäveron osuutta. Veronperusteeseen luetaan mukaan kaikki koiran hinnanosat, kuten toimituskulut, jotka myyjä veloittaa ostajalta. Sen sijaan esim. osamaksukorko ja viivästys-korko eivät kuulu perusteeseen.

Oma käyttö

Oman käytön veron perusteena on ostetun koiran ostohinta. Itse maahan tuodun koiran osalta perusteena on tullausarvo mahdollisine lisineen (toimitus- ja tullimaksut). Itse kasvatetun koiran toden näköinen luovutushinta toimii veron perusteena.

Verokannat

Yleinen verokanta on 22 %, jota sovelletaan koirien myynnin verotuksessa, eläinten kuljetuksessa sekä koiran kasvatukseen liittyvissä palveluissa. 22 %:n vero lasketaan verottomasta myyntihinnas-ta. Verollisesta myyntihinnasta laskettaessa vero % on 18,03. Nollaverokanta on käytössä silloin kun kyseessä on ulkomaille tapahtuva myynti tai ulkomailla tapahtuva myynti.

Vähennettävä vero

Vähennysoikeus on laaja ja koskee kaikkia verollisia tuotantopanoksia. Vain arvonlisäverollista toimintaa varten suoritetuista hankinnoista maksettu vero voidaan vähentää. Yksityiseen kulutuk-seen tai edustuskuluihin sisältyviä veroja ei voida vähentää. Vain arvonlisäverovelvolliselta ostetut hyödykkeet ja itse maahantuodut tavarat oikeuttavat vähennyksiin. Ja tietysti vain arvonlisäverol-liset osto- ja tuontitapahtumat oikeuttavat vähennyksen tekemiseen. Vähennyksen voi siis suorittaa esimerkiksi koiran ruokaostoista, pesu- ja puhdistusaineista ja eläinlääkärinpalkkioista ja lääkkeis-tä.

Koiran tuonti ja vienti arvonlisäverotuksessa

Yleisperiaate arvonlisäverotuksessa on ns. kulutusmaaperiaate eli, että Suomessa tapahtuva kulutus verotetaan Suomessa Suomen arvonlisäverolain mukaisesti. Suomen ulkopuolelle viedyn koiran "kulutus" tapahtuu Suomen ulkopuolella ja on siten kulutusmaan verotuksen alaista.

Vienti on säädetty Suomen arvonlisäverolaissa verottomaksi myynniksi ulkomaille. Koiran myynnin osalta lain tarkoittama myyntimaa on Suomi, jos tavaran luovutus tapahtuu Suomessa.

Tuontitavarat verotetaan tuontitullauksen yhteydessä Suomen lakien mukaisesti (kulutusmaa on Suomi). Tavaran maahantuonnissa verovelvollinen on koiran maahantuoja. Arvonlisäveron suorittamisen perusteena on pääsääntöisesti tullausarvo + tullimaksu. Tullausarvona taas pidetään sitä tosiasiallista kauppahintaa, jonka maahantuoja ostajana joutuu maksamaan koiran myyjälle, lisätynä mahdollisilla muilla tuontiveroilla ja maksuilla.

Tavaran myynniksi ulkomaille katsotaan arvonlisäverotuksessa koiran myynti, kun myyjä tai joku hänen nimissään kuljettaa koiran ulkomaille ja koira luovutetaan veroalueen ulkopuolella. Myyjän eli arvonlisäverovelvollisen, onkin mahdollisessa verotarkastuksessa pystyttävä osoittamaan virallisella asiakirjalla (tullaus-ilmoitus tai kauppalasku alle 1000 €), että nimenomaan hän on ollut maasta viejä.

EU-KAUPPA

Yhteisömyynti

Yksityishenkilö ei voi olla yhteisökaupan osapuolena. Veroton yhteisömyynti on kyseessä silloin, kun suomalainen yritys myy tavaraa toisessa EU:n jäsenvaltiossa olevalle yritykselle ja tavara kuljetetaan Suomesta toiseen yhteisömaahan. Verottomuus myynnissä edellyttää lisäksi, että sekä myyjä että ostaja ovat arvonlisäverovelvollisia ja merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin (VAT-numero). Myyjän velvollisuus on varmistaa, että ostaja on rekisteröity. Tavaraa voidaan myydä jäsenvaltiosta toiseen verotta, mutta ne verotetaan määränpäämaan säännösten mukaan (ns. määränpäämaaperiaate).

Myyntimaasäännösten avulla ratkaistaan, onko tavara myyty Suomessa eli sovelletaanko Suomen arvonlisäverolakia (tavaran sijaintimaa myynnin tapahtuessa → verotusmaa). Maan rajojen yli tapahtuvassa kaupassa on aina syytä säilyttää kuljetusasiakirjat.

Verollinen yhteisömyynti kyseessä silloin, kun ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka ei ole ilmoittanut arvonlisäveronumeroaan tai joka ei ole verovelvollinen esim. vähäisen toiminnan vuoksi taikka jonka toiminta ei miltään osin oikeuta vähennykseen tai ei ole elinkeinonharjoittaja ja yhteisöhankintojen verollisuuden alaraja ei ylity.

Yhteisöhankinta

Kuluttajan asemassa oleva yksityishenkilö ei ole verovelvollinen muista jäsenvaltioista suorittamistaan tavaraostoista. Yhteisöhankinta on tavaran osto Yhteisön alueelta. Mikäli tavaran toimitus on ollut toisessa jäsenmaassa veroton yhteisömyynti, arvonlisäverovelvollisen suomalaisen ostajan on maksettava arvonlisävero hankinnasta Suomessa, ostajan on siis ilmoitettava yhteisöhankinta tilityksessään. Hankinta tapahtuu Suomessa (verotetaan Suomessa), jos tavaran kuljetus päättyy täällä (pääsääntöisesti) tai hankinnassa käytetty suomalaista alv-numeroa.

Koiran sijoittaminen

Sijoituskoirien osalta arvonlisäveron tilitysvelvollisuus syntyy koiran omistusoikeuden siirtymishetkellä ja vakuusmaksun tai ennakkomaksun osalta maksukuukaudelta. Veroperuste on omistusoikeuden siirtohetken todennäköinen luovutushinta, josta alv 22 %. Tilitettävästä verosta saa vähentää vakuus- tai ennakkomaksusta suoritettua veron.

Kirjanpito

Arvonlisäverovelvollinen on myös kirjanpitovelvollinen. Jotta veron laskeminen olisi mahdollisimman yksinkertaista tulisi liiketapahtumat käsitellä kirjanpidossa ensisijaisesti nettokirjausperiaatteen mukaisesti ilman veron osuutta. Tällöin suoritettavan veron osuus kirjataan verovelkana ja veroton myyntihinta kirjataan asianmukaiselle tulotilille. Vastaavasti vähennettävän veron määrä kirjataan verosaatavana ja vähennykseen oikeuttavan hyödykkeen veroton ostohinta kirjataan asianmukaiselle kuluttilille. Tällöin tilitettävän/takaisin saatavan veron määrä on verovelka ja verosaatava –tilien

loppusummien erotus. Vero voidaan käsitellä myös bruttokirjausperiaatteella. Tällöin kirjataan tapahtumat verollisille tulo- ja menotileille täysimääräisinä ja tilitettävän veron määrä lasketaan. Jokaiselle verokannalle on silloin avattava omat tilit.

ILMOITUKSET

Liiketoiminnan aloittaminen

Aloittamisilmoitus on tehtävä kirjallisesti verovirastolle ennen toiminnan aloittamista käyttäen perustamisilmoituslomaketta. Lomakkeen saa mm. internet-osoitteesta www.ytj.fi tai verohallinnon toimipisteistä tai maistraatista. Arvonlisäverovelvolliseksi merkitään siitä päivästä, kun verollinen toiminta alkaa. Vapaaehtoinen hakeutuminen suoritetaan myös aloittamisilmoituksen tavoin. Vapaaehtoisesti verovelvolliseksi hakeutuva merkitään verovelvolliseksi aikaisintaan siitä päivästä, kun hakemus saapuu verovirastoon. Arvonlisäverovelvollinen saa Y-tunnuksen, joka toimii ALV-tunnisteena.

Valvontailmoitus

Valvontailmoitus annettava kuukausittain seuraavan toisen kuukauden 15 pv läänin verovirastolle. Valvontailmoitus on annettava silloinkin, kun maksettavaa veroa ei ole tai arvonlisäverollista toimintaa ei ole ollut. Jos kuukauden vähennettävät verot ovat suuremmat kuin suoritettavat verot, syntyy negatiivinen erotus ja vähentämättä jääneen veron voi vähentää seuraavilta kuukausilta tilitettävästä verosta. Ostoenemmydestä aiheutuvan veron voi saada takaisin tilikauden päätyttyä erillisestä hakemuksesta.

Yhteenvetoilmoitus

Yhteenvetoilmoituksen antavat vain yritykset yhteisömyynnistä, ei yhteisöhankinnoista, 1/4 vuosittain.

Suoritettava/vähennettävä vero

Kasvattajan on itse laskettava suoritettavan veron määrä. Laske yhteen kuukausittaisen myynnin suoritettavat verot ja vähennä ostojen perusteella saatavat vähennykset. Myyntihinnoista saadut suoritettavat verot saadaan kirjanpidosta joko laskemalla 22 % verottomista myyntihinnoista tai suoraan tilin "alv-velka" saldo. Vähennys ostoista kohdistetaan sille kuukaudelle, jonka aikana tavara on vastaanotettu tai tullattu. Vähennettävä vero eli ostojen perusteella vähennettävä vero saadaan kirjanpidon tilin "alv-saatava" saldosta. Tilitettävä vero on suoritettavan veron ja vähennettävän veron erotus.

Veron suorittaminen

Kasvattajan on suoritettava vero oma-aloitteisesti. Vero suoritetaan myynnistä pääsääntöisesti siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana myyty tavara on toimitettu (suoriteperuste), myyntiä seuraavan toisen kuukauden 15. päivänä. Osamaksukaupassa vero suoritetaan koko kauppahinnasta tavaran luovutuksen yhteydessä, siis siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana koira on luovutettu uudelle omistajalle. Verovelvollisella on tilikauden aikana oikeus käyttää laskutusperusteista kirjaustapaa, mutta se on oikaistava suoriteperusteiseksi tilikauden lopussa.

VEROVELVOLLISUUDEN ALARAJAAN LIITTYVÄ HUOJENNUS

Arvonlisäverotuksessa on tullut voimaan 1.1.2004 alkaen verovelvollisuuden alarajaan liittyvä huojennus. Huojennus koskee kaikkia yritysmuotoja. Huojennus määräytyy tilikauden verottoman liikevaihdon perusteella. Niiden verovelvollisten, jotka eivät ole kirjanpitovelvollisia tai joiden verokausi on kalenterivuosi, tilikautena arvonlisäverotuksessa pidetään kalenterivuotta. Jos yrityksen tilikausi on pidempi tai lyhyempi kuin 12 kuukautta, tilikauden liikevaihto muunnetaan vastaamaan 12 kuukauden liikevaihtoa. Muuntaminen tapahtuu kertomalla tilikauden liikevaihto luvulla 12 ja jakamalla se tilikauden kuukausien lukumäärällä. Kuukausiksi lasketaan täydet kalenterikuukaudet.

Niille verovelvollisille, joiden tilikauden liikevaihto on enintään 8 500 euroa, palautetaan kaikki tilikaudelta maksetut arvonlisäverot. Ne verovelvolliset, joiden tilikauden veroton liikevaihto on yli 8500 euroa mutta alle 20 000 euroa, saavat huojennuksen, jonka suuruus määräytyy seuraavasti.

Tilikauden liikevaihto lasketaan arvonlisäverolain 3 §:n mukaisesti. Liikevaihtoon ei kuitenkaan lueta veron osuutta eikä metsätaloudesta ja arvonlisäverolain 30 §:ssä tarkoitettua kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksesta saatua vastiketta. Jos tilikauden liikevaihto on yli 8500 euroa, huojennuksen määrä lasketaan kaavalla:

$$\text{Vero} = \frac{(\text{liikevaihto} - 8500) \times \text{vero}}{11500}$$

Huom! Kaavassa "vero" on tilikaudelta tilittävä vero.

Verovelvollinen ei saa palautusta, jos edellä mainitun laskukaavan mukainen huojennus on negatiivinen tai tilikaudelta tilittävä vero on negatiivinen.

Muutamia esimerkkejä arvonlisäveron määräytymisestä

Esimerkki 1

Kasvattaja A luovuttaa narttupennun ns. sijoitussopimuksella henkilö B:lle siten, että kasvattaja A:lla on oikeus teettää kyseisellä nartulla yksi tai useampi pentue ilman eri korvausta ja mahdollisesti syntyvät pennut ovat kasvattaja A:n omaisuutta. Arvonlisäveron tilitysvelvollisuus sijoituskoirasta syntyy sillä hetkellä, kun koiran omistusoikeus siirtyy henkilö B:lle ja myyntihintana on pidettävä siirtohetken todennäköistä luovutushintaa eli sijoituskoiran omistus-oikeuden siirtohetken käypää hintaa. Tämä myyntihinta on arvonlisäveron laskentapohja, josta lasketaan 22 %:n tilittävä arvonlisävero.

Esimerkki 2

Kasvattaja A tekee osasijoitussopimuksen henkilö B:n kanssa siten, että B maksaa koirasta osan kasvattajalle ja kasvattajalle jää oikeus teettää sijoituskodalla sopimuksessa olevan määrän pentueita. Maksettu osuus katsotaan ns. ennakkomaksuksi koiran kaupasta ja siitä tulee arvonlisävero tilittää maksukuukaudelta. Kun sijoituskoiran omistusoikeus siirtyy henkilö B:lle, tulee sijoituskoiran siirtohetken käyvästä hinnasta maksaa arvonlisävero siirtokuukaudelta kuten esimerkki 1.:ssä. Koiran hinnasta tulee kuitenkin arvonlisäveroa laskettaessa huomioida jo saatu osasuoritus. Seuraavassa laskentaesimerkissä koirasta maksettu ennakkomaksu on 300 euroa ja koiran siirtohetken käypä myyntihinta 900 euroa. Koirasta maksettu luovutushetkellä 300 euroa. ALV 22 % 300 eurosta = 66 euroa. Omaisuuden siirtohetken käypä hinta 900 euroa. Maksettu ennakkoa 300 euroa. Jäännös 600 euroa. Maksetaan ALV 22 % / 600 eurosta 132 euroa. Maksettu ALV yhteensä (66 e + 132 e) 198 e.

Esimerkki 3

Kasvattaja A on luovuttanut koiran sijoitukseen henkilö B:lle, mutta ennen kuin koiralla on voitu teettää pentuja, on siinä todettu sairaus tai muu vika tai kasvattaja on muusta syystä luopunut pentujen teettämisoikeudestaan. Koira lopetetaan tai se siirtyy haltija B:n omistukseen ilman eri korvausta. Mikäli sijoituskoiraa ei kasvattaja voi esimerkiksi lonkkavian vuoksi käyttää, on koiran luovutushinta omaisuuden siirtohetkellä 0 markkaa, eikä arvonlisätilitysvelvollisuutta synny. Mikäli kasvattaja A antaa B:lle uuden sijoituskoiran entisen lopetetun tai viallisen tilalle, tulee tästä uudesta sijoituskoirasta tilittää arvonlisävero siltä kuukaudelta, kun omistusoikeus siirtyy B:lle aivan kuten esimerkissä 1.

Esimerkki 4

Kasvattaja A on myynyt normaalisti koiran B:lle ja saanut siitä maksun. Koirassa todetaan sellainen sairaus tai vika mm. kivesvikaisuus, jonka perusteella koira voidaan palauttaa kasvattaja A:lle takaisin. B saa uuden koiran palautetun tilalle. Kyseinen toimenpide ei aiheuta arvonlisäverotuksen osalta mitään toimenpiteitä. B:lle myydystä koirasta on kertaalleen maksettu arvonlisävero, joten toisen koiran antaminen tilalle ei aiheuta uutta verovelvollisuutta. Mikäli kasvattaja A myy takaisin saamansa koiran uudelleen eteenpäin, tulee saadusta kauppahinnasta maksaa arvonlisävero normaalisti.

Esimerkki 5

Kasvattaja A on myynyt B:lle osamaksusopimuksella koiran, joka palautetaan kasvattaja A:lle koirassa todetun vian tai sairauden vuoksi. Koiraa ei ole maksettu kokonaisuudessaan sen palautushetkellä. Kasvattaja A antaa tilalle korvauspennun ja samalla antaa osamaksusopimuksen loppuhinnan "anteeksi". Mikäli koirasta on maksettu arvonlisävero osamaksusopimuksen päiväyskuukaudelle eli vero on tilitetty koko kauppahinnasta, tulee arvonlisäverollisen myynnin määrä oikaista koiran palautuskuukauden tilitystä tehtäessä. Oikaisu tapahtuu siten, että verollisen myynnin määrää pienennetään anteeksiannetun markkamäärän verran. Jos arvonlisävero on tilitetty maksuperusteella eli sitä mukaa kun rahasuorituksia koirasta on saatu, ei koiran palauttaminen aiheuta arvonlisäveron oikaisua. Jos palautettu koira myydään edelleen, tulee siitä maksaa vero normaalisti myynnin tapaan eli 22 % verottomasta myyntihinnasta.

Esimerkki 6

Kasvattaja A on myynyt B:lle koiran, jonka B kouluttaa käyttö- ja muotovalioksi. Kasvattaja A antaa tästä kiitoskorvauksena B:lle pennun ilman eri korvausta. Pennun luovutus on tällaisessa tapauksessa katsottava A:n omaan käyttöön otetuksi, jolloin A:n on suoritettava veroa pennun luovutuskuukaudelta ja veron perusteena on pidettävä pennun luovutushetken todellista myyntihintaa.

Esimerkki 7

Kasvattaja A on vuokrannut Saksasta uroskoiran ja tuonut sen Suomeen käyttääkseen sitä astutukseen täällä. Kyseessä on ns. EU-maasta tuonti Suomeen, joten koiran maahantuonnin osalta ei ole suoritettava veroa. Mikäli koiran EU- maalainen omistaja ei ole arvonlisäverovelvollinen, tulee kasvattaja A:n suorittaa arvonlisävero vuokrasta ja samalla hän saa vähentää sen, joten varsinaista veronmaksuvelvollisuutta ei synny. Kyseessä on ns. yhteisöhankinta, jossa kasvattaja A:n on omassa tilityksessään ilmoitettava yhteisöhankintojen ja yhteisömyynnin vero.

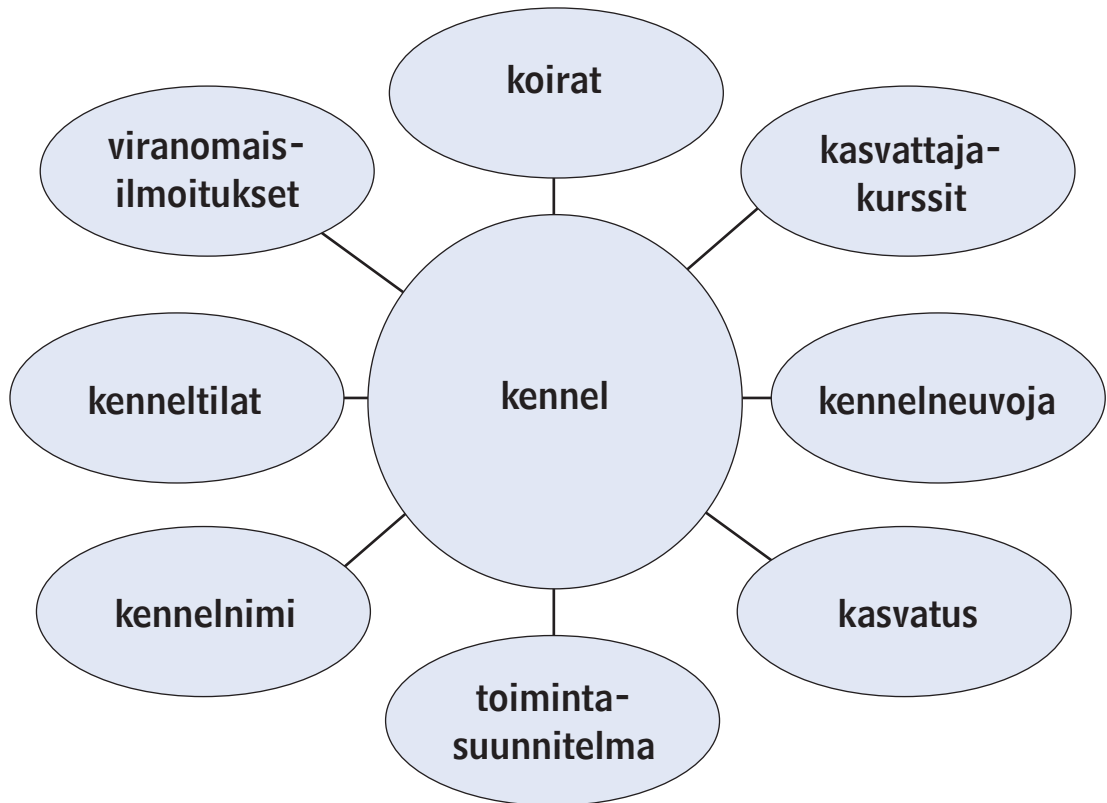
Esimerkki 8

Kasvattaja A on vuokrannut EU:n ulkopuolelta eli ns. kolmansista maista uroksen ja tuonut sen Suomeen astutustarkoitukseen. Kasvattaja A:n on tällaisessa tapauksessa maksettava koiran maahantuonnin yhteydessä siitä arvonlisävero, jonka A saa myös vähentää. Samoin A joutuu maksamaan arvonlisäveron koiran vuokrasta, jonka hän saa vähentää omassa verotuksessaan.
Lähde: SuKoKa 3/96

Lisätietoja arvonlisäverotuksesta saa mm. lääninverovirastoista tai www.vero.fi. Nettiosoitteesta voi tulostaa myös Arvonlisäverovelvollisen oppaan viimeisimmän painoksen (n. 80 sivua). Muita nettilinkkejä ALV:stä esim. www.yrittajat.fi tai www.tilivehniainen.fi

6. KENNELIN TOIMINNAN SUUNNITTELU

Mari Jänisniemi-Honkala

MIKÄ ON KENNEL, MILLAINEN SE VOI OLLA?

Tietosanakirja sanoo mm. että: "Kennel on koiratarha, johon on koottu kasvatus- tai jalostustarkoituksessa koiria, jotka yleisimmin ovat eri kenneleissä eri rotua."

Usein sana kennel mielletäänkin paikaksi, missä koirat asuvat erillisissä, nimenomaan koirille rakennetuissa tiloissa. Kennel on kuitenkin myös se, monesti "kotikennelinä" kutsuttu asunto missä kasvattaja koirineen asustaa. Myös näiden välimuotoja löytyy, eli paikka missä asunnosta osa on koirien tilaa. Myös koiria kasvattavaa, vain yhden koiran paikkaa (kotia), voi kutsua kenneliksi.

KASVATUS

Koirien kasvatus on jalostusta, käytännössä sitä, että teetetään pentuja ja kasvatetaan ne luovutuskään. Tärkeä osa kasvatusta on myös suunnitteleminen. Kasvatustyön tulee siis olla suunnitelmallista, tapahtuu se sitten pienessä tai suuremmissa mittakaavassa. Suunnitelmallisessa kasvatustyössä tulee käyttää kaikkia tarjolla olevia "työkaluja": saatavilla olevia terveystietoja, tietoja koirien isovanhemmista, jalostustoimikuntaa, erilaisia tilastoja ja omaa näkemystä. Kaikkeen tietoon tulee suhtautua terveellä tavalla kriittisesti, ja saatavien tietojen pohjalta, perustellusti tehdä paras mahdollinen yhdistelmä. Tärkeää on myös miettiä, onko yhdistelmästä mitään hyötyä? Antaako se mitään uutta, minulle tai ylipäättänsä koko rodulle eli mitkä ovat syntyvien pentujen käyttömahdollisuudet jatkossa. Mahdollistaako "ajassa, tässä ja nyt" tekemäni kasvatustyö sen, että rotu on olemassa vielä kymmenienkin vuosien kuluttua. Teenkö valintoja, jotka mahdollistavat rodun pysymisen elinvoimaisena ja mahdollisimman terveenä myös tulevaisuudessa.

Epäasiallista ja usein myös eläinsuojelulakia rikkovaa kasvatustoiminnasta pidetään pentutehtailuna, mutta valitettavasti pentutehtailua on muunkinlaista, missä lakia ei rikota ja emo sekä pennut hoidetaan mitä todennäköisimmin moitteettomasti. Millaista se sitten on? Se on kasvatustoimintaa, jossa ei ole väliä mikä narttu astutetaan ja millä uroksella. Varsinkaan jos rotu ei kuulu

PEVISAan, ei ole mitään väliä onko vanhempia esimerkiksi terveystutkittu. Näyttelytuloksista tai näytöstä käyttöpuolella ei ole tietoaakaan. On vaan niin kivaa, kun se saa pentuja, tai jopa erimerkinä elävästä elämästä: "kun ne niin tykkää toisistaan". Kun ei puhuta kasvatuksesta, jossa emo ja pennut hoidetaan ala-arvoisesti, voidaankin kysyä onko se pentutehtailua, että lyhyen ajan sisällä kasvatetaan useita pentueita, joissa pentujen vanhemmat ovat niin terveys- kuin näyttely/käyttömeriiteiltään "huippuja" tai edes terveitä ja hyviä vai se, että tuotetaan samalla hinnalla myytäväksi pentuja, joiden rekisteröintiin riittää se, että niillä on samaa rotua olevat vanhemmat, uroksella kivekset ja nartun edellisen pentueen syntymästä kulunut vähintään 10 kuukautta.

Osa kasvatustyötä on myös myyminen. Pääasiassahan myydään pentuja, mutta edessä voi myös olla tilanne jolloin myydään aikuisia koiria. Kasvattajan tulisi olla melkoinen ihmistuntija, eli mahdollisimman tilanteen edessä tunnistaessaan aina sellaisen ostajan jolle koiraa ei tulisi myydä. Kannattaa kuitenkin uskoa itseensä, ja ensivaikutelmaan, jonka ostaja ehdokkaasta saa. Pitää siis osata sanoa myös ei. Kasvattajan velvollisuus on selvittää, millaisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin koiraa ollaan hankkimassa, ja jos ne eivät ole sopivia juuri tälle rodulle, koiraa ei tule myydä. Koska kasvattaja tavallaan myy myös omaa tietotaitoaan, ostajaehdokkaat voivat aina asianmukaisesti ohjata jonkin toisen, tälle ostajalle ehkä paremmin sopivan rodun pariin. Tämä ei koskaan ole pitkällä tähtäyksellä itseltä pois vaan päinvastoin.

Koirakaupassa on myös hyvä muistaa, mitä esimerkiksi laki sanoo, kun puhutaan varausmaksusta. Onko järkevää ottaa varauksia ennakkoon? Tai missä vaiheessa varausmaksu kannattaa ottaa. Onko varaus sitova, jos ostaja ei ole maksanut mitään? On myös hyvä miettiä asiaa käänteisesti, varaisitko ja mahdollisesti maksaisit, ja sitoutuisit ostamaan pennut joka on esimerkiksi alle viiden viikon ikäinen? Mitä ostajana osaisit sen ikäisestä pennusta katsoa ja päätellä varmasti?

KENNELNIMI

Kennelnimi on kasvattajan toiminimi. Kasvatin ostaja saattaa kysyä mahdollisuutta, pentuetta tehdessään, rekisteröidä pennut kasvattajan kennelnimellä. Kannattaako antaa oma kennelnimensä jonkun käyttöön? Jos kaikki menee "hienosti", ongelmaa ei ole, mutta mistä me voimme varmasti tietää että niin tapahtuu. Asia voi mennä aivan päinvastoin. Oma nimi ja maine voi kärsiä asioiden vuoksi, joissa itse ei ole tehnyt väärin, vaan antanut kennelnimensä toisen käyttöön.

VIRANOMAISILMOITUKSET

Ilmoitus lääninhallitukselle, jos on kyse ammattimaisesta koiranpidosta, sekä koiravero.

KENNELNEUVOJA

Jokaisessa kennelpiirissä toimii vähintään yksi kennelneuvoja, jonka tehtävänä ei ainoastaan ole valvoa ja tarkistaa, vaan nimensä mukaisesti neuvoa. Useimmat kennelneuvojista ovat pitkäaikaisia kasvattajia, joilla on vuosien tuoma monipuolinen näkemys kenneltoiminnasta. Kenneltiloja suunniteltaessa kannattaa kuulla myös kennelneuvojan ajatuksia ja kysyä heidän neuvojaan ylipäätensä ongelmatilanteissakin.

KOIRAT

Mistä koirat? Melko usein ensimmäinen kipinä on syttynyt, kun on hankittu ensimmäinen koira. Sillä suunnitellaan tehtäväksi pentuja tai mieltymys rotuun johtaa toisen koira hankintaan. Yksi vaihtoehto on jättää oma kasvatti itselleen. Se että se on oma kasvatti, ei välttämättä ole hyvä syy. Pitää miettiä, onko siitä minulle mitään hyötyä tai onko se ylipäätensä niin erinomainen, että haluan jatkaa sillä kasvatustyötä. Olisiko sen sijaan järkevää, ja kauas katseisempaa hankkia koira eri linjoista, mahdollisesti ulkomailta tai jopa siltä "pahimmalta" kilpailijalta, joka nyt kuitenkin rehellisesti ajateltuna kasvattaa hyviä koiria.

Kun on "tila" useammalle koiralle, tulee myös miettiä sukupuolia. Onko mahdollisuudet esimerkiksi vain nartuille ja mitä uroksen hankkiminen, asumaan narttulaumaan tarkoittaa, onko se ylipäätensä mahdollista. Koirat myös vanhenee, on mietittävä viettävätkö ne myös eläkepäivänsä meillä, vai etsitäänkö niille toinen koti. Kumpi parempi? Se on jokaisen kasvattajan päätettävä itse.

TOIMINTASUUNNITELMA

On yksikertaisuudessaan suunnitelma toiminnasta niin pitkällä kuin lyhyellä tähtäimellä. Se pitää sisällään myös toiminta-ajatuksen, arvon tuloista ja menoista sekä myös kirjanpidon. Osana toimintasuunnitelmaa on myös itse toiminta, eli miten meillä, tässä kennelissä toimitaan.

Toiminnan laajetessa ammattimaiseksi, tulee miettiä myös yhdessä eläinlääkäriin kanssa laadittavaa ja toteutettavaa laatujärjestelmää, eli kennelin terveydenhoitojärjestelmää. Se on hyvin seikkaperäinen seurantajärjestelmä eläinten hyvinvoinnista.

KASVATAJAKURSSIT

Kennelimen vaatimuksena on kasvattajan peruskurssi, jonka jatkokoulutuksena on kasvattajan jatkokurssi. Lisäksi kasvattajalla on erilaisia mahdollisuuksia lisäkoulutukseen, mm. jalostusneuvojakurssi sekä erilaiset yhdistyksien ja rotujärjestöjen järjestämät koulutukset sekä luennot. Mikään oppi tai kertaus ole koskaan turhaa, sillä aina jopa tutustakin asiasta oppii jotain uutta. Asiat myös muuttuvat, eikä kaikki ole nyt kuten 20 vuotta sitten, eikä taatusti 20 vuoden päästä kuten nyt.

KENNELIN TOIMINTASUUNNITELMA

Mari Jänisniemi-Honkala

Miksi tehdä toimintasuunnitelma?

Koirien kasvatus vaatii suunnittelemista, vaikka olisi kyseessä aloittelevakin kasvattaja, jolla ei ole vielä hankittuna kovinkaan montaa, mahdollista tulevaa jalostusnarttua.

Suunnitelmallisuutta on myös se, että suunnittelee.

Toimintasuunnitelma on myös hyvä olla, jos tulee tilanne että kennelin joutuu jostain syystä jättämään ulkopuolisen hoitoon. Tällaisia syitä on monia, esimerkiksi oma äkillinen sairastuminen tai onnettomuuteen joutuminen. Kun ulkopuolisella on käytössään mahdollisimman laajat kirjalliset tiedot kennelistä ja sen toiminnasta, se varmistaa että toiminta jatkuu mahdollisimman muuttumatomana niin eläinten kun muidenkin toimintojen osalta.

Osana suunnitelmaa on myös varsinainen kennelin toiminta. On tärkeää kirjata ylös, toisia kovin mitättömiltäkin tuntuvia asioita, jotka itselle ovat itsestään selvyyksiä, mutta ulkopuolisille aivan tuntemattomia.

Toimintasuunnitelman tarkoitus on siis myös toimia ohjeena siitä, miten juuri meidän kennelissä toimitaan. Toisaalta siitä on myös hyvä itsekkin aika ajoin tarkistaa asioita, esimerkiksi koska koirat olikaan rokotettava. Kaikkea kun ei voi, eikä tarvitse muistaa ulkoa.

Kennelin toiminta-ajatus

Suunnittelu alkaa toiminta-ajatuksen muotoilusta. Toiminta-ajatus kertoo, mitä varten kennel on olemassa ja mitä sillä pyritään saamaan aikaan (kenen, mihin tarpeeseen, kenelle, mitä). Toiminta-ajatusta mietittäessä syntyy käsitys oman kennelin perustarkoituksesta, joka myöhemmässä vaiheessa ohjaa kasvattajan toimintaa. Toiminta-ajatusta voidaan myös käyttää kennelin mainoslauseena, missä lukijalle syntyy nopeasti käsitys kennelin toiminnasta.

Toiminta-ajatuksella voidaan kuvata kennelin toiminnan arvoperustaa ja määritellä tai tarkentaa toimialaa. Toiminta-ajatus kuvataan lyhyesti ja selkeästi.

Esimerkiksi: "Kennel Koiralan toiminta-ajatuksena on kasvattaa ja myydä rotumääritelmän mukaisia, terveitä ja käyttötarkoitukseensa soveltuvia jodlaavia matikkakoiraarotuisia koiria iloksi ja seuraksi ihmisille". Toiminta-ajatus on siis suhteellisen lyhyt, jossa muutama lauseeseen on kiteytetty paljon kennelistä, sen kasvatustyöstä kertovaa asiaa.

Toiminta-ajatuksen tulee siis vastata kysymyksiin: kenen, mihin tarpeeseen, kenelle, mitä? Koiraharrastuksessa myös yhdistyksillä on toiminta-ajatus, ja vaikkakaan sitä ei useimmiten ole erikseen mainittu, se löytyy kuitenkin yhdistyksen säännöistä. "Toiminnan tarkoituksena on..."

Myös Suomen Kennelliitolla on toiminta-ajatus:

"Kennelliiton toiminta käsittää koko maan. Sen tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten koirien kasvattamista ja käyttöä sekä parantaa yleistä koiranpitoa Suomessa. Liitto toimii puhdasrotuisten koirien kasvattajien ja harrastajien yhdyssiteenä ja keskusjärjestönä sekä koiraharrastuksen etujärjestönä."

Se vastaa meille kysymyksiin:

Kenen? Suomen Kennelliiton

Mihin tarpeeseen? edistää puhdasrotuisten koirien kasvattamista ja käyttöä sekä parantaa yleistä koiranpitoa

Kenelle? kasvattajille ja harrastajille

Mitä? toimia puhdasrotuisten koirien kasvattajien ja harrastajien yhdyssiteenä ja keskusjärjestönä sekä koiraharrastuksen etujärjestönä

Kennelin toimintasuunnitelma

Toimintasuunnitelma on kirjallinen, mietitty kokonaisuus kennelin tavoitteista ja suunnitelmista. Toimintasuunnitelma ei välttämättä ole aina sama, eli muuttumaton vaan sitä on kehitettävä esimerkiksi toiminnan laajentumisen/muuttumisen, tai mahdollisista muista syistä. Toimintasuunnitelman tekeminen auttaa myös arvioimaan kennelin ja kasvatustyön toteuttamiskelpoisuutta.

Kennel/kasvatustoiminta edellyttää aina seuraavien perusasioiden toteutumista:

- tarvitaan asiakkaita, pennun ostajia, joilla on maksukykyä
- tarvitaan "tuote", eli rotu/koira/pentu, jonka asiakas haluaa
- kasvattaja tarvitsee kasvatustyöhönsä osaamista, myös kaupallista osaamista, sekä selkeän ja realistisen toimintasuunnitelman, "vision" omasta, tulevasta toiminnastaan

Toimintasuunnitelma on dokumentti, jossa esitetään perustellut vastaukset yllä esitettyihin toiminnan edellytyksiin: mitä tuotteita / palveluita aiotaan myydä, ketkä ovat asiakkaita, mikä on asiakastarve ja mikä on kennelin kilpailuetu. Lisäksi esitetään, ketkä ovat mahdollisia tai suunniteltuja toteuttajia sekä miten ja millä aikataululla toteutus tapahtuu. On myös hyvä kertoa pitkän tähtäimen tavoitteet.

Toimintasuunnitelman tulisi olla kattava, tiivis (jopa noin 15-20 sivua) ja selkeästi jäsennelty dokumentti, joka toimii kasvattajan työkaluna suunniteltaessa ja toteutettaessa kasvatustoimintaa.

Mikäli kennelin perustamiseen ja toimintaan on tarkoitus hankkia toiminimi ja mahdollisesti tarkoitus on myös hakea ulkopuolista rahoitusta, on toimintasuunnitelman kirjoittaminen välttämätöntä. Yrityksen tullessa kyseeseen, on kyse liiketoimintasuunnitelmasta ja käytännössä kaikki rahoittajat vaativat yrittäjältä huolellisesti laaditun liiketoimintasuunnitelman.

Mitä toimintasuunnitelma sisältää?

Siinä on perustiedot kennelistä, kasvattajista: kennelin kennelnimi, sijaintipaikkakunta, toimiala eli kasvatusta, toiminta-ajatus ja toiminta-alue. Muutakin toimintaa, kuin kasvatustoimintaa voi olla, esimerkiksi trimmausta, tuotemyyntiä, koulutusta jne.

Toimintasuunnitelmassa kuvataan kennelin toiminta ja toiminnan tarpeellisuus. Onko tarvetta juuri tälle kennelille, sen kasvattamalle rodulle ja mitä asiakas, pennun ostaja sieltä saa, mitä se saamaansa hyöty. Millainen imago kennelillä on, miten toimitaan? Ketkä ovat ostajia? Mitä "myydään"? Myydäänkö vain pentuja, vai myös tietotaitoa, asiantuntemusta.

Kirjataan perustelut kennelin perustamiselle ja suunnitellulle kasvatustyölle. Mietitään myös ns. markkinapohjaisia perusteluita (esim. kasvavat markkinat, markkinoilla tilaa, kennelillä erityinen kilpailuetu). Mietitään myös itseä kasvattajana, olenko "oikea henkilö" kasvattamaan.

Etsitään perustelut suunnitellulle kasvatustyölle, miksi kasvatan juuri tätä rotua, miksi toimin kuten toimin ja miksi myyn pentuja juuri "tietyn tyyppisille" ostajille.

Suunnitellaan tulevaa toimintaa, määrittelemällä tavoitteet ja asettamalla visio tulevalle toiminnalle. Mietitään kannattaako tällainen toiminta ja ellei, mikä on siitä saatava hyöty. Mitä voisin tiedä, että toiminta kannattaisi, mahdollisesti myös taloudellisesti? Millä rahoitan tämän kaiken?

Kasvatustyön suunnitelmallisuuteen kuuluu myös talousarvio. Vaikka toiminta olisikin vasta pienimuotoista, on tärkeää miettiä ja laittaa "numeroita paperille". Miettiä realistisesti, mitä kaikki tulee maksamaan ja mitä kasvatuksesta voi taloudellisesti saada, vai voiko mitään.

Toimintasuunnitelmaan kuuluu myös nelikenttä, ns. SWOT-analyysi, missä nimensä mukaisesti neljän eri otsikon alle listataan vastauksia. Vastaus jopa olla sama, kaikissa kentissäkin, riippuen siitä mistä näkökulmasta asiaa katselee.

- Toiminnan sisäiset vahvuudet ja heikkoudet, eli missä asioissa kennel/kasvatustyö on erinomaista tai ainakin parempaa ja missä heikompaa kuin muilla.

- Toimintaa koskevat uhat ja mahdollisuudet, eli uhat ovat tekijöitä, joille emme voi mitään, mutta jotka täytyy ottaa huomioon, ja mahdollisuudet ovat tekijöitä, joille toimintaa voidaan rakentaa ja joita tulee hyödyntää kennelin/kasvatustyön eduksi.

Toimintasuunnitelmaan tehdään myös yhteenveto siitä, mistä on kyse sekä onnistumista puoltavat tekijät ja onnistumista vastaan olevat tekijät.

KENNELIN TOIMINTA

Mari Jänisniemi-Honkala

Koirakirjanpito on aivan välttämätön, se on apu kasvattajalle, koska jokaisen muisti on rajallinen ja kennelpäiväkirja auttaa paremmin muistamaan tapahtumien ajankohdat, ja toisaalta se toimii myös oppaana esimerkiksi työntekijöille. Koirakirjanpitoa voisi myös kutsua kennelpäiväkirjaksi ja se voi olla vain ihan tavallinen kalenteri, johon kirjataan asioita. Toisaalta kaikkea tarvittavaa ei voi kirjata kalenteriin, vaan erinäisistä asioista joutuu pitämään erilaisia muistiinpanoja ja mappeja. Tärkeää on kuitenkin, että kaikki tarvittava tieto on helposti saatavilla ja jos mahdollista yhdessä ja samassa paikassa.

Mitä kaikkea sitten tulisi kirjata ylös

Rokotukset

- rokotukset, rokotuspäivämäärät ja niiden vanhenemispäivämäärät

Juoksuajat narttukohtaisesti

- selvästi erottuvasti vaikkapa punakynällä ja koska odotettavissa seuraava juoksu

Loishäädöt

- koska annettu, ja mikä lääke sekä koska suunniteltu annettavan seuraavan kerran

Sairaudet ja lääkitykset / kirjanpito-antidoping

- merkintä sairastumisista ja koirien hoidosta - "terveyskirja"

Näyttely- ja koetulokset

- omassa kansiossaan (saatavilla myös KoiraNetistä)

Astutukset ja synnytykset

- astutuspäivämäärät, odotettu synnytysajankohta ja synnytyspäivä
- astutussopimus

Terveystarkastukset

- silmätarkastuspäivät ja tuloksien vanheneminen
- suunnitellut tutkimukset ja niiden ajankohdat

Pentujen hoito

- synnytyksen kulku, kertomus siitä kuinka synnytys sujui
- kirjanpito emän hoidosta, miten ruokittu, lämmön mittaaminen yms.
- pentukirjanpito
- syntymä: pentujen sukupuoli, syntymäkellonaika, painot
- kasvuikä: ruokinta, loishäätö
- muuta muistettavaa ja huomioitavaa sekä kirjattavaa, mm. kuolleet pennut

Koirat

- tiedot kennelin koirista, nimet, kutsumanimet, kuvat tai muu tunnistet, ikä
- muuta huomiotavaa, esim. kuurous tai koirien "omalaatuiset" tavat
- koirien koulutukset/kokeet ja kilpailut
  - ketkä osallistuvat, mihin tapahtumaan, missä se on ja koska
- näyttelyilmoittautumiset
  - minne ilmoitettu, missä ja koska se on ja ketkä ilmoitettu

Jalostussuunnitelma

- suunnitelma jalostuskäytöstä, myös pitkäaikainen
- oma "jalostuksen tavoiteohjelma"

Ruokinta

- ruokintamäärät per koira ja ruoka sekä ruokinta-ajat
- erityishuomiot mm. ruokahalu

Puhelinvihko

- puhelujen kirjaus – pentukyselyt, ongelmatilanteet, sopimukset

Pentujen myynti

- myyntiin liittyvät paperit, omassa kansiossaan
  - sopimukset, joista selviää pentujen myyntipäivät ja ostajien yhteystiedot
  - myöhemmin käyty keskustelut, terveystulokset jne.
- pentukansiot
- pennun mukana annettava tietopaketti
- sopimukset ja rekisteritodistus

Omat koulutukset

- mm. kurssitodistukset

Kirjanpito

- kennelin kirjanpitoon liittyy myös talousarvio, joka antaa toimintaraamit ja jonka rajoissa kenneliä kehitetään ja siihen investoidaan

Lisäksi on hyvä olla kirjattuna ylös myös seuraavia käytännön asioita:

Koirien tilat, tarvikkeet ja hoito

- missä on hoitotarvikkeet ja missä/miten hoidetaan
  - turkinhoito (rotukohtainen hoito), kynsien leikkaus, pesu/föönaus, trimmaus ja kuka trimmaa
- ruokakupit ja missä ruokaa, mistä ostetaan, jos ruoka loppuu
- koirien pesupaikka ja shampoo/hoitoaineet
- lääkkeet
- ulkotilat/ulkoilu ja ulkoilumaastot
  - jotain "erikoista" ulkoilussa, esimerkiksi syö aitaan reikiä, hyppää aidan yli, ei saa ulkoilla valvomatta, syö hinnan poikki
- koirien "paikka", onko se sänky, koko talo, vain tietyt huoneet
- sairaan eläimen tunnistaminen

Asiakaspalvelu ja pentujen myyntitilanne

- asenne ja käytös, sekä avoimuus
- tiedon jakaminen mm. koiranpidon kustannuksista, toiminta pennun kanssa, perinnölliset sairaudet yms. ja keskustelut/vastaamista kysymyksiin
- pentuihin ja kennelin aikuisiin koiriin tutustuminen
- käytäntö pennun varaamisesta ja varausmaksuvarauskäytäntö

- pennun hakutilanne
  - tietopaketti, neuvonta/opastus/kysymyksiin vastaaminen, pentu, sopimukset ja kuitti

Siisteys ja työturvallisuus

- ulkoalueet ja sisätilat
- siivous ja desinfiointi
- hygienia
- jätehuolto
- koiran kohtaaminen ja sen kanssa toimiminen
  - hyppivät, näykkivät, haukkuvat, murisevat, eivät anna kiinni ja muut erityisvaatimukset

Muuta tärkeää on, mahdollisesti internetissä toimivat kennelin omat kotisivut, koska mikään ei ole käyttäjille niin ikävää kun päivittämättömät sivut, vanhentuneilla tiedoilla. Sähköposteihin vastaa- mistakaan ei tule unohtaa.

MALLI – TIETOPAKETTI KOIRAKAUPASSA (SIJOITUKSESSA)

- Kennelliiton tietopaketit
  - Iloinen pentu ja Koiramme-lehden esite
- rekisteritodistus
- rekisteritodistuksen kopio
- omistajailmoitus
- vakuutuskortti
- sopimus koiran kaupasta (sijoitussopimus)
  - tarvittavat liitteet
- erilaisia lehtiartikkeleita
- ilmoittautumislomake näyttelyyn
- ilmoittautumislomake kokeisiin/kilpailuihin
- tietopaketti rotuyhdistyksestä
  - lehti, esite yms.
- tietoa rodun kanssa harrastamisesta
- tietoa pentueen vanhemmista
  - valokuvat
  - sukutaulut
  - terveystutkimustulokset
    - kopiot silmätarkastuslausunnoista ja muista terveystutkimus- tuloksista
- tietoa pentueesta (tarina)
  - pentujen nimet, vanhemmat ja pentueen kasvuaika kennelissä
- kennelin oma ohjevihkonen
  - rotumääritelmä (tulkinta)
  - rodun historia ja käyttötarkoitus
  - kennelin historia (lyhyesti)
  - kennelin toiminta ja koirat (lyhyesti)
  - tietoa tämän rotuisen koiran hoidosta (trimmaus yms.)

- pennun tapakasvatus
- ruokintaohjeet
- tietoa rodun perinnöllisistä sairauksista ja pennun mahdollisesta taipumuksesta sairastua
- näyttelytoiminta ja rodun "oma" harrastustoiminta (laji) ja muu harrastustoiminta
- PEVISA
- käyttökokeet

-valokuvia pennusta (pentueesta)

pakettiin voi kuulua myös:

- lelu, pyyhe, harja, kampa, panta, ruokakuppi yms.

HUOM!

Mukava tapa on myös se, että pentueen isältä tulee pennun mukana muistoksi "pieni paketti" kortin kera

7. JALOSTUKSEN PERUSTEITA – MITEN SÄILYTTÄÄ ELINVOIMAINEN JALOSTUSPOHJA?

Riitta Liimatainen

Kirjoittaja on Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki – HETI ry:n puheenjohtaja ja kahden unkarilaisen pulin emäntä, joka työskentelee Näkövammaisten Keskusliiton Opaskoirakoulun johtajana. Lisää koiriin liittyviä artikkeleita sekä tutkimustuloksia HETIn sivuilta: www.koiranjalostus.fi Yhteystiedot: riitta.liimatainen@opaskoirakoulu.fi

HISTORIASTA NYKYPÄIVÄÄN

Valtaosa roduista on jalostunut vuosisatojen kuluessa käyttöominaisuuksiensa perusteella eikä ulkomuotoon ole kiinnitetty juurikaan muuta huomiota kuin, että koira oli tehtävänsä tarkoituksenmukainen kooltaan. Ulkomuotojalostus on tullut vallalle vasta maailmansotien jälkeen, ja etenkin viime vuosikymmeninä koiran jalostus on keskittynyt juuri ulkomuodon perusteella tehtävään jalostuskoirien valintaan. Tämä on edelleen vain korostunut ihmisen halusta luokitella, muokata, määritellä ja jaotella erilaisia koiria erilaisiin ryhmiin ja luokkiin.

Hyvin merkittävä tekijä nykypäivän koirakannoille on toisen maailmansodan aikana tapahtunut koirakantojen romahtaminen etenkin Euroopassa. On ollut täysin sattumanvaraista, mitkä eläimet ovat selviytyneet ja jääneet henkiin jatkamaan rotua. Suurin osa maailman yli 400 koirarodusta on erittäin pieniä populaatioita, eli eläinjoukko on lukumäärällisesti hyvin pieni. Kun populaatiokoko on pieni, on hyvin vähän mahdollisuuksia tehdä jalostusvalintaa ja välttää sukusiitosta.

Ensisijaisin ja tärkein syy elinvoimaisen jalostuspohjan säilyttämiseksi on ilman muuta rotujemme olemassaolon ja elinvoiman turvaaminen tulevina vuosikymmeninä ja -satoina. Tulevaisuuden tarpeista emme tiedä vielä mitään. Jos nyt hävitämme joitakin rotujemme hienoista vuosisatojen saattossa jalostuneista ominaisuuksista, niitä on mahdoton saada tulevaisuudessa takaisin. Ainakaan nopeasti. Muuttuvissa olosuhteissa ja uudenaikaisissa tehtävissä tarvitaan erilaista sopeutumiskykyä. Kulttuurihistorialliset syyt rotujemme elinvoimaisena säilymiseen ovat myös erittäin tärkeät – monet rodut ovat kautta vuosisatojen olleet tärkeä osa maansa kulttuuria. Niillä on ollut ensiarvoisen tärkeä asema vaikkapa karjalaumojen ajossa Euroopan markkinoille, ne ovat vartioineet hevoslaumojia, asumuksia ja muuta omaisuutta niin varkailta, rotilta, petoeläimiltä kuin ilkivallan tekijöiltäkin, paimentaneet kaikkea mahdollista lapsista ja hanhista nautoihin, olleet apuna metsällä, luolissa, merellä tai rämeiköissä metsästäessä kaikenkokoisia eläimiä ruuaksi. Koirat ovat myös auttaneet ihmistä niin sodassa kuin rauhassakin. Hyvä koira on ollut omistajan ylpeys, metsästyksen tae ja ammattitaidon väline. Koirista on tehty runoja, kerrottu tarinoita, ne on ikuistettu maalauksiin ja kuviin, ja niistä ollaan oltu aidosti ylpeitä uskollisina työtovereina.

Pennun ostamisen pitäisi olla poikkeuksetta iloinen ja mielihyvää tuottava asia. Uusi tulokas on valtaosassa perheitä lähes täysivaltainen perheenjäsen, joka otetaan mukaan perheen elämän eri vaiheisiin ja jonka kanssa halutaan lenkkeillä ja harrastaa erilaisia asioita. Liian usein pennun hankinta muuttuu kuitenkin jatkuvaksi huoleksi ja murheeksi koiran hyvinvoinnista erilaisten sairauksien, vikojen ja käytösongelmien vuoksi. Koiralle itselleen esimerkiksi jatkuva kipu aiheuttaa elimistöön pysyvän stressitilan, joka taas altistaa koiran muille vakaville sairauksille. Rakkaan perheenjäsenen jatkuva hoidattaminen eläinlääkärissä lohkaisee myös aimo siivun kenen tahansa kuukausipalkasta. Terve koira sen sijaan on iloinen ja reipas sekä tuottaa hyvää mieltä omistajalleen.

JALOSTUS MUUTTAÄ PERINNÖLLISTÄ TASOA

Käsitteet jalostaminen ja kasvattaminen sekoittuvat usein. Kasvattaminen on lähinnä koirien lukumäärän lisäämistä, kun taas jalostaminen on kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista etenemistä kohti tiettyä määriteltä tavoitetta. Jalostaminen on koko rodun perinnöllisen tason muuttamista populaatiossa haluttuun suuntaan. Tätä toteutetaan valitsemalla koiria, jotka ovat rodun keskiarvoa parempia, seuraavien koirasukupolvien vanhemmiksi. Jotta haluttua tavoitetta kohti voidaan edetä, pitää ensin määritellä jalostettava ominaisuus ja miettiä, onko se periytyvä ts. sellainen, jota

voidaan jalostaa. Seuraavaksi pitää määritellä mihin suuntaan ominaisuutta halutaan kehittää, sekä sen jälkeen mietittävä keinot, miten tavoitteeseen päästään. Jalostamalla vain yhtä tai kahta ominaisuutta jätetään huomioimatta monia muita tärkeitä ominaisuuksia. Toisaalta taas - mitä useampia jalostettavia ominaisuuksia valitaan yhtäaikaisesti, sitä hitaampaa edistyminen on yksittäisen ominaisuuden suhteen. Perinnöllisen tason parantaminen edellyttää siis yksittäisten koirien perinnöllisen tason tuntemista tai arvioimista erilaisin menetelmin. Perinnöllisen tason parantamisessa edistytään, kun valitaan jalostukseen koiria, jotka ovat jalostettavan ominaisuuden suhteen keskitasoa tai keskitasoa parempia. Vain kaikkein parhaita valitsemalla edistytään kyllä valitun ominaisuuden suhteen, mutta menetetään ehkä lukuisa joukko muita hyviä ominaisuuksia.

Jalostamisen edellytyksenä on, että populaation koirien perimässä on valittavan ominaisuuden suhteen muuntelua. Ellei muuntelua ole, perinnöllisen tason muuttaminen on mahdotonta. Muuntelun väheneminen aiheutuu sukusiitoksen aikaan saamasta eri geeniversioiden häviämisestä.

MENDELISTÄ GEENITEKNIIKOIHIN

Jalostaminen – niin koirien kuin muidenkin elollisten - edellyttää periytymisen perusteiden tuntemista. Itävaltalaisen munkki Mendelin havainnot v. 1865 herneiden risteytyskokeista ovat yhä perinnöllisyystieteen perusta, vaikka olemmekin edenneet hänen kokeidensa ajoista jo hyvin monimutkaisiin geenitekniikoihin asti. Käytännön koiranjalostajalle on tärkeää ymmärtää juuri mendelistisen periytymisen pääperiaatteet - sitä kautta on mahdollisuus oppia myöhemmin ymmärtämään myös usean geenin aikaan saamien ominaisuuksien periytymistä. Perehtyminen perusteisiin kannattaa aloittaa lukemalla mistä vain nykyisin käytössä olevasta lukion biologian kirjasta osa "Perinnöllisyystiede".

Solu on kaiken elollisen toiminnan perusyksikkö. Solun tumassa on "ohjauskeskus" eli kromosomit, joissa eri elintoimintoja ja kehitystä ohjaavat geenit sijaitsevat. Koiralla kromosomeja on 78 ($2n=78$), joista puolet, eli 39, on peräisin isältä ja puolet emältä. Isältä ja emältä perityt kromosomit muodostavat vastinkromosomit. Kullakin geenillä on oma tarkka tietty paikkansa kromosomissa. Näitä geenipaikkoja kutsutaan lokuksiksi eli sijaintipaikoiksi. Yhdessä lokuksessa koiralla voi olla kaksi eri geeniversiota eli alleelia, joista toinen on siis isältä ja toinen emältä peräisin. Jos koiran vanhemmat ovat keskenään sukua, kasvaa todennäköisyys, että jonkin sattumanvaraisen geenin sijaintipaikan eli lokuksen kaksi eri alleelia ovatkin identtisiä - siis peräisin samalta kantavanhemmalta. Silloin, kun lokuksessa olevat alleelit ovat identtisiä, ei koiralla ole perimässään tämän geenin osalta muuntelua eikä se näin ollen voi periyttää omille jälkeläisilleen muuta kuin tämän yhden geeniversion. Jos tällainen koira sitten paritetaan jonkin sukulaisensa kanssa, joka sekin hyvin todennäköisesti on perinyt juuri saman alleelin, molemmilla vanhemmilla on tarjota syntyvälle jälkeläiselle vain yksi ja sama alleeli. Alleelikoostumuksen yksipuolistuminen rodussa vähentää siis muuntelua ja erityisen ongelmallista tämä on silloin, kun kyseessä on esim. jokin väistynä eli resessiivinen sairaus - ominaisuus joka ilmenee vasta, kun koira perii saman geeniversion sekä isältään että emältään.

YMPÄRISTÖKIN VAIKUTTAA

Koirasta ilmiänsä eli havaittavaa esim. ulkonäköä, röntgen-kuvauksella esiin saatavaa lonkkakuvaa tai kokeessa saavuttamaa tulosta kutsutaan fenotyyppiä. Fenotyyppi (Phenotype) koostuu useimmiten genotyyppiä (Genotype) ja ympäristötekijöiden (Environment) yhteisvaikutuksesta, jolloin $P = G + E$. Genotyyppi tarkoittaa koiran geenikoostumusta, toisin sanoen sen isältään ja emältään saamaa eri geeniversioiden yhdistelmää. Joidenkin ominaisuuksien suhteen koiran genotyyppi on havaittavissa suoraan sen ilmiänsästä, esim. turkin väri ja jotkin silmänsairaudet (mm. PRA). Tällöin $P = G$ ja kyseessä on kvalitatiivinen periytyminen eli yhden tai muutaman geenin aikaansaama ominaisuus. Useimmat ominaisuudet ovat kuitenkin ominaisuuksia, joiden syntyyn tai ilmenemiseen vaikuttavat useat geenit, tällöin myös ympäristötekijöillä on näihin ominaisuuksiin merkittävä vaikutus. Useiden geenien ja ympäristötekijöiden vaikuttaessa ominaisuuden ilmenemiseen on $P \neq G$, ja tällöin kyseessä on kvantitatiivinen periytyminen. Valtaosa koiran tärkeistä ominaisuuksista – mm. monet luonne- ja terveysominaisuudet - ovat juuri tällaisia ominaisuuksia. Ympäristötekijöiden vaikutus alkaa jo hedelmöityshetkellä ja niiden vaikutus jatkuu läpi koiran elämän aina kuolinhetkeen asti. Ympäristötekijät vaikuttavat siihen miten geenit ilmenevät, ja toisaalta taas geenit vaikuttavat siihen miten ympäristötekijät pääsevät vaikuttamaan yksilöön. Ympäristötekijät

voidaan jakaa kolmeen ryhmään – pysyvät, satunnaiset ja systemaattiset ympäristötekijät. Pysyviä ympäristötekijöitä ovat mm. pennun kasvuympäristö, satunnaisia vaikkapa mittausvirhe, ja systemaattisia ikä ja sukupuoli.

LINJAUSKIN ON SUKUSIIITOSTA

Kun paritettavat yksilöt ovat toisilleen läheisempää sukua kuin yksilöt populaatiossa keskimäärin, on kyseessä sukusiitos. Sukulaisuussuhde ilmaisee kahden yksilön yhteisten geenien todennäköisen osuuden. Sukusiitosaste on todennäköisyys, että koiran jonkin satunnaisen geenin sijaintipaikassa molemmat geeniversiot ovat identtisiä, eli peräisin joltakin yhteiseltä esivanhemmalta. Jotta ne voisivat olla identtisiä, on niiden ollut pakko tulla jälkeläiselle sekä isältä että emältä. Pennun sukusiitosaste ei siis riipu vanhempien sukusiitosasteista vaan vanhempien sukulaisuussuhteesta.

Sukusiitos tuo esiin geeniyhdistelmien resessiiviset, eli väistyvät vaikutukset ja sillä on paljon haittavaikutuksia. Haitat ilmenevät mm. sukusiitosdepressiona, eli lisääntymisvaikeuksina, pieninä pentueina, pentukuolleisuuden kasvuna, syntymäpainojen laskuna, kasvun hidastumisena, tautien vastustuskyvyn heikkenemisenä, nivel- ja silmäsairauksina, sydänvikoina, kasvaimina, epilepsiana, jne. Puhdasrotuisilla koirilla elinvoima on heikentynyt, ne sairastavat enemmän ja kuolevat nuorempina kuin monirotuiset. Luonnonpopulaatioissa evoluutio on sen sijaan kehittänyt laumaeläimille mekanismeja, joilla sukusiitosta ja sen haitallisia vaikutuksia pystytään välttämään.

Populaation koon ollessa pieni – ja näin on suurimmassa osassa koirarotuja - rodun sukusiitosasteen nousua ei voi estää ilman roturisteytyksiä, koska kaikki parituskumppanit ovat enemmän tai vähemmän sukua toisilleen. Tämän vuoksi parituskumppaneita valittaessa on ehdottomasti valittava yksilöitä, jotka eivät ole sukua toisilleen, tai ovat ainakin mahdollisimman kaukaisia sukulaisia. Sukusiitosta tapahtuu myös, koska ei tiedetä eläinten todellista sukulaisuussuhdetta eikä sukusiitoksen haittoja. Sukusiitosta käytetään myös, koska halutaan maksimoida jonkin hyvän yksilön osuus jälkeläisten sukutaulussa.

Hidas sukusiitos kertyy kaukaa sukupuusta pitkältä ajalta - kunhan mennään tarpeeksi kauaksi sukutaulussa, löytyy uroksen ja nartun sukupuusta samoja esivanhempia. Yksilön kannalta hidas sukusiitos ei ole niin haitallista kuin nopea sukusiitos, mutta rodun perinnöllistä muuntelua se tietenkin vähentää. Hidasta sukusiitosta voidaan hidastaa entisestään käyttämällä koiria jalostukseen mahdollisimman monipuolisesti ja tasaisesti. Nopea sukusiitos kertyy lähisukulaisten parittamisesta ja on erittäin haitallista yksilön kannalta. Mitä enemmän ja mitä lähempänä uroksella ja nartulla on samoja kantavanhempia, sitä korkeampi on niiden välinen sukulaisuussuhde, ja sitä kautta pentujen sukusiitosaste. Koiranjalostuksen yhteydessä usein esiin tuleva käsite "linjasiitos" on sekin sukusiitosta.

LIIKAKÄYTTÖ PIENENTÄÄ VAIHTELUA

Tehollinen populaatiokoko kuvaa populaation lisääntyvien koirien määrää eli jalostuspohjan laajuutta. Alhainen tehollinen populaatiokoko merkitsee sukusiitoksen kasvua ja sen myötä tiettyyn ominaisuuteen vaikuttavien eri geeniversioiden, eli eri alleelien häviämistä. Ylikäytettäessä yksiä, työnnetään toisten geenit pysyvästi syrjään. Alleelien häviäminen aiheuttaa lopulta niiden fiksoitumista. Alleelin fiksoituessa geenin sijaintipaikassa on kaikilla rodun koirilla jäljellä vain yksi geeniversio eli alleeli. Tällainen tilanne on peruuttamaton eikä uusia geeniversioita rotuun saada ilman roturisteytystä. Sen vuoksi vähintäänkin kaikkia niitä koiria, jotka ovat jalostustavoitteissa määriteltyjen ominaisuuksiensa suhteen joko rodun populaation keskitasoa tai sitä parempia, tulee käyttää jalostukseen. Monissa roduissa tilanne on kuitenkin jo niin huono, ettei minkäänlaista valintaa eri ominaisuuksien suhteen voida juurikaan tehdä, jos halutaan säilyttää rotu tulevaisuudessa. Tällöin kaikkia populaation koiria pitää käyttää tasaisesti jalostukseen, huolimatta siitä ovatko ne edes rodun keskitasoa.

JALOSTUS ON MYÖS TILASTOTIEDETTÄ

Perinnöllisten tunnuslukujen laskenta edellyttää tilastotieteen menetelmien ja tietokoneohjelmien käyttöä. Tärkeimpiä käsitteitä ja tunnuslukuja ovat keskiarvo, normaalijakauma, hajonta, periytyvyysaste sekä geneettiset korrelaatiot.

Suurin osa jalostettavista ominaisuuksista on polygeenisia, ts. niihin vaikuttavat useat geenit. Monen geenin vaikutuksesta johtuen ominaisuus voi ilmetä liukuvasti eri arvosta toiseen, kuten esimerkiksi säkäkorkeus. Se voi vaihdella portaattomasti vaikkapa 30 - 55 cm välillä. Tällaiset ominaisuudet ovat yleensä normaalisti jakautuneita. Suurin osa koirien tuloksista sijoittuu lähelle keskiarvoa tulosten määrän vähetessä sitä enemmän mitä etäämmälle keskiarvosta siirrytään. Hajonta on varianssin neliöjuuri ja se kuvastaa kuinka tiiviisti tulokset ovat sijoittuneet keskiarvon ympärille. Varianssi taas ilmentää vaihtelua eli eläinten välisiä eroja, joka on siis kaiken jalostamisen perusedellytys.

Periytymisastetta käytetään kuvaamaan tietyn ominaisuuden geneettisen vaihtelun osuutta populaation kokonaisvaihtelusta. Periytymisaste kuvastaa näin ollen ominaisuuden jalostettavuutta. Jos kaikki eläinten välinen vaihtelu on perinnöllistä, näkyy eläimen jalostusarvo suoraan sen ilmiasusta. Näin ei tilanne kuitenkaan yleensä ole, vaan koiran ilmiasu muodostuu perintö- ja ympäristötekijöiden vaikutuksista. Pitää myös muistaa, että periytymisaste on aina populaatio- ja olosuhdekohdainen - se mikä pätee yhdessä populaatiossa, ei välttämättä pädekään toisessa. Korrelaatio kuvaa suhteellista yhteyttä ominaisuuksien välillä. Jalostuksessa ollaan erityisesti kiinnostuneita geneettisistä korrelaatioista, jolloin muutettaessa toista periytyvää ominaisuutta, myös toinen muuttuu. Negatiivinen korrelaatio on kyseessä, jos ominaisuuden A lisääntyessä ominaisuus B vähenee. Positiivinen korrelaatio on taas kyseessä, kun ominaisuuden A lisääntyessä myös ominaisuus B lisääntyy. Jalostusarvo ilmaisee geenien keskimääräisen vaikutuksen. Jalostusarvo voidaan laskea yksilön omia sekä jälkeläisten ja sukulaisten tuloksia hyväksi käyttäen. Jalostuksen kannaltahan olennaista on juuri se, millaisia yksilön jälkeläiset ovat.

“Eläimen sukutaulu antaa viitteitä minkälainen eläimen tulisi olla, sen oma tulos minkälaiselta se itse näyttää, mutta sen jälkeläisten tulokset osoittavat minkälainen se tosiasiasa on” (Kotieläinjalostus, 1999).

MITEN MUUTTAA TILANNETTA?

Lähes kaikkien koirarotujen osalta olemme jo tilanteessa, jossa rodun tehollinen populaatiokoko on hyvin pieni. Tällaisessa tilanteessa tiukan jalostusvalinnan tekeminen, esim. ulkonäköön perustuvien seikkojen perusteella, johtaa entistä huonompaan tilanteeseen. Niinpä vain kaikkein tärkeimmät luonteeseen ja terveyteen liittyvät ominaisuudet voidaan huomioida valittaessa jalostuskoiria. Ulkonäöltään jokaisen rodun edustaja on erittäin hyvin tunnistettavissa rotunsa edustajiksi, joten ulkonäön perusteella tapahtuvaa valintaa ei ole enää tarvetta tehdä. Samojen yhdistelmien toistamista tulee ehdottomasti välttää, jotta populaation alleelikoostumus ei yksipuolistuisi enää enempää – parempi vaihtoehto on käyttää seuraavaan paritukseen aiemman yhdistelmän sisaruksia. Muutoinkin koiria tulee käyttää jalostukseen mahdollisimman tasaisesti. Sen sijaan, että pennut-taisiin samaa koiraa tai astutettaisiin samalla koiralla yhä uudestaan ja uudestaan, käytetäänkin joko koiran sisaruksia tai pentuja. Myös koirakannan koko tulee pitää mahdollisimman vakaana, sillä koirakannan koon rajut muutokset johtavat toistuviin ns. pullonkaulatilanteisiin. Pullonkaulatilanteessa satunnaisuudesta johtuen vain jotkin alleelit populaatiossa säilyvät, muiden hävitessä kokonaan.

Kun tilanne on jo karannut käsistä, ainoa vaihtoehto rodun säilyttämiseksi on enää roturisteytys. Risteytys voidaan toteuttaa eri tavoin, joko rotu-/karva-/kokomuunnoksien tai samankaltaisten rotujen risteyttämisellä. Suljetuissa populaatioissa, joita koirarodut ovat, sukusiitosasteen keskiarvo ei koskaan laske muuten kuin risteyttämällä toisen rodun kanssa, jolloin saadaan rotuun uusia geeniversioita. Kertynyttä sukulaisuutta ei saada purkautumaan, sillä jo tehtyjä yhdistelmiä ei saa tekemättömiksi ja tulevien sukupolvien vanhemmat on valittava olemassa olevasta koirapopulaatiosta. Risteytyksien avulla sairaudet vähenevät, vastustuskyky paranee, elinvoima ja hedelmällisyys paranevat ja muuntelu lisääntyy.

Populaatiokooltaan pienillä roduilla esimerkiksi eri värimuunnosten jalostaminen on vähintäänkin arveluttavaa, ja johtaa entistä kapeampaan jalostuspohjaan. Tällaisissa tilanteissa halutunväristen koirien saamiseksi joudutaan valintaa tekemään yhä pienemmästä eläinjoukosta, joka tarkoittaa

siten myös yhä vähäisempää alleelien muuntelua.

Jalostuskäyttöön saadaan enemmän koiria, kun lasketaan näyttelyvaatimuksia ja suositaan jalostustarkastuksia sekä suositaan luonne- ja terveysominaisuuksia ulkomuoto-ominaisuuksien sijaan. Myös kompromissien tekeminen on tärkeää – kaikkien jalostukseen käytettävien koirien ei todellakaan tarvitse olla huippuluokkaa!

KUINKA ETEENPÄIN NYKYTILANTEESTA?

Jokaiselle rodulle laadittava jalostuksen tavoiteohjelma on erinomainen mahdollisuus pysähtyä miettimään ja määrittelemään kunkin rodun osalta kaikkein tärkeimmät jalostustavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi.

Hyväluonteinen ja terve koira täytyy olla ilman muuta kaikkein tärkein jalostustavoite. Unkarin-paimenkoirien pennuista valtaosa myydään tai sijoitetaan perheenjäseniksi. Uuden perheenjäsenen tärkein ominaisuus on sen luonne – pennun luonteesta riippuu kuinka hyvin se sopeutuu ja kiinnittyy sekä perheeseensä että ympäristöönsä. Jos kysyt rodun kuin rodun yksilön omistajalta syytä, miksi hän on niin äärettömän ihastunut juuri ko. rotuun – 98 % vastaa varmasti syyksi ”sen mahtavan luonteen”. Toiseksi tärkein ominaisuus uudelle perheenjäsenelle on ilman muuta terveys. Mikään ei ole niin kurjaa kuin menettää rakas ystävä ennen aikojaan. Sen allekirjoittaa varmasti jokainen, joka sen on kerran kohdallaan joutunut kokemaan. Siinä tilanteessa mahdollisimman yhdenmukainen ulkonäkö, korvien taittuminen juuri tietyistä kohdasta, hännän asento tai vaikkapa säkäkorkeus ovat aivan toissijaisia seikkoja.

Avoimesti ongelmista, sairauksista, vioista ja muista mieltä askarruttavista asioista tiedottaminen ja keskusteleminen on ainoa keino edetä kohti parempaa tulevaisuutta. Jalostustoimikuntien yksi tärkeimmistä tehtävistä on avoimen keskustelukulttuurin luominen ja ylläpitäminen. Toinen aivan yhtä tärkeä ja olennainen tehtävä on systemaattinen tietojen keruu, analysointi ja erityisesti niistä tiedottaminen pennunostajien ja kasvattajien valintojen pohjaksi.

Kasvattajilta pitää edellyttää perinnöllisyystieteen perusteisiin liittyvien asioiden hallintaa. Jos ymmärtää perinnöllisyystieteen perusteita edes vähän, on paljon helpompi tehdä tietoisia ja järkevämpiä valintoja. Myös eettisten ja moraalisesti kestävien toimintatapojen ymmärtäminen on olennaista valintoja tehdessä.

Pennunostajien tietouden lisääminen on myös kaikkien rodun hyväksi tunnollisesti toimivien edun mukaista. Kun pennunostajat osaavat kysellä sekä vaatia terveitä ja hyväluontoisia koiria, on kasvattajien kiinnitettävä erityisen paljon huomioita jalostuskoiriensa valintaan. Yhdistyksen omat www-sivut, eri tilaisuuksissa myytävät tai jaettavat pentu- ja rotuoppaat ovat erinomaisia vaikutuskanavia. Uusi, rotua mieltävä harrastaja etsii varmasti internetistä myös rodun/rotujärjestön keskustelupalstaa. Keskustelupalstat ovatkin erittäin hyviä tietolähteitä, kunhan niiden asiallisuutta riittävästi valvotaan. Kenenkään tarkoituseriä ei palvele keskustelupalsta, jolla avoimesti osoitellaan, haukutaan, riidellään ja mollataan toisia.

JALOSTUKSEN EETTISET KYSYMYKSET

Ilman eettistä pohdintaa on kasvattajan mahdollon tehdä monipuolisesti pohdittuja ja viisaita ratkaisuja. Kasvattajan oman arkielämän käsitykset koiranjalostuksesta heijastuvat vahvasti kasvatustyöhön ja jalostuskoirien valintaan, sillä lähtökohtana ovat aina omat arvot ja ajatukset. Eettinen pohdinta vaatii oman arvomaailman tarkastelua ja sen kestävyuden koettelemista muiden esittämiä näkökohtia vasten – muistaen kuitenkin koko ajan, että yhtä ainoata totuutta tuskin on olemassa. Kasvattajan moraalikäsityksen ei tietenkään tarvitse olla pysyvä, staattinen tila, vaan aina pitää olla mahdollisuus pohtia ja arvottaa asioita uudelleen. Eri asioiden eettinen tarkastelu vaatiikin meiltä jokaiselta kriittistä oman järjen käyttöä, ja usein myös perinteiden sekä kaupallisuuden vaatimusten unohtamista. Eettiset kysymykset ja niiden pohtiminen ovat vastaisuudessa yhä tärkeämpiä, sillä tulevaisuuden yhteiskuntamme on hyvin moniarvoinen. Myös koirien aseman muuttuminen yhteiskunnassa viime vuosikymmeninä pakottaa meidät väkisininkin pohtimaan eettisiä ja moraalisia kysymyksiä. Kumman oikeus on suurempi - allergisen vai koiranomistajan? Onko yksittäisellä kas-

vattajalla oikeutta muuttaa rodun käyttötarkoitusta siitä, mitä se on ollut vuosisatoja? Kenen on vastuu aggressiivisista koirista – kasvattajien vai omistajien? Onko oikein pitää sosiaalista laumaeläintä yksin kotona kahdeksan tuntia päivässä? Onko omakotitalo parempi kotina koiralle kuin kerrostalo?

8. KOIRAN LUONNE JA KASVATUSTYÖ

Lea Kilpeläinen

luonnetestituomari, Suomen Kennelliiton luonnetestityöryhmän jäsen

Kun ihmisiltä kysytään, mitä he koirassaan arvostavat eniten, on vastaus usein varsin yhtenevä; ihmiset arvostavat koirassaan eniten sen luonnetta, sitten terveyttä ja usein vasta kolmanneksi ulkomuotoa. Vastauksen painotus on tämä varsinkin silloin, jos koiran kanssa harrastetaan aktiivista toimintaa, esimerkiksi agilitya, tokoa tai pelastuskoiratoimintaa.

MILLAINEN ON HYVÄLUONTEINEN KOIRA?

Vastaus tuskin on yksiselitteinen, mutta silti se on hyvin hahmotettavissa. Hyväluonteiselta koiralta odotetaan, että se on tarkoitukseensa soveltuva, rodunomainen niin, että rotumääritelmän luonnekuvaukseen voi luottaa ja että koiran kanssa voi elää suomalaisessa yhteiskunnassa vaaratta. Jokainen uusi koiranomistaja odottaa, että hän saa sellaisen koiran kuin kirjoissa kerrotaan ja kasvattaja lupaa. Miksi sitten niin moni joutuu pettymään?

Koiran luonne on perimän ja ympäristön eli ihmisen toiminnan vaikutusten tulos. Perimässään koira saa geenit, jotka antavat sille eväät elämään. Geeniperimänsä perusteella siitä kehittyy rodunomaisesti metsästävä koira, vaellushaluinen rekikoira tai muuten rodulle ominaisilla piirteillä varustettu koirayksilö, josta ihminen omalla toiminnallaan kouluttaa sellaisen koiran, jota hän tavoittelee. Aina perimä ei kuitenkaan vastaa rodulle tyypillisiä piirteitä eikä metsästyskoirasta tule eräkaveria tai pienestä seurakoirasta mukavaa kaveria perheen lapsille. Koiran luonne voi olla epätyypillinen rodulle tai se voi olla jopa huono, arka tai vaarallisen aggressiivinen. Kaikki koiran luonteessa ei johdu perimästä, mutta enempiä hyvää koirasta ei voi saada esiin edes ihmisen toiminnalla, kuin mitä perimän rajat sallivat. Sen sijaan ihminen voi toiminnallaan pilata hyvänkin koiran, se on varmaa.

RODUNOMAISUUDEN MERKITYS

Jokainen rotu on jalostunut vastaamaan jotain ihmisen tarvetta. Metsästyskoirat metsästävät ihmisenä hyödyksi, seurakoirat ovat kaverina ja ilona yhteisissä puuhissa, palveluskoirat tekevät töitä ohjaajansa kanssa jne. On tärkeää, että rotu säilyttää ne ominaisuudet, joita siltä odotetaan ja jotka sille on kehittyneet vuosisatojen aikana.

Rotuyhdistysten ja kasvattajien vastuulla on rodunomaisten ominaisuuksien säilyminen ja siirtyminen tuleville sukupolville. Kunkin rodun rodunomaisen luonneprofiilin laatiminen ja sen kunnioittaminen jalostustyössä on tärkeää, jotta rodun luonne ei lähtisi muuttumaan ei-toivottuun suuntaan.

LUONNETESTIN HYÖDYNTÄMINEN

Koiran luonteen testaamiseen on kehitetty erilaisia mittareita. Tällaisia ovat esimerkiksi metsästyskokeet, joissa saadaan näyttöä koiran synnynnäisistä metsästysominaisuuksista. Koiran luonteen testaamiseen on kehitetty myös erillisiä luonnetestejä. Suomessa ainoa virallinen luonnetesti on Kennelliiton hyväksymä luonnetesti, joka on alkuperältään ruotsalainen ja perustuu vanhaan työkoiratestiin. Nykyisin sitä käytetään laajasti eri rotuisten koirien luonteen testaamiseen ja se antaa tietoa koirista sekä jalostusta että koulutustoimintaa varten.

Testaamalla koiria luonnetestissä, saadaan tietoa koirayksilöistä ja yhdistämällä tietoja saadaan kuva rodun vallitsevasta luonnekuvasta. Kun rodusta on laadittu rodunomainen luonneprofiili, on helppo verrata vastaavatko testatut koirat ikäkausittain ja yksilöinä rodunomaista profiilia. Jalostuksesta on syytä karsia pois rodun huonoluonteiset koirayksilöt ja käyttää jalostukseen ainoastaan rodunomaisia yksilöitä. Mitään koirarotua ei pidä muuttaa jalostuksella epätyypilliseksi vain sen takia, että suomalaiset koiranostajat haluavat tietynlaisia koiria. Rotujen kirjosta löytyy varmasti sellainen rotu ja luonne, joka tyypillisimmillään vastaa uuden koiraharrastajan toiveita. Tässä asiassa on rotujärjestöjen ja kasvattajien pidettävä rintama lujana.

Minkään rodun kohdalla ei ole toivottavaa käytöstä arkuus eikä aggressiivisuus. Jalostuksesta tulee ehdottomasti sulkea pois arat ja vaarallisen aggressiiviset yksilöt. Tämä silloinkin, kun yksilö on kuvankaunis. Vaikka suora luonteen geneettinen periytyminen ei olekaan vahva, on arkuus vahvasti perimässä siirtyvä ominaisuus, jota ei pidä vähätellä. Myöskään vaarallisia koiria ei suomalaisessa yhteiskunnassa voida pitää, joten niiden jalostaminenkin tulisi kieltää.

Luonnetestin perusteella aran koiran ominaisuudet muodostuvat yleensä koiran huonoista hermoista ja suuresta pehmeystä. Erittäin pehmeä koira varoo kaikkea, minkä se on kerran kokenut ikäväksi asiaksi tai paikaksi, eikä se suostu kohtaamaan sellaista asiaa vapaaehtoisesti. Kun tähän vielä liittyy huonot hermot, järkkyy koiran mielentasapaino totaalisesti pienestäkin asiasta. Näitä koiria on paljon, eivätkä ne ole sopivia jalostukseen ensinnäkin huonon geeniperimänsä takia ja toiseksi, koska ne emoina välittävät pennuilleen aivan vääristyneen kuvan maailmasta.

Aggressiivisuus on koiralla ominaisuus, jota koira käyttää voimavaranaan vaativissa tilanteissa esimerkiksi metsästyksessä ja vartiointitehtävässä, puolustaessaan itseään tai ohjaajaansa. Luonnetestissä käytämme termiä terävyys, joka kuvaa koiran aggressiivista reagoititapaa sen kokiessa uhkaa. Aggressiivisuus toimii voimavarana silloin, kun koiran hermot ja muut luonteen ominaisuudet ovat tasapainossa. Mikäli koiran hermorakenne ei ole kunnossa tai koiran rohkeus ei riitä kohtaamaan asioita tasapainoisesti, syntyy terävyydestä, aggressiivisesta reagoititavasta ongelmia. Tällaisia, tasapainottomia koirayksilöitä ei tule käyttää jalostukseen jo edellä arkuuden kohdalla kuvatuista syistä.

MITÄ SITTEN JÄÄ JÄLJELLE KARSINNAN JÄLKEEN?

Jalostukseen käytettäviksi jää joukko tasapainoisia koiria. Jalostusyksilöiden ei tarvitse olla luonteeltaan mahtavia rintintin sukulaisia. Riittää, että luonne on tasapainossa ja että koira on tyypillinen rotunsa edustaja. Tasapainoinen, luonnetestissä pientä ja kohtuullista ominaisuusarvoa saavuttanut koirayksilö voi olla tasapainoisempi rotunsa edustaja kuin suurta ja erittäin suurta ominaisuusarvoa saavuttanut yksilö. Jalostuksessa luonteeltaan tasapainoinen ja hyvähermoinen koirayksilö on aarre, jota voidaan jalostaa kohti rodun ihannetta viisaita jalostusvalintoja käyttäen.

HYVÄN LOPPUTULOKSEN TAKAAMISEKSI

Samankin rodun sisällä sallitaan rodunomaista koiran luonteenpiirteiden vaihtelua. Samassa pentueessa on vilkkaita ja vähän rauhallisempia yksilöitä, dominoivia ja sopeutuvaisia yksilöitä, ihmisen seuraan hakeutuvia ja itsenäisiä taivaltaajia. Olisi eduksi, jos oikea pentu sattuisi oikeaan kotiin niin, että sen luonteen piirteet parhaalla tavalla vastaisivat uuden kodin koiraodotuksia ja uuden kodin vaikutuspiirissä pennun ominaisuudet kehittyisivät suotuisasti.

Vastuullinen kasvattaja huolehtii, että pennun luonteeseen vaikuttavat ympäristötekijät ovat kunnossa alusta asti. Kantava narttu saa viettää stressitöntä kantoaikaa omassa elinpiirissään ilman, että sitä siirrettäisiin poikkeaviin oloihin ennen penikoimista. Stressaantuneen emon pennut ovat levottomampia ja säikympiä kuin stressittömän emon pennut. Stressaantuneen emon pennuilla on myös selviä oppimisvaikeuksia myöhemässä elämässään, mikä on vakavasti otettava huomioon erityisesti harrastus- tai käyttökoiria kasvatettaessa.

Vastuullinen kasvattaja hoitaa pikkupennut ympäristössä, jossa ne saavat kehittää sosiaalisia taitojaan niin koirasisarusten kuin eri-ikäisten ihmistenkin kanssa. Kotiympäristön äänet, hälyt ja kolinat edistävät pennun kykyä sopeutua tulevaan elämään uudessa kodissa. Pentu, joka on saanut kasvaa ensimmäiset viikkonsa turvallisen emon kanssa, sisarusten joukossa ja joka on saanut paljon ihmiskontakteja kasvattajan luona, on saanut parhaat mahdolliset eväät tulevaan elämään.

OIKEAA KOTIA ETSITTÄESSÄ ON SYYTÄ MUISTAA MUUTAMA ASIA

Ainokainen, ainoana pentuna syntynyt pentu, ei ole lainkaan helppo tapaus. Ainokaiselta puuttuu sosiaalisen käyttäytymisen mallit, ellei niitä ole pystytty sille opettamaan muiden, aikuisten koirien avulla. Ainokainen ei puhu kunnolla koirien kieltä, koska se ei ole päässyt harjaannuttamaan taitojaan sisartensa kanssa ja se voi joutua helposti ristiriitatilanteisiin lajitovereiden kanssa. Oikean, kokeneen ja osaavan kodin löytäminen on ainokaiselle tärkeää, varsinkin, jos kyse on suuren rodun

koirasta.

Itsenäiset, oman tiensä kulkijat, saattavat myös olla jo pentuna haasteellisia kumppaneita. Koulutuksessa ne voivat unohtaa ihmisensä ja toimivat oman päänsä mukaan. Seurakoiranakaan ne eivät täytä kaikkien toiveita mukavana sylikoirana, koska syli ei niille useinkaan kelpaa. Siis haasteellinen sijoitettava, mutta voi silti täyttää oikein osuneena monen ihmisen toiveet reippaana koirakaverina.

Vilkas ja puuhakas pentu voi olla monen harrastuskoiraa hakevan toiveyksilö, mutta varsinkin työtehtäviin, esimerkiksi palveluskoiraksi pentua haettaessa, ei se pentueen vilkkain ehkä olekaan paras vaihtoehto. Pentueen vilkkaimmalla yksilöllä voi vilkkautensa takia olla keskittymisvaikeuksia vaativammissa suorituksissa aikuisiällään. Rodunomaiset vilkkauserot ovat huomattavat, mutta häiritsevä vilkkaus ei ole toivottavaa millekään rodulle.

Pentueen johtajayksilö on myös haasteellinen sijoitettava. Dominoiva, hallitsevuuteen pyrkivä uros tai narttu on ensikertalaiselle harrastajalle todellinen haaste, joka voi olla liian iso haaste hallittavaksi. Pieni dominoiva villakoira on yhtä epämiellyttävä perheenjäsen kuin suuri dominoiva rottweiler. Kun villakoiran odotetaan lisäksi olevan iloinen ja seurallinen koko perheen ystävä, on pettymys suuri, jos perheeseen kasvaakin yllättäen pikku peto, joka pomottaa lapsia ja näykkii vieraita lahkeista. Ongelma on yhtä suuri rottweilerinkin kohdalla, mutta yleensä pennun ottaja on jo varautunut kouluttamaan koiransa ja hän on henkisesti valmistautunut haasteelliseen perheenjäseneseen. Vastuullinen kasvattaja ei mielestäni koskaan myy pentueen johtajayksilöä ensikertalaiselle harrastajalle. Sitä ei kerta kaikkiaan kannata tehdä oman maineensa säilyttämiseksi. Kokenut harrastaja sen sijaan tietää jo, mitä hakee ja osaa ottaa dominoivan pennun otteeseensa alusta asti.

Kun pentueen kaikki ”ongelmayksilöt” on huolella tehdyn valinnan perusteella sijoitettu oikeisiin koteihin, on jäljellä olevien ”tavallisten” rotunsa edustajien sijoittaminen varsin helppoa. Jos pentueen vanhemmat ovat luonteeltaan hyviä rotunsa edustajia, on todennäköistä, että uudet koiranomistajat saavat rotumääritelmän mukaiset pennut ja tyytyväisyys on molemminpuolista. Mikäpä voi olla kasvattajalle suurempi palkinto, kuin vanhan koiran omistaja ottaa yhteyttä ostaakseen uuden pennun tutulta kasvattajalta, jolta on saanut edellisen, niin hyväluonteisen koiran.

JA VIELÄ EVÄSTYKSEKSI UUSILLE PENNUN OMISTAJILLE

Koira on laumaeläin. Koiran kaukaiset esi-isät ovat susia. Sudet eivät tänäkään päivänä halua olla ihmisten kanssa yhteistyössä – sudet pelkäävät ihmisiä. Koirat sen sijaan haluavat elää ihmisten kanssa samassa laumassa, tehdä töitä ihmiselleen ja olla kaikin tavoin iloksi ja hyödyksi lauman koossapysymiseksi ja säilymiseksi. Koiraeläimellä laumaeläimenä tulee olla laumassa selvä hierarkia, johtamisjärjestys. Jos laumajärjestys ei ole selvä, on koiralla sisäsyntyinen pakko lähteä testaamaan omaa asemaansa laumassa mahdollisen paremman aseman saavuttamiseksi. Jos laumajärjestys on koiralle selvä pennusta alkaen ja sen asema laumassa on turvallinen ja vakaa, ei koiralla ole tarvetta lähteä vaarantamaan omaa turvallisuuttaan. Tilapäisiä aseman tarkastusyrittäisiä tosin voi ilmetä vahvojen yksilöiden kohdalla murrosiässä, jolloin koiran henkinen tasapaino on epävaka. Ihmisjohtajan määrätietoinen asettuminen koiran henkiseksi johtajaksi on tärkeää. Johtajuuden osoittaminen esimerkiksi kulkemisjärjestyksellä ja ruokailujärjestyksellä voi helpottaa johtajuuden esilletuomista, mutta lauman johtamisen tulee rakentua henkiseen ylivertaisuuteen ja lauman jäsenten ehdottamaan luottamukseen johtajansa kykyihin lauman menestyksen ja turvallisuuden takaajana.

Hakeutumalla paikallisten koiria harrastavien yhdistysten toimintaan mukaan, saavat uudet koiran omistajat oppia, neuvoja ja tukea, jos avun tarvetta ilmenee. Säännöllinen yhteydenpito kasvatteihin on osa vastuullista koirankasvatusta ja silloin kannattaa ottaa puheeksi myös lauman kuulumiset, miten uusi koira perheeseen on sopeutunut ja miten se on paikkansa lauman alimmaisena jäsenenä hyväksynyt. Mikäli asiat eivät ole selvillä pennun kanssa, eivät ne tule olemaan kunnossa aikuisen koirankaan kanssa, valitettavasti.

LOPUKSI

Saadakseen arvokasta tietoa kasvatustuloksistaan on jokaisen kasvattajan ohjattava koirajälkeläiset virallisten testausten piiriin. Yhtä tärkeää kuin on saada terveystietoja jälkeläisistä, on tärkeää saada tietoa myös koirajälkeläisten luonteesta. Hankkimalla luonnetietoa usean sukupolven ajalta, voidaan tulevaisuudessa laskea BLUP –indeksin kaltaisia tunnuslukuja myös koiran luonteen periytymisestä. Tähän päästäksemme on koiria luonnetestattava entistä enemmän ja mieluummin koko pentueita vertailutiedon saamiseksi. Mahtava tavoite, johon kannattaa pyrkiä rodunomaisten, tasapainoisten koirien jalostamiseksi.

9. JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

Jalostuksen tavoiteohjelma (JTO) antaa tietoa rodun tilanteesta ja jalostuksesta.

Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta on laatinut jalostuksen tavoiteohjelman mallirungon (JTO-malli). Mallia on alettu soveltaa vuoden 2004 alusta. Jokaisen rotujärjestön pitää huolehtia siitä, että sen alaisille roduille laaditaan oma JTO-ohjelmansa. Velvoitteesta on vapautettu vain kaikkein harvinaisimmat rodut.

Kennelliiton jalostusosasto neuvoo tarpeen vaatiessa yhdistyksiä JTO:n laatimisessa. Yhdistys voi myös halutessaan toimittaa ohjelman osastolle esilausunnolle.

Rotujärjestön hyväksymä JTO toimitetaan Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan käsiteltäväksi.

Monella rotuyhdistyksellä on jo nyt Kennelliiton hyväksymä JTO nähtävillä nettisivuillaan. Ohjelmat antavat paljon tietoa roduista ja niihin kannattaa tutustua.

JTO:n toteutumisen apuna voidaan osittain käyttää Kennelliiton perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaa (PEVISA). Sen avulla voidaan vastustaa eräitä perinnöllisiä sairauksia ja vikoja sekä rajoittaa yksittäisten koirien liiallista jalostuskäyttöä. Rotu voidaan liittää tähän ohjelmaan vain yhdistyksen yleiskokouksen päätöksellä, ja mikäli rodulla on Kennelliiton hyväksymä JTO.

JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN MALLIRUNKO

Hyväksytty SKL-FKK ry:n hallituksessa 14.8.2003.

Rodun XX rotukohtainen jalostuksen tavoiteohjelma

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa pp.kk.vuosi

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa pp.kk.vuosi

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt pp.kk.vuosi

SISÄLLYS

1. Yhteenveto	1
2. Rodun tausta.....	2
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia.....	2
4. Nykytilanne	2
4.1 Populaation koko ja rakenne	2
4.2 Luonne ja käyttöominaisuudet.....	3
4.3 Terveys	3
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet.....	3
4.3.2 Muut Suomessa rodulla todetut merkittävät sairaudet	4
4.3.3 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista.....	4
4.4 Ulkomuoto	5
5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta	5
6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat.....	5
6.1 Visio.....	5

6.2 Rotujärjestön tavoitteet.....	6
6.3 Rotujärjestön strategia.....	6
6.4 Uhat ja mahdollisuudet.....	6
6.5 Varautuminen ongelmiin.....	6
6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi.....	7
7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta	7
8. Lähteet.....	8
9. Liitteet	8

Rodut ovat erilaisia ja tätä ohjetta tulee soveltaa sen rodun tilanteeseen, jolle se laaditaan. Ohjelmasta pitää ilmetä kasvattajien kannalta olennainen tieto.

1. YHTEENVETO

Yhteenveto on korkeintaan 1-2 sivua pitkä tiivistelmä jalostuksen tavoiteohjelman keskeisistä kohdista.

2. RODUN TAUSTA

Tässä osassa kuvataan lyhyesti rodun alkuperä ja kehitys nykyiseen muotoon. Erityisen tärkeää on sisällyttää tähän selvitys rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja sen mahdollisista muutoksista tai eroavuuksista eri maissa sekä selvittää myös, miten kulloinenkin käyttötarkoitus on vaikuttanut rodun jalostuksen päämääränä olleisiin luonne-, käyttö- ja rakenneominaisuuksiin.

Tässä on huomioitava, että monen rodun käyttötarkoitus on muuttunut sen alkuperäisestä tehtävästä lähinnä seuralaiseksi. Tällöin myös seuralaisena oleminen on luokiteltava käyttömuodoksi. Tässä kappaleessa kuvataan lyhyesti rodun historia ja kehitys Suomessa ja rodun kotimaassa.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Osio sisältää lyhyesti seuraavat tiedot esim. taulukkomuodossa.

- 1) Nykyinen rotua harrastava yhdistys/rotujärjestö ja sen perustamisvuosi
- 2) Selvitys mahdollisen rotujärjestöoikeuden alkamisajankohdasta
- 3) Mahdolliset aiemmat rotujärjestöt
- 4) Rotua harrastavan yhdistyksen/rotujärjestön jäsenmäärä
- 5) Rotua harrastavan yhdistyksen/rotujärjestön jalostusorganisaation rakenne – lyhyesti esim. kaaviona

4. NYKYTILANNE

Kuvataan rodun tämän hetkinen määrällinen ja laadullinen tila Suomessa ja mahdollisuuksien mukaan ulkomailla. Nykytilanteen kuvaus jaetaan seuraaviin osiin:

4.1 POPULAATION KOKO JA RAKENNE

(Kohdassa tullaan antamaan linkit ohjelmiin, joiden avulla seuranta voidaan tehdä.)

Tässä osiossa arvioidaan populaation kokoa ja rakennetta. Voidaan esimerkiksi seurata vuosittaisista sisäsiitosastetta tai muulla tavoin tehdä yhteenvetoa tehollisesta populaatiokoosta, joka kuvaa geenipohjan laajuutta. Mitä pienempi tehollinen populaatio on, sitä nopeammin sen keskimääräinen sukusiitosaste kasvaa ja geenien erilaisia versioita häviää (homotsygoituminen). Rotujärjestö esittää myös kannanottonsa yksittäisten koirien käytöstä jalostukseen: käytetäänkö rodussa tai onko siinä käytetty liiallisesti muutamia yksilöitä. Asiaa voidaan selvittää esim. listaamalla eniten käytettyjen koirien jälkeläismäärät niiden elinaikana tai listaamalla vuosittaiset jälkeläisosuudet eniten käytetyille uroksille (esim. Vuosi 2002: Jeppe 19 %, Rekku 27 % jne.) Kohdassa voidaan listata vaikkapa 10 eniten käytettyä urosta vuosittain viiden viime vuoden aikana ja lisäksi vuosittaiset käytettyjen urosten kokonaislukumäärät (”Yhteensä vuonna 2002 syntyi jälkeläisiä 20 urokselle”). Jos eniten käytettyjen koirien joukossa on lähisukulaisia, tuodaan niiden väliset sukulaisuussuhteet esiin. Liikakäytöksi voidaan lukea yli 10 % osuudet kahtena edellisenä vuonna syntyneistä pen-

nuista tai yli 5% osuudet sukupolvea kohden eli noin neljänä peräkkäisenä vuonna syntyneistä. Jos rodussa syntyy esimerkiksi 500 pentua vuosittain, olisi yksittäisen uroksen liikkakäytön rajana 100 pentua. Haluttaessa voidaan myös tuoda esiin rodussa olevien eri sukulinjojen lukumäärää sekä niiden jalostuskäyttöä: suositaanko joitakin linjoja jalostuksessa, ovatko toiset häviämässä, jne. Tähän osioon liitetään myös käytettävissä oleva tieto rodun populaatioista muissa rodun kannalta olennaisissa maissa.

Yhteenveto viimeisen viiden vuoden tilanteesta Suomessa voidaan esittää esimerkiksi taulukkona:

VUOSI	Rekisteröinnit (kpl)	Pentueita	Tuonteja kpl	Kasvattajat kpl	Isät	Emät
-------	----------------------	-----------	--------------	-----------------	------	------

Populaation tehollista kokoa voidaan arvioida vuosittain tai sukupolvittain (neljän-viiden vuoden aikana) esimerkiksi kaavalla:

$4 * N_m * N_f / (N_m + N_f)$, jossa N_m on siitokseen käytettyjen narttujen ja N_f siitokseen käytettyjen urosten lukumäärä. On muistettava, että useimmat tarkoitukseen kehitetyt kaavat kuvaavat ns. ideaalipopulaatiota ja ovat siksi vain suuntaa antavia.

4.2 LUONNE JA KÄYTTÖMINAISUUDET

Tässä kappaleessa esitetään rotujärjestön käsitys rodun tämänhetkisestä tyypillisestä luonteesta sekä ennen kaikkea kriittinen arvio rodun mahdollisista luonneongelmista. Kappaleessa raportoidaan myös sellaiset mahdolliset luonteenpiirteet, jotka ovat ristiriidassa rodun tyypillisten nykyisten käyttötarkoitusten kanssa. Rotujärjestön tulee esittää arvionsa siitä, kuinka hyvin rodun yksilöiden luonne vastaa rotumääritelmän luonnekuvausta, samoin kuin siitä, kuinka hyvin rodun tämänhetkinen luonne soveltuu sen tyypillisen käyttötarkoituksen tai -tarkoitusten mukaiseen toimintaan. Huom: on tärkeää verrata todellista tilannetta rotumääritelmään, eikä vain kuvata rotumääritelmää. Jos rodun yksilöitä on testattu erilaisilla luonnetesteillä tai viety käyttökokeisiin, esitetään tässä osiossa yhteenveto testattujen koirien määristä ja eri testien ja kokeiden tuloksista. Rotujärjestön tulee ottaa myös kantaa siihen, kuinka hyvin käytetyt testit soveltuvat rodun luonneominaisuuksien arviointiin.

Käyttöominaisuuksien osalta esitetään yhteenveto rodun keskeisistä käyttökoe- tms. tuloksista viimeisen 5 vuoden osalta, sekä prosenttiosuus kunakin vuonna syntyneistä, kokeisiin osallistuneista koirista.

Tässä kappaleessa esitetään myös yhteenveto rodun luonteesta muissa maissa, mikäli asiasta on saatavissa luotettavaa tietoa.

4.3 TERVEYS

4.3.1 PEVISA-OHJELMAN SISÄLLYTETYT SAIRAUDET

Tässä kappaleessa esitetään yhteenveto rodun PEVISA-ohjelmaan sisällytetyistä sairauksista. Yhteenveto voi sisältää lyhyen kuvauksen eri sairauksista, tarkoitus ei kuitenkaan ole toistaa tässä yhteydessä runsaasti yleisesti tunnettua tietoa. Sen sijaan on hyvä mainita lähteet, joita on käytetty sairauksien kuvaamiseen ja joista saa tarkempaa tietoa. On hyvä tuoda esiin, mitä kunkin sairauden periytymistavasta ja periytymisasteesta tiedetään.

Oleellinen osa kappaletta on selvitys PEVISA-ohjelman mukaisista jalostusrajoituksista kunkin sairauden osalta sekä yhteenveto PEVISA-ohjelman mukaisista tutkimustuloksista viimeisen viiden vuoden ajalta. Mikäli mahdollista, voidaan tiedot tutkimustuloksista ja -rajoituksista esittää taulukkomuodossa, mikä monesti parantaa selkeyttä ja luettavuutta. Näiden perusteella esitetään arvio, kuinka paljon jalostuspopulaatio on kaventunut rajoitusten vuoksi. Esimerkiksi rodussa, jossa karsitaan D- ja E-lonkkaiset koirat jalostuksesta, ilmoitetaan näiden koirien osuus vuosittain syntyneistä, esim. 5 vuoden ajalta.

Tässä osiossa rotujärjestö ottaa myös kantaa siihen, kuinka merkittävästi kukin sairaus haittaa

A) rodun yksilöiden jokapäiväistä, normaalia elämää, B) rodun edustajien käyttämistä käyttötarkoitukseensa C) rodun jalostusta.

Tähän osioon liitetään myös yhteenveto rodun PEVISA-ohjelmasta ja siihen tehdyistä muutoksista esim. taulukkona.

Voimaantulovuosi	Vastustettava sairaus	Vaadittavat toimenpiteet	Mahdolliset raja-arvot ja muut rekisteröintirajoitukset
------------------	-----------------------	--------------------------	---

Mikäli PEVISA-ohjelmaan sisällytetyistä sairauksista on saatavissa tietoja muista maista, esitetään myös muiden maiden tilanteesta lyhyt yhteenveto. Jotta voidaan arvioida muista maista saatavissa olevan tiedon luotettavuutta, esitetään ne lähteet, esimerkiksi kansallisten vastustusohjelmien tulokset, rotujärjestöjen julkaisut, yksittäisten kasvattajien antamat tiedot ja kirjallisuuslähteet, joista tieto on saatu.

4.3.2 MUUT SUOMESSA RODULLA TODETUT MERKITTÄVÄT SAIRAUDET

Tässä kappaleessa kuvataan rotujärjestön tiedossa olevat, rodulla yleisesti todetut sairaudet, jotka eivät kuitenkaan sisälly rodun PEVISA-ohjelmaan (tietolähteenä esim. kasvattajakyselyt, kirjallisuus, lääketieteelliset tietokannat, SKL:n tietokanta ym.). Yhteenveto voi sisältää lyhyen kuvauksen eri sairauksista, tarkoitus ei kuitenkaan ole toistaa tässä yhteydessä runsaasti yleisesti tunnettua tietoa. Sen sijaan on hyvä mainita lähteet, joita on käytetty sairauksien kuvaamiseen ja joista saa tarkempaa tietoa. Näiden sairauksien esiintyvyydestä Suomessa esitetään myös niin tarkka selvitys kuin mahdollista. Samoin selvitetään olemassa oleva tieto kunkin sairauden periytymistavasta ja jos periytyminen on kvantitatiivista (monta geeniä määrää yhdessä ympäristövaikutusten kanssa ominaisuuden ilmiänsä kullakin koiralla), periytymisasteesta. Tässä osiossa tulee myös selvittää ne menetelmät, joita rotujärjestö käyttää kerätessään tietoa rodun terveydestä. Tässä osiossa rotujärjestö ottaa myös kantaa siihen, kuinka merkittävästi kukin sairaus haittaa A) rodun yksilöiden jokapäiväistä, normaalia elämää, B) rodun edustajien käyttämistä käyttötarkoitukseensa C) rodun jalostusta.

Mikäli PEVISA-ohjelmaan kuulumattomista, mutta rodulla Suomessa tavattavista sairauksista on saatavissa tietoja muista maista, esitetään myös muiden maiden tilanteesta lyhyt yhteenveto. Erityisesti tulee selvittää niiden maiden tilanne, joista on geenivirtaa meille. Jotta voidaan arvioida muista maista saatavissa olevan tiedon luotettavuutta, esitetään ne lähteet, esimerkiksi kansallisten vastustusohjelmien tulokset, rotujärjestöjen julkaisut, yksittäisten kasvattajien antamat tiedot ja kirjallisuuslähteet, joista tieto on saatu.

4.3.3 YHTEENVETO RODULLA MUISSA MAISSA TAI KIRJALLISUUDESSA KUVATUISTA SAIRAUKSISTA

Tässä osiossa esitetään yhteenveto niistä sairauksista, joita rodulla on kuvattu kirjallisuudessa ja joista on muuten saatavissa tietoa muista maista. Tiedonhaussa on suositeltavaa käyttää apuna soveltuvia tietokantoja (joihin tullaan antamaan linkit). Käytetyt lähteet on ehdottomasti esitettävä tarkasti. Haluttaessa voidaan tavoiteohjelmaan liittää liitteeksi tärkeitä artikkeleita.

4.4 ULKOMUOTO

Osiassa esitetään yhteenveto siitä, kuinka tämän hetkinen ulkomuoto vastaa rotumääritelmää. Osiassa kuvataan rodun nykyisen ulkomuodon tyypilliset ongelmat ja poikkeamat rotumääritelmästä sekä todetaan ne ominaisuudet, joissa jalostus on toteuttanut hyvin rotumääritelmän vaatimukset. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, esiintyykö rodulla ulkomuoto-ominaisuuksia, joissa liioitellaan rotumääritelmän vaatimuksia tai jotka voivat altistaa rodun koirat terveydellisille ongelmille tai haitata niiden rotumääritelmän mukaista käyttöä.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Jos rodulle on jo aiemmin hyväksytty tavoiteohjelma, tässä osiossa esitetään lyhyt tiivistelmä sen

tavoitteista sekä toimenpiteistä, joiden avulla ohjelmaa on toteutettu. Esitetään myös arvio siitä, miten hyvin konkreettiset tavoitteet on saavutettu. Mikäli mahdollista, yhteenvedo voidaan esittää taulukkomuodossa.

Esim.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Rodun terveydentilan seuraiminen	Kasvattajakyselyt vuosittain	- Toteutettu kaksi kyselyä vuosina xxxx ja xxxx - Vastauksia saatu x % syntyneistä pennuista - Vastausten perusteella todettu
Lonkkadysplasiafrekvenssin lasku x %:iin tai esim. D-E-lonkkaisten osuuden lasku x %:iin	PEVISAan raja-arvo B	- seuranta-aikana tutkittu xx koiraa - toteutunut dysplasiafrekvenssi (tai D-E-lonkkaisten osuus) Y %

Yhteenvedon tulee siis sisältää selvitys tehdyistä toimenpiteistä sekä siitä, miten hyvin edellisessä ohjelmassa asetetut tavoitteet on saavutettu. Mikäli tehdyt toimenpiteet tai saavutetut tavoitteet eivät vastaa asetettuja, tulee rotujärjestön selvittää syyt siihen.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT

6.1 VISIO

Kuvataan rodun jalostuksen pitkän tähtäimen näkymät: miten ja miksi rotu kehittyy? Olennaista on pohtia rodun alkuperäistä ja nykyistä käyttötarkoitusta sekä niiden suhdetta tulevaisuuden näkymiin. Pysyväkö rodun käyttötarkoitus ennallaan vai onko odotettavissa selkeä muutos - ja jos on, niin mihin suuntaan ja miksi? Rotujärjestö voi esittää myös muutaman vaihtoehdoisen näkemyksen siitä, mihin rotu on kehittymässä ja arvioida eri vaihtoehtojen toteutumisen todennäköisyyttä ja vaikutuksia rodulle sekä niiden aiheuttamia jalostuksellisia vaatimuksia.

6.2 ROTUJÄRJESTÖN TAVOITTEET

Määritetään rotujärjestön jalostustavoitteet ja todetaan tukevatko vai ehkäisevätkö ne edellä esitettyjä visioita. Päämäärien tulee olla selkeästi määriteltyjä ja ne on syytä pohtia erikseen eri osa-alueilla, joita ovat

- populaation kokonaistila ja rakenne
- luonne
- käyttöominaisuudet
- terveys
- ulkomuoto

Tavoitteet olisi hyvä määritellä mahdollisimman selkeästi ja konkreettisesti.

Jos tavoitteet ovat muuttuneet selvästi edellisestä tavoiteohjelmasta, on muutosten syyt perusteltava. Samoin on tuotava esiin rotujärjestön näkemys eri osa-alueiden päämäärien keskinäisestä tärkeysjärjestyksestä.

6.3 ROTUJÄRJESTÖN STRATEGIA

Tässä osiossa määritellään ne keinot, joita rotujärjestö käyttää päästäkseen edellä määrittämiinsä jalostustavoitteisiin. Keinot on määriteltävä riittävän konkreettisesti ja niiden on oltava realistisesti toteutettavissa. Usein ne kannattaa jakaa lyhyen ja pitkän aikavälin keinoihin.

6.4 UHAT JA MAHDOLLISUUDET

Tässä osiossa määritellään eri osa-alueiden kriittiset menestystekijät, uhat ja mahdollisuudet.

Ne on hyödyllistä esittää ns. SWOT-kaaviona osa-alueittain, kuten populaatio, luonne, käyttöominaisuudet, terveys, rakenne ja rodun markkinapotentiaali. Lopuksi esitetään tärkeimmät kohdat yhteenvetokaaviona.

Vahvuudet - rodun ja rotujärjestön sisältä löytyvät positiiviset aspektit - esim. resurssi tai kapasiteetti, jota voidaan käyttää tehokkaasti jalostustavoitteiden saavuttamiseksi	Heikkoudet - rodun ja rotujärjestön sisäiset heikkoudet - rajoitukset, ongelmat tai puutteet, jotka heikentävät mahdollisuuksia saavuttaa jalostuksen tavoitteita
Mahdollisuudet - mikä tahansa rodun tai rotujärjestön ulkopuolinen positiivinen tekijä - voi olla trendi, muutos tai huomioimaton tarve, jonka rotu tai rotujärjestö voi tyydyttää	Uhat - rodun ja rotujärjestön ulkopuoliset negatiiviset tekijät - mikä tahansa rodun tai rotujärjestön ulkopuolinen epäsuotuisa tekijä, joka voi heikentää mahdollisuuksia saavuttaa jalostustavoitteet

6.5 VARAUTUMINEN ONGELMIIN

Tässä osiossa esitetään yhteenveto rotuun kohdistuvista riskeistä, siitä miten niihin varaudutaan, miten niiden toteutumista voidaan välttää sekä mitä ne toteutuessaan merkitsevät rodulle. Asia esitetään sillä tarkkuudella, johon rotujärjestö pystyy. Toimenpiteet ongelmien varalta voidaan esittää esim. taulukkona:

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Toteutuessaan merkitsee
Pentukysyntä romahtaa	Ei enää pienpetoja, joiden metsästyksen rotua on käytetty	Selvitetään rodun soveltuvuus agiliin ja seurakoiraksi	Kampanjoidaan riittävien saaliseläinkantojen puolesta	Jalostus vaikeutuu tai loppuu, jos ei riittävästi pentukysyntää
MMM kieltää rodun kasvatuksen Suomessa	Terveysongelmien lisääntyminen, koska jalostuksessa suosittu lyhytkuonoisuutta	Informaatiota pennunostajille, kasvattajille, tuomareille ja viranomaisille	Jalostuksessa pyritään terveeseen rakenteeseen: - kasvattajien jalostusvalinnat - tuomarien koulutus	Jalostus loppuu

Riskit ovat rotukohtaisia, muita esimerkkejä mm. jalostuspohjan kaventuminen, erilaisten perinnöllisten sairauksien lisääntyminen jne.

6.6 TOIMINTASUUNNITELMA JTO:N TOTEUTTAMISEKSI

Tässä osiossa JTO:n tavoitteet puretaan konkreettisiksi toimenpiteiksi ja suunnitellaan niiden toteuttamisaikataulu JTO:n voimassaolokaudelle. Osio voidaan esittää myös taulukkona esim:

Vuosi	01	02	03	04	05
Toimenpiteet	Terveyskysely kasvattajille Valmistellaan jalostustarkastusohjeet	Aloitetaan säännölliset jalostustarkastukset Otetaan käyttöön jalostuskoirien silmätarkastusvelvoite	Terveyskysely kasvattajille Aloitetaan kasvattajakoulutus	xxxxx	jne.

Rotujärjestö on velvollinen ottamaan huomioon JTO:n tavoitteet vuotuista toimintasuunnitelmaansa laatiessaan.

7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Tämä osio kuvaa, miten päämäärien ja strategian toteutumista seurataan ja onnistumista mitataan.

Toteutumisen ja onnistumisen seuranta jaetaan kahteen osaan:

- Tavoiteohjelmassa määriteltyjen strategisten toimenpiteiden toteutumisen seuranta
- Tavoiteohjelmassa asetettujen päämäärien saavuttaminen

Jotta seuranta onnistuisi mahdollisimman tehokkaasti, on käytettävät mittarit pohdittava ja määriteltävä riittävän yksityiskohtaisesti jo JTO:n suunnitteluvaiheessa.

8. LÄHTEET

Käytetyt kirjallisuus- ja muut lähteet mahdollisimman tarkasti

9. LIITTEET

OHJE JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN LAATIMISESTA

Hyväksytyt SKL-FKK ry:n hallituksessa 14.8.2003

SISÄLLYS

1. Määritelmät	1
2. Hyväksyminen ja suhteet muihin säännöksiin.....	1
3. Vastuut ja velvollisuudet.....	2
4. Aikataulut.....	2
5. Tavoiteohjelman rakenne	3
6. Käyttöönotto ja tiedottaminen	3

1. MÄÄRITELMÄT

Koiranjalostuksen tavoite on:

- ylläpitää rotua jalostusvalinnoilla niin, että koirien luonne, käyttöominaisuudet, terveys ja ulkomuoto vastaavat rotumääritelmää, sekä varmistaa rodun yksilöiden riittävä yhteiskuntakelpoisuus
- turvata rodun perinnöllinen monimuotoisuus

Jalostuksen tavoiteohjelma (JTO) on rotukohtainen ohjelma, jossa kuvataan rodun tausta ja aiemat jalostustoimenpiteet, määritellään rodun sen hetkinen jalostuksellinen tila kotimaassa ja mahdollisuuksien mukaan ulkomailla sekä määritellään rodun jalostuksen strategiat ja toimintaohjelma strategioiden toteuttamiseksi.

Suomen Kennelliitolla (SKL) on olemassa jalostuksen tavoiteohjelman mallirunko, jota tulee noudattaa rodusta käytettävissä olevan tiedon puitteissa.

Eryteisesti kotimaisten rotujemme kohdalla on lisäksi tärkeää huomioida näiden rotujen erikoisasema ja asianomaisten rotujärjestöjen perusvastuu kansallisten rotujen jalostuksessa.

2. HYVÄKSYMINEN JA SUHTEET MUIHIN SÄÄNNÖKSIIN

SKL:n hallitus hyväksyy jalostustieteellisen toimikunnan esityksestä yleisen toimintaohjeen JTO:n laadinnasta. Samaa hyväksymisjärjestystä noudatetaan myös yleisohjeen muutoksissa.

Tämän yleisohjeen tulee olla sopusoinnussa SKL:n Periytyvien vikojen ja sairauksien vastustamisohjelman (PEVISA) yleisohjeen kanssa. Näin ollen molemmat ohjeet tulee tarkistaa ja päivittää rinnakkain.

Yksittäisen rodun JTO on rodun kattava jalostussuunnitelma, joka tarvittaessa sisältää myös rodun rotukohtaisen PEVISA-ohjelman. Rodulle voidaan hyväksyä PEVISA-ohjelma vain, jos rodulla on Kennelliiton hyväksymä rotukohtainen JTO (hallitus 15.4.2003).

Kunkin rodun JTO:n tulee olla sopusoinnussa eläinsuojelulain ja -asetuksen sekä muiden eläinjalostukseen liittyvien viranomaismääräysten kanssa. (Liitteet 1-3). JTO:n tulee aktiivisesti ohjata jalostusta em. määräysten mukaiseen suuntaan.

JTO on luonteeltaan rotujärjestön sisäinen ohje. SKL valvoo sitä vain rotukohtaiseen PEVISA-ohjelmaan liittyvin osin.

3. VASTUUT JA VELVOLLISUUDET

SKL:n hallitus antaa JTO:n laatimista ja ylläpitoa koskevat yleiset ohjeet. SKL:n jalostustieteellinen toimikunta päättää rotukohtaisen JTO:n hyväksymisestä ja rotukohtaiseen ohjelmaan tulevista muutoksista.

Kunkin rodun rotujärjestöllä on päävastuu JTO:n laatimisesta ja ylläpidosta SKL:n ohjeiden mukaisesti. Rotujärjestö voi delegoida työn nimetyille henkilöille, rotujärjestön toimikunnalle tai jäsenyhdistykselle. JTO tai sen muutokset on käsiteltävä ja hyväksyttävä rotujärjestön yleisessä kokouksessa ennen kuin ohjelma voidaan esittää SKL:n jalostustieteellisen toimikunnan hyväksyttäväksi. Jos rodulla on rotua harrastava yhdistys, on JTO hyväksyttävä rotua harrastavan yhdistyksen yleisessä kokouksessa ennen kuin rotujärjestön yleiskokous voi sen hyväksyä. (Liite 4: prosessikaavio JTO:n laadinnasta ja ylläpidosta)

4. AIKATAULUT

Rodulla on oltava SKL:n hyväksymä JTO, jotta rodulle voidaan hyväksyä rotukohtainen Periytyvien vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma (PEVISA). Rotujärjestöjä suositellaan päivittämään JTO aina samassa yhteydessä, kun rodun PEVISA-ohjelmaa halutaan jatkaa tai muuttaa (hallitus 15.4.2003; JTT 14.6.2003).

Kaikkien rotujärjestöjen on laadittava ja toimitettava SKL:lle edustamiensa rotujen JTO 31.12.2006 mennessä. JTO:n laatimisvelvoite koskee myös rotuja, joille ei haeta rotukohtaista PEVISA-ohjelmaa. Jos rodun viimeisen viiden vuoden yhteenlaskettu rekisteröintimäärä on alle 50, on rotu vapautettu JTO:n laatimisvelvoitteesta. Kun rodun viimeisen viiden vuoden yhteenlaskettu rekisteröintimäärä ylittää 50 yksilöä, on JTO laadittava ja esitettävä SKL:n hyväksyttäväksi kahden vuoden kuluessa tästä.

SKL hyväksyy JTO:t viideksi vuodeksi kerrallaan. Voimassaolon päättyessä rotujärjestön tulee vähintään päivittää ohjelman kohtien 4.1, 4.2, 4.3.1, 5, 6.5 ja 7 tilasto- ja numerotiedot ajan tasalle. Mikäli ohjelmaan ei tehdä muita kuin em. faktatietojen muutoksia, ei sitä tarvitse käsitellä rotuyhdistyksen yleisessä kokouksessa, vaan se toimitetaan SKL:lle ja jäsenistön tietoon. Päivitettyt kohdat tulee merkitä selvästi. SKL voi myöntää tällaisen päivitetyn ohjelman voimassaololle korkeintaan viiden vuoden lisäajan. Lisäaika voidaan myöntää vain kerran, jonka jälkeen ohjelma on kokonaisuudessaan tarkistettava ja siihen on tehtävä tarvittavat muutokset. Tämä edellyttää ohjelman käsittelyä rotuyhdistyksen yleisessä kokouksessa tämän ohjeen mukaisesti.

Rotujärjestön on toimitettava päivitetty JTO SKL:lle hyvissä ajoin, jotta se ehditään käsitellä ennen kuin hyväksytyn ohjelman voimassaoloaika päättyy. Ohjelma tulee kokonaisuudessaan tarkistaa ja siihen tulee tehdä tarvittavat muutokset vähintään kymmenen vuoden välein. SKL:n jalostustieteellinen toimikunta antaa ohjeet noudatettavista toimitus- ja käsittelyaikatauluista. Haluttaessa JTO voidaan myös päivittää aiemmin kuin viiden vuoden välein.

5. TAVOITEOHJELMAN RAKENNE

JTO laaditaan tähän yleisohjeeseen liittyvän mallin mukaisesti. JTO:n pitää sisältää mallissa esitetyt asiat, esitysmuoto voi kuitenkin poiketa mallista. Tällöinkin noudatetaan mallissa esitettyä asiajärjestystä.

6. KÄYTTÖÖNOTTO JA TIEDOTTAMINEN

Rotujärjestön velvollisuutena on tiedottaa jäsenistölleen hyväksytystä JTO:sta mahdollisimman tehokkaasti, nopeasti ja kattavasti hyväksymisen jälkeen. Hyväksytty tavoiteohjelma julkaistaan rotujärjestön tai -yhdistyksen julkaisussa ja mahdollisilla internetsivuilla tai voidaan postittaa jäsenille. Suositellaan, että ohjelma olisi pysyvästi nähtävillä yhdistyksen internetsivuilla. JTO:ssa on mainittava ohjelman voimaantuloaika, jonka SKL ohjelman hyväksyessään vahvistaa.

LIITE 1. KENNELIN TOIMINTASUUNNITELMA –MALLI

KENNELIN NIMI

(logo)

Toimintasuunnitelma

SISÄLLYS

1. Perustiedot kennelistä	56
2. Toimintaidea ja pitkän tähtäimen tavoite.....	56
3. Tuotteet / Palvelut	56
4. Markkinatilanne	56
4.1. Asiakkaat ja markkinoiden koko	56
4.2. Kilpailijat	57
4.3. Tavoiteltu markkinaosuus	57
5. Myynti ja markkinointi	57
6. Kasvatustyön kehitys.....	57
6.1 Kasvatustyötoiminta	57
6.2 Taustaosaaminen	57
7. Kasvatustyön kehittäminen	58
8. Henkilöressurit	58
9. Talous.....	58
10. Muu lisäinformaatio	58

Liitteet

Talousarvio (mahdollisesti myös pidemmälle ajanjaksolle)

1. PERUSTIEDOT KENNELISTÄ

- Perustamisaika, toiminnan todellinen käynnistysaika, kennelin historia lyhyesti
- Omistajat
- Kotipaikka ja osoite
- Rodut ja muut mahdolliset toimialat (trimmaus, koirahoitola)
- Kasvattaja(t) ja muut avainhenkilöt (puoliso, lapset)
- Nimi, syntymäaika, koulutus, työkokemus lyhyesti
- Kennelin organisaatiomalli (vastualueet: pentujen hoito, aikuisten koirien hoito, näyttelyt, muu harrastustoiminta, trimmaus).
- Kasvattajaksi ryhtymisen motiivit ja tavoitteet
- Kenneltilat

2. TOIMINTAIDEA JA PITKÄN TÄHTÄIMEN TAVOITE

Lyhyt ja tiivis kuvaus kennelin toimintaideasta. Idea voidaan kuvata seuraavien osioiden avulla:

- Mitkä ovat kennelin "tuotteet" (kasvatustoiminta)
- Ketkä ovat asiakkaita
- Miksi asiakas ostaa, miten asiakas hyötyy ostamastaan (esim. koira iloksi ja seuraksi)
- Miten kennel toimii ja saavuttaa asiakkaiden luottamuksen (imago)

Pitkän tähtäimen tavoite kertoo kennelin tavoitteista viiden... kymmenen vuoden kuluessa.

3. TUOTTEET / PALVELUT

- Kuvaus: koiran käyttötarkoitus ja koiran (tai palvelun; esim trimmaus) tuoma hyöty asiakkaalle
  - kuvaus asiakkaan saamasta hyödystä

- mainitse kolme tärkeintä hyötyä
- Asiakkaan saama kokonaisratkaisu
  - mikä on ydintuote (koira), mitä palveluita (opastus, koulutus, trimmaus jne.) siihen liittyy jne.
  - Esim. koulutus ja trimmaus saattavat olla kokonaisratkaisun lisäksi myös erillisiä palveluita, joita tarjotaan erikseenkin

4. MARKKINATILANNE

4.1. Asiakkaat ja markkinoiden koko

- Tärkein asiakas
  - määrittele asiakas riittävän tarkasti
- Muut asiakkaat nimettynä (esim. puolustusvoimat)
- Tuote-asiakas –matriisi

.....
- mitä tuotteita on tarkoitus myydä millekin asiakkaalle:

	Tuote I	Tuote II	Tuote III
Asiakas A	X		
Asiakas B		X	
Asiakas C	X		X

- Mikä on asiakkaiden tärkeysjärjestys ja millä aikataululla eri asiakkaita lähde-
tään tavoittelemaan
  - ensimmäisen vuoden tavoitteet, toisen vuoden tavoitteet jne.
  - perustele kriteerit
- Asiakkaiden maantieteellinen sijainti
- Markkinoiden koko ajatellulla markkina-alueella
  - markkinoiden koko määrällisenä ja euroina (potentiaaliset asiakkaat)
  - mihin edellä mainittu perustuu
- Tärkeimpien asiakkaiden osuus markkina-alueesta (esim.harrastajat)
- Markkinoiden kehittyminen edelliset ja tulevat kaksi-kolme vuotta
- Asiakkaiden tyyppillinen ostoprosessi
  - asiakkaiden ostokriteerit/motiivit (määrittele 3-4 ostokriteeriä)

4.2. Kilpailijat

- Määrittele 4-5 tärkeintä kilpailijaa
  - tärkeimmät kilpailijat ovat niitä kasvattajia/kenneleitä, jotka kilpailevat samojen asiakkaiden rahoista kuin oma kennelisi
  - aina on kilpailua – onko korvaavaa tuotetta
- Kilpailija-analyysi suhteessa omaan asemaan
  - kilpailevien tuotteiden hinnat?
  - kilpailijoiden erikoisosaaminen?
  - asiakkaan lisäarvo?
  - oma kilpailuetu (esim. ”myymme puolet halvemmalla kuin kilpailija” ei välttämättä aina ole etu, vaan oman toiminnan ”tappava” strategia)
  - Kilpailijoiden koko, taustat, kannattavuus

4.3. Tavoiteltu markkinaosuus

- Mikä on kennelin tavoiteltu osuus myytyjen pentujen/koirien määrästä?
  - roduttain
- Markkinaosuuden suuruus (tavoite, lähivuodet)
- Miten markkinaosuus hankitaan
- Tärkeimmät kilpailutekijät tavoitteeseen pääsyn kannalta (erikoistuminen, hinta, muu ...)

5. MYYNTI JA MARKKINOINTI

- Myyntitapa sekä myynti- ja markkinointikanava
  - millä keinoin tuotteet myydään ja markkinoidaan?
  - millaisia vaiheita myyntiin kuuluu?
  - miten myyntiprosessi on aikataulutettu?
  - millaiseksi myynnin viive on arvioitu? (aika ensimmäisestä asiakas-kontaktista siihen kun asiakas maksaa pennun)
- Hinnoittelu
  - Määrittele koiran hinta (ja/tai muun palvelun)
  - tuotantohinta (esim. kustannukset kasvatuksesta)
  - myyntihinta
- Tärkeimmät myyntiargumentit
  - vrt. asiakkaan ostokriteerit ja koiran asiakkaalle tarjoamat hyödyt
- Myynnin jälkeiset palvelut asiakkaalle (näkemisiin ja kiitos?)
- Markkinoinnin välineet ja panostus
- Mahdolliset ennakkokyselyt ja tarjonta
- Vienti

6. KASVATUSTYÖN KEHITYS

6.1 Kasvatustyötoiminta

- Lähtötilanne (missä ollaan, mitä valmiina: jalostuskoirat)
- Mitä uutta, edistyksellistä tai poikkeavaa omassa taustaosaamisessa on verrattuna muihin (jo toimiviin kasvattajiin, mahdollisiin tuleviin kasvattajiin)
- Millaisia toimia tarvitaan ensimmäiseksi (jotta olisi myytävä pentu)
- Miten toteutetaan (keitä osallistuu, missä)
- Tarvitaanko hyväksymisiä (yhdistelmähyväksyntä, PEVISA jne.)
- Tärkeimmät tehtävät jatkossa/lähivuosina (jos tiedossa)

6.2 Taustaosaaminen

- Pohjana oleva taustaosaaminen (mitä uutta kasvatustyötoiminnassa on)
- Missä ja miten taustaosaaminen syntynyt (työssä, vapaa-aikana, opiskelussa)

7. KASVATUSTYÖN KEHITTÄMINEN

- Miten toteutetaan (ostot, kasvatus; mitä itse ja mitä yhteistyökumppaneilta)
  - Kasvatustoiminnan puitteet (tilat, koneet, laitteet, ohjelmistot, laatu järjestelmä)
- Asiantuntijapalveluita tuottava toiminta

8. HENKILÖRESURSSIT

- Kasvattaja ja muut avainhenkilöt
- Muu henkilöstö, ulkopuoliset asiantuntijat ja muut tukihenkilöt, jotka käytettävissä (keitä, mihin)
- Onko henkilöstöä tarkoitus laajentaa? Millä aikataululla?
  - Miksi henkilöt on valittu ko. tehtäviin: tausta lyhyesti (esim. koulutus, työkokemus, erikoisosaaminen).

9. TALOUS

Sanalliset kommentit seuraavista liitteiksi tulevista ennusteista:

- Talousarvio (myös pidemmälle jaksolle)
- Tarvittaessa rahoituslaskelma seuraavat kolme vuotta ja kassabudjetti: ensimmäinen vuosi jokaiselle kuukaudelle + mielellään seuraava vuosi neljännesvuositain

Tarvittaessa rahoitustaulukko: (käyttöpääoma, investointi, avustus jne.)

Rahoitus/ rahoittaja	eur	käyttötarkoitus	nosto aika	rahoitustyyppi

10. MUU LISÄINFORMAATIO

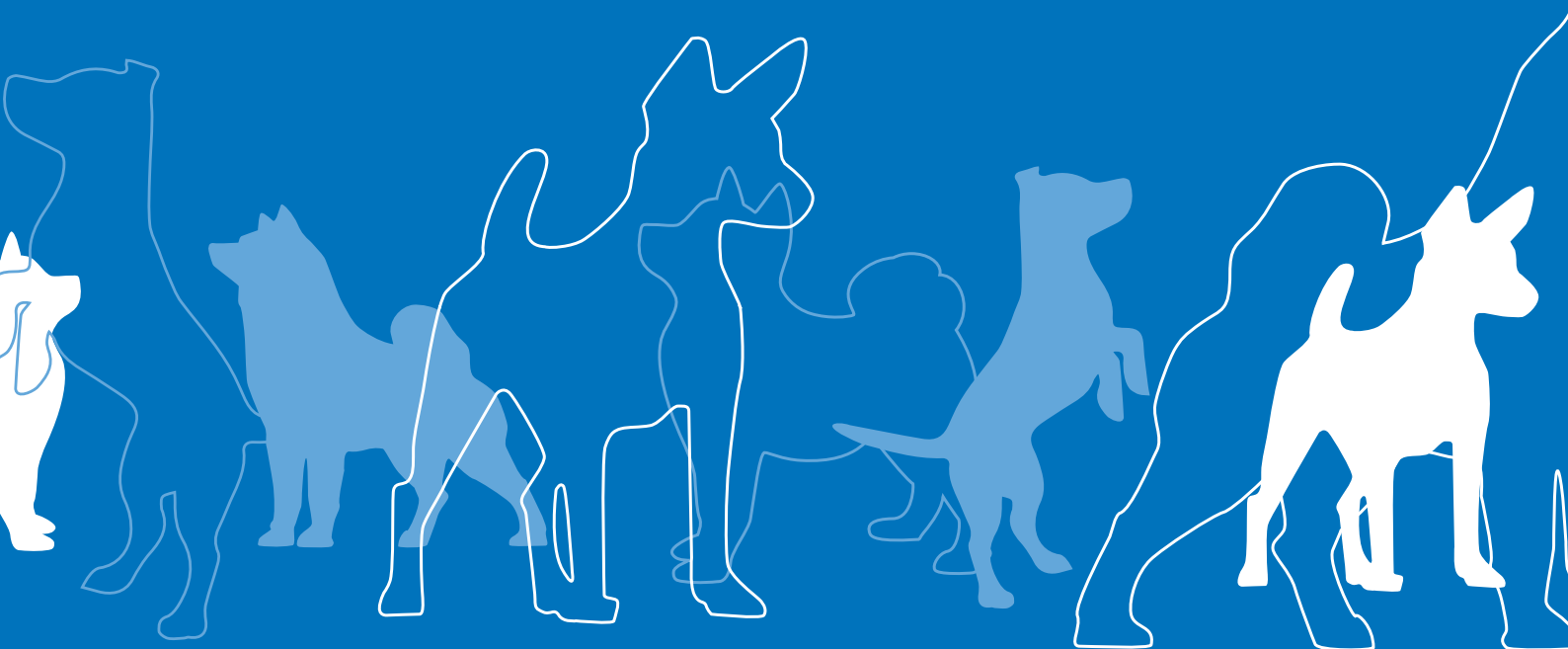
- SWOT-analyysi

- kirjoita alla olevaan taulukkoon, mitkä ovat mielestäsi kennelin vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhkat. Esitä vahvuudet ja heikkoudet sisällysluettelon otsikoiden 3-9 mukaisilta alueilta.

vahvuudet	heikkoudet
mahdollisuudet	uhkat

- Riskitekijät ja niihin varautuminen:

Riski	Toteutumisen todennäköisyys	Toteutumisen vaikutukset kennelin kannalta	Miten riskiin on varauduttu?

Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry.
Kamreerintie 8 | 02770 Espoo | (09) 887 300
@kennelliitto | kennelliitto.fi